

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία»**

**Αγορά των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα 2001-2014:
Από την απελευθέρωση στον εξορθολογισμό**

Μαρία Κρίγγου

**University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations**

**Master Program in
«Global Political Economy»**

**Telecommunication market in Greece 2001-2014:
From liberalization to rationalization**

Krigou Maria

Corinth, September 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την στήριξη, την ενθάρρυνση και την υπομονή που έδειξαν καθ όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή Ρουκανά Σπυρίδωνα για την αμέριστη βοήθεια στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας και την καθοριστική καθοδήγηση του όποια στιγμή κι αν χρειάστηκε.

Αγορά των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα 2001-2014 : Από την απελευθέρωση στον εξορθολογισμό

Σημαντικοί όροι: Ελλάδα, απελευθέρωση, ιδιωτικοποίηση, ρύθμιση, ευρυζωνικότητα, ανταγωνισμός, οικονομική κρίση, εξορθολογισμός

Περίληψη

Ο σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα από την απελευθέρωση στον εξορθολογισμό και τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης μέχρι τα τέλη του 2014.

Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει περιγραφή των εννοιών της απελευθέρωσης της αγοράς, του ανταγωνισμού και των ιδιωτικοποιήσεων και αναλύονται τα οφέλη για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο, για την εθνική οικονομία αλλά και για τους καταναλωτές. Περιγράφονται οι σημαντικότερες εξελίξεις των ιδιωτικοποιήσεων στην Ευρώπη και επιπλέον οι αρμοδιότητες των ρυθμιστικών αρχών των οποίων η παρουσία κρίνεται απαραίτητη για την λειτουργία της αγοράς και την τήρηση του κοινοτικού πλαισίου κάνοντας εκτενή αναφορά στην Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων.

Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει μία ιστορική αναδρομή από το 1949 έτος ίδρυσης του ΟΤΕ έως το 2001 που ξεκινά η απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς. Επίσης αναλύεται το θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε για την πορεία προς την απελευθέρωση, η διαδικασία της ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ καθώς και μία σύντομη αποτίμηση της πορείας του.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η τηλεπικοινωνιακή αγορά στην Ελλάδα την περίοδο 2001 έως 2009 όπου και εμφανίζονται οι πρώτες επιπτώσεις της ελληνικής οικονομικής κρίσης. Αρχικά καθορίζεται η αγορά που επρόκειτο να αναλυθεί και η συμβολή της στην ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα αναλύονται η συμβολή του κλάδου στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ), τα έσοδα του κλάδου και τα μερίδια αγοράς του ΟΤΕ σε σχέση με τους εναλλακτικούς παρόχους, η διαμόρφωση της απασχόλησης και η συμβολή στις επενδύσεις. Επίσης αναλύεται η έννοια της ευρυζωνικότητας καθώς και βαθμός διείσδυσης του πληθυσμού και τα οφέλη που προκύπτουν. Τέλος περιγράφονται οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν αλλάζοντας το τηλεπικοινωνιακό τοπίο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται η περίοδος 2010-2014 και οι σημαντικές εξελίξεις που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την εν λόγω αγορά. Τέλος αναλύεται σε ποιο βαθμό λειτουργεί ο ανταγωνισμός στην τηλεπικοινωνιακή αγορά σύμφωνα με την σχετική Ευρωπαϊκή Οδηγία, την Σημαντική Ισχύ στην Αγορά (ΣΙΑ) που κατέχει ο ΟΤΕ καθώς και τον ρόλο της ΕΕΤΤ για την προώθηση του ανταγωνισμού.

Τέλος αναλύονται τα συμπεράσματα της μελέτης. Η συνεισφορά της διπλωματικής εργασίας είναι η κατανόηση του ρόλου της αγοράς τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα και η αξιολόγηση της συμβολής της στην εθνική οικονομία.

Telecommunication market in Greece 2001-2014: From liberalization to rationalization

Keywords: Greece, liberalization, privatization, regulation, broadband, competitiveness, economic crisis, rationalization

Abstract

The purpose of this thesis is to analyze the telecommunication market in Greece from the liberalization to rationalization and the effects of the economic crisis until the end of 2014.

The first chapter contains a description of the meanings of market liberalization, competitiveness and privatizations and analyzed the benefits for the companies that have business activity in this sector, for national economy and for the consumers as well. There are described the most important evolutions of the privatizations in Europe and furthermore the responsibilities of the regulating authorities whose presence is necessary for the market operation and the observance of European framework doing extensive reference to Hellenic Telecommunications and Post Commission.

The second chapter contains a throwback from the year 1949 when OTE was established until 2001 when the liberalization market begins. Also the institutional framework is analyzed which was shaped in the liberalization process, the procedure of OTE's privatization and a brief estimation of its route.

In the third chapter is analyzed the telecommunication market in Greece in the period of 2001-2009 where the first effects of Greek economic crisis appear. Firstly the market which is going to be analyzed is defined and its contribution to national economy. Specifically is analyzed the contribution to Gross Domestic Product (GDP), the sector's income and OTE's market shares compared with the alternative providers, the employment configuration and the contribution to investments. Also is analyzed the meaning broadband and the level of the penetration to people and the benefits that are accrued. Finally they are described the redemptions and the mergers that accomplished and changed the telecommunication landscape.

In the fourth chapter is analyzed the period 2010-2014 and the important evolutions that affect and shape the market above. Finally is analyzed in which level

the competitiveness works in the telecommunication market according to the pertinent European Directive, the considerable power in the market that OTE holds as the role of EETT for the forwarding of competitiveness.

Finally, they are analyzed the conclusions of the study. The contribution of this thesis is to understand the role of telecommunication market in Greece and the assessment of its contribution in national economy.

Περιεχόμενα

Περίληψη

Abstract

Κατάλογος Πινάκων

Κατάλογος Διαγραμμάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ιδιωτικοποιήσεις κρατικών μονοπωλίων, η ρύθμιση της αγοράς και ο ρόλος των ρυθμιστικών αρχών

1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Η έννοια του ανταγωνισμού	1
1.3 Η έννοια της ιδιωτικοποίησης	2
1.4 Ιδιωτικοποιήσεις και άρση κρατικών μονοπωλίων στην Ευρώπη	3
1.5 Η περίπτωση ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ	5
1.6 Ανταγωνισμός και τηλεπικοινωνίες	7
1.7 Ρύθμιση της αγοράς και Ρυθμιστικές Αρχές	8
1.8 Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ)	10
1.9 Ανακεφαλαίωση	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ιστορική αναδρομή των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα από το 1949 έως την απελευθέρωση της αγοράς το 2001

2.1 Εισαγωγή	15
2.2 Περίοδος 1949-1999	15
2.3 Θεσμικό πλαίσιο πριν την απελευθέρωση	17
2.4 Σύντομη αποτίμηση της πορείας του ΟΤΕ έως το 2000	19
2.5 Ανακεφαλαίωση	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ανάλυση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα την περίοδο 2001-2009

3.1 Εισαγωγή	21
3.2 Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών	21
3.3 Οι βασικοί πάροχοι στην αγορά των τηλεπικοινωνιών	22
3.4 Επιπτώσεις της απελευθέρωσης του κλάδου την περίοδο 2001-2009	27
3.4.1 Συμβολή στο ΑΕΠ	27
3.4.2 Έσοδα λιανικής τηλεφωνίας	32
3.4.2.1 Σταθερή τηλεφωνία	32
3.4.2.2 Κινητή τηλεφωνία	33
3.4.3 Τιμολόγια τηλεφωνίας	34
3.4.4 Φορητότητα αριθμών	38
3.4.5 Η ευρυζωνική πρόσβαση	39
3.4.6 Επίδραση στην απασχόληση	43
3.4.7 Συμβολή στις επενδύσεις	45
3.5 Ανακεφαλαίωση	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Διαμόρφωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών από το 2010 έως το 2014 και οι επιπτώσεις της κρίσης στον κλάδο

4.1 Εισαγωγή	47
4.2 Συμβολή στο ΑΕΠ	48
4.3 Λιανικά έσοδα από την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας, διαδικτύου και ευρυζωνικού τηλεοπτικού περιεχομένου	51
4.4 Κινητές επικοινωνίες	53

4.5 Διαμόρφωση της απασχόλησης στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών	55
4.6 Εξέλιξη ευρυζωνικότητας	57
4.7 Επενδύσεις του κλάδου	59
4.8 Εξαγορές και συγχωνεύσεις	61
4.9 Η εξέλιξη του ανταγωνισμού στις τηλεπικοινωνίες	63
4.9.1 Ο ΟΤΕ μία επιχείρηση με Σημαντική Ισχύ στην Αγορά (ΣΙΑ)	64
4.10 Ανακεφαλαίωση	65
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71

Κατάλογος Πινάκων

Αριθμός Πίνακα	Τίτλος Πίνακα	
3.1	Ενεργοί πάροχοι σταθερής και κινητής τηλεφωνίας	23
3.2	Συμβολή των τηλεπικοινωνιών στο ΑΕΠ (σε εκατ. Ευρώ)	27
3.3	Εξέλιξη Οικονομικών Μεγεθών Παρόχων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών	28
3.4	Αριθμός εργαζομένων στις τηλεπικοινωνίες την περίοδο 2000-2009	44
3.5	Ύψος επενδύσεων και ποσοστό στον κύκλο εργασιών την περίοδο 2000-2009	45
4.1	Ενεργοί πάροχοι σταθερής & κινητής τηλεφωνίας	61

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Αριθμός Διαγράμματος	Τίτλος Διαγράμματος	
3.1	Εξέλιξη Βασικών Οικονομικών Μεγεθών Παρόχων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών	29
3.2	Κύκλος Εργασιών Παρόχων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών	30
3.3	Μικτά Κέρδη Παρόχων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών	31
3.4	Λιανικά Έσοδα Σταθερής Τηλεφωνίας	32
3.5	Έσοδα κλάδου κινητής τηλεφωνίας	33
3.6	Μηνιαίο Πάγιο Οικιακού Χρήστη Σταθερής Τηλεφωνίας	34
3.7	Μέσο Μηνιαίο Έξοδο Επαγγελματία Χρήστη-Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις, Σεπτέμβριος 2009	35
3.8	Συνδρομητές Διαδικτύου, 1998-2009	36
3.9	Αριθμός Συνδρομητών Κινητής Τηλεφωνίας	37
3.10	Φορητότητα Αριθμών: Μεταφερθέντες Αριθμοί ανά Μήνα	38
3.11	Εξέλιξη Ευρυζωνικών Γραμμών	40
3.12	Ευρυζωνική Διείσδυση την 01-01-2010	41
3.13	Ετήσια Αύξηση της Ευρυζωνικής Διείσδυσης σε Ελλάδα και ΕΕ (ευρυζωνικές γραμμές ανά 100 κατοίκους)	42
4.1	Συμβολή τηλεπικοινωνιών στο ΑΕΠ σε εκατ. Ευρώ	48
4.2	Εξέλιξη βασικών οικονομικών μεγεθών αδειοδοτημένων παρόχων	49
4.3	Κύκλος εργασιών παρόχων ηλεκτρονικών επικοινωνιών	50
4.4	Λιανικά έσοδα από την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας, διαδικτύου και ευρυζωνικού τηλεοπτικού περιεχομένου	51
4.5	Μερίδια αγοράς ΟΤΕ (βάσει των λιανικών εσόδων από την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας, Διαδικτύου και ευρυζωνικού τηλεοπτικού περιεχομένου)	52
4.6	Εξέλιξη εσόδων από υπηρεσίες	54
4.7	Αριθμός εργαζομένων	55
4.8	Μερίδια ΕΚΤ στον αριθμό συνδέσεων κινητής τηλεφωνίας	56
4.9	Εξέλιξη ευρυζωνικών γραμμών	57
4.10	Ευρυζωνική διείσδυση στη ΕΕ (2014)	58
4.11	Επενδύσεις παρόχων ηλεκτρονικών επικοινωνιών	59
4.12	Επενδύσεις κινητών τηλεπικοινωνιών	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ιδιωτικοποιήσεις κρατικών μονοπωλίων, η ρύθμιση της αγοράς και ο ρόλος των ρυθμιστικών αρχών

1.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στην έννοια της απελευθέρωσης των αγορών, του ανταγωνισμού και των ιδιωτικοποιήσεων και στον τρόπο που επιδρούν καθοριστικά στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο, στο κράτος και στους πολίτες. Γίνεται μία σύντομη αναφορά στο ιστορικό ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ καθώς και στην έννοια της ρύθμισης και τις Ρυθμιστικές Αρχές. Επιπλέον γίνεται εκτενή αναφορά στην Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και στον σημαντικό ρόλο της στην απελευθέρωση του κλάδου των τηλεπικοινωνιών.

1.2 Η έννοια του ανταγωνισμού

Ανταγωνισμός στην οικονομία της αγοράς σημαίνει ότι δύο ή περισσότεροι προμηθευτές ανταγωνίζονται για την πώληση των προϊόντων και των υπηρεσιών τους στους πελάτες. Το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού έχει δύο στόχους την προώθηση της ολοκλήρωσης μεταξύ των κρατών μελών και την προώθηση αποτελεσματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού. Αυτά μπορούν να ονομαστούν «ο στόχος ένταξης» και ο «οικονομικός στόχος» (Bishop & Walker, 2010).

Η πολιτική ανταγωνισμού είναι ένα σύνολο κανόνων που εφαρμόζονται για να διασφαλίζεται ο θεμιτός ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων. Η εφαρμογή της ενθαρρύνει την επιχειρηματικότητα, αυξάνει την αποδοτικότητα, διευρύνει τις

επιλογές των καταναλωτών και συμβάλλει στη μείωση των τιμών και τη βελτίωση της ποιότητας. Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους η ΕΕ αντιμάχεται τις μονοπωλιακές πρακτικές, ελέγχει τις συγχωνεύσεις και τις κρατικές ενισχύσεις και ενθαρρύνει την απελευθέρωση των αγορών (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014).

Ο κύριος στόχος του ανταγωνισμού είναι η προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών. Πιο συγκεκριμένα ο ανταγωνισμός βελτιώνει την ποιότητα των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, προσφέρει πιο συμφέρουσες τιμές, διευρύνει το πεδίο επιλογών των καταναλωτών και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των γενικών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη της καινοτομίας.

1.3 Η έννοια της ιδιωτικοποίησης

Με τον όρο ιδιωτικοποίηση εννοούμε την αλλαγή της ιδιοκτησίας των δημοσίων επιχειρήσεων ή στοιχείων από το κράτος σε ιδιωτικούς φορείς. Η αλλαγή ιδιοκτησίας μπορεί να γίνει με ολική ή μερική πώληση των μετοχών της επιχείρησης με διάφορους τρόπους όπως: πώληση μετοχών μέσω του χρηματιστηρίου, άμεση πώληση στη συγκεκριμένη τιμή σε ιδιώτες και πώληση κουπονιών στο κοινό (Θεοδωρόπουλος, 2006). Σύμφωνα με τον Guislain (1997) η ιδιωτικοποίηση με την ευρεία έννοια μπορεί να πραγματοποιηθεί σε τρία επίπεδα: σε επίπεδο επιχείρησης, σε επίπεδο τομέα παραγωγής και σε επίπεδο του συνόλου της οικονομίας.

Μερικοί από τους λόγους που τελικά οδήγησαν στην ιδιωτικοποίηση των κρατικών μονοπωλίων ήταν η πολιτική πεποίθηση ότι μέσα από την διαδικασία αυτή θα μπορούσαν να επιτευχθούν υψηλά επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης, ικανοποιώντας ταυτόχρονα την αυξανόμενη ζήτηση των καταναλωτών. Επιπρόσθετα η ανάγκη για αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας μεταξύ των κρατών θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτέλεσε έναν ακόμα λόγο για τις ιδιωτικοποιήσεις. Άλλα αίτια που επιβάλλουν την εφαρμογή των ιδιωτικοποιήσεων αποτελούν η γραφειοκρατία, η δυσχέρεια στη λήψη αποφάσεων, η κακή διαχείριση, η δυσκολία αφομοίωσης σύγχρονων μεθόδων παραγωγής (Savas, 1987). Η ιδιωτικοποίηση θα λέγαμε ότι αποτελεί απάντηση στην οικονομική κρίση που αντιμετωπίζουν πολλές χώρες.

Οι στόχοι των ιδιωτικοποιήσεων στο πλαίσιο των προγραμμάτων ιδιωτικοποίησης που τέθηκαν σε κάθε κράτος-μέλος σύμφωνα με τον Παπαϊωάννου (2003) αν και ήταν διαφορετικές έχουν όμως τα εξής κοινά σημεία: δημιουργία εσόδων για το κράτος και βελτίωση συγκεκριμένων μακροοικονομικών δεικτών και κυρίως του δημοσίου χρέους και των ελλειμμάτων, μεταβολή του περιβάλλοντος εταιρικής διακυβέρνησης των δημοσίων επιχειρήσεων και βελτίωση της παραγωγικότητας και της απόδοσης μέσω της εισαγωγής κινήτρων που ισχύουν στον ιδιωτικό τομέα και της κατάργησης των γραφειοκρατικών δομών, πρόσβαση των δημοσίων επιχειρήσεων σε νέες πηγές χρηματοδότησης και αύξηση της επένδυσης, ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου και δημιουργία μιας ευρείας βάσης επενδυτών μέσω της προώθησης του ρόλου των αγορών ως εναλλακτική αξιοποίησης των αποταμιεύσεων και η εισαγωγή του ανταγωνισμού στις μέχρι πρότινος «κλειστές αγορές» που θα οδηγούσε στην μείωση των τιμών και αύξηση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών.

1.4 Ιδιωτικοποιήσεις και άρση κρατικών μονοπωλίων στην Ευρώπη

Ήδη από τις αρχές του 1980 η οικονομική παγκοσμιοποίηση παρατηρείται σε όλες τις εκφάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας των χωρών. Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών αν και υπήρξε ένας από τους βασικούς λόγους ο οποίος συνετέλεσε στην παγκόσμια ανάπτυξη του εμπορίου, ο ίδιος έμεινε εγκλωβισμένος από τα κρατικά μονοπώλια. Τα μονοπώλια αυτά παρουσίασαν σημαντικά οικονομικά και διοικητικά προβλήματα και σε συνδυασμό με την εξάρτηση από την εκάστοτε κυβέρνηση και την έλλειψη κινήτρων ανταγωνισμού μείωσαν την αποδοτικότητα και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών δημιουργώντας κρατικά ελλείμματα.

Το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν η πρώτη χώρα που προχώρησε στην ιδιωτικοποίηση της British Telecom. Η δημόσια προσφορά της βρετανικής εταιρείας τηλεπικοινωνιών British Telecom, το 1984, ήταν μεγάλη περίπτωση ιδιωτικοποίησης παράδειγμα που ακολούθησαν και άλλες χώρες της Ευρώπης (Waverman&Sirel 1997). Στην Γερμανία, το πρώτο σημαντικό βήμα στην κανονιστική ρύθμιση του τηλεπικοινωνιακού τομέα πραγματοποιήθηκε το 1989, αρκετά νωρίτερα από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες (Spanos&Papoulias, 2005). Η Γαλλία άνοιξε την

τηλεπικοινωνιακή της αγορά στον πλήρη ανταγωνισμό το 1998 ακολουθώντας τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Spanos&Paparoulias, 2005). Η διαδικασία της απελευθέρωσης του τηλεπικοινωνιακού τομέα συνάντησε ισχυρή αντίσταση από τα εργατικά συνδικάτα, και η πρώτη προσπάθεια για μερική ιδιωτικοποίηση της France Telecom το 1995 απέτυχε λόγω της αντίστασης αυτής (Goldstein, 2000).

Το 1990 καθιερώνεται η ελεύθερη πρόσβαση στο δίκτυο και ο στόχος της εφαρμογής των αρχών της παροχής του ανοιχτού δικτύου ήταν η εδραίωση μιας διακοινοτικής αγοράς στον τομέα των τηλεπικοινωνιών διασφαλίζοντας την διαφάνεια και την ισότιμη πρόσβαση βάσει αντικειμενικών κριτηρίων (Ευρωπαϊκή Ένωση, 1992). Την ίδια χρονιά απελευθερώνονται πολλές από τις τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες εκτός της φωνητικής τηλεφωνίας ενώ αργότερα το 1991 δημιουργούνται οι ανεξάρτητες αρχές που ήταν υπεύθυνες για την χορήγηση αδειών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και εποπτείας τους. Στη συνέχεια το 1993 η απόφαση A3-0113/93 του Κοινοβουλίου της 20^{ης} Απριλίου 1993 ζητούσε από την Επιτροπή να προετοιμάσει τις συνθήκες απελευθέρωσης της φωνητικής τηλεφωνίας τόσο σε Κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, υιοθετώντας το ταχύτερο δυνατό τα αναγκαία μέτρα για την πλήρη αξιοποίηση της υπάρχουσας υποδομής σε δίκτυα για την ανάπτυξη του ανταγωνισμού (Παπαϊωάννου, 2003). Με την απελευθέρωση της φωνητικής τηλεφωνίας πραγματοποιείται η πλήρης απελευθέρωση της αγοράς η οποία απελευθερώνεται το 1998 μετά από μία σειρά Οδηγιών και Αποφάσεων με τις οποίες υλοποιείται η νέα κοινή πολιτική. Για χώρες με λιγότερο αναπτυγμένη τηλεπικοινωνιακή υποδομή, ήτοι Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία και Πορτογαλία, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πρόθυμη να χορηγήσει σε αυτά τα κράτη άλλα πέντε χρόνια, έτσι ώστε να μπορούν να εναρμονίσουν τις νομοθετικές, διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες τους σύμφωνα με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Constantinou&Lagoudakis, 1996).

Ειδικότερα η απελευθέρωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών δημιούργησε νέο καθεστώς στους τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς οι οποίοι θα έπρεπε να επαναπροσδιορίσουν τις δομές τους και τους επιχειρησιακούς σκοπούς τους. Τα οφέλη από την απελευθέρωση είναι :

1. η προοπτική δημιουργίας νέων προϊόντων και υπηρεσιών τιμολογημένα με πιο δίκαιο τρόπο.
2. οι καταναλωτές μπορούν να επιλέγουν τον φορέα που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες τους όσον αφορά τις τιμές και το φάσμα των

- υπηρεσιών. Όσο περισσότεροι πάροχοι δραστηριοποιούνται στην αγορά τόσο παρατηρείται μείωση των τιμών αλλά και αναβαθμισμένες υπηρεσίες.
3. η προσβασιμότητα αυξάνει τους χρήστες τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών τόσο σε αριθμό όσο και σε ποικιλία. Από τον οικιακό χρήστη στην εκπαίδευση, σε επιχειρήσεις και σε κρατικούς φορείς.
 4. κάνουν την παρουσία τους νέα καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες
 5. πραγματοποιούνται νέες επενδύσεις χρηματοδοτώντας τις υποδομές των επικοινωνιών
 6. η αύξηση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης με μείωση της ανεργίας και ανάπτυξη ευκαιριών στην αγορά
 7. βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών
 8. όσον αφορά τα κρατικά οφέλη της απελευθέρωσης αυξάνονται τα έσοδα από την πώληση τμημάτων ή μετοχών τηλεπικοινωνιακών οργανισμών μειώνοντας τα δημοσιονομικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος.
 9. αύξηση εσόδων του κράτους από τον αυξανόμενο αριθμό των τηλεπικοινωνιακών επιχειρήσεων.

1.5 Η περίπτωση ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ

Υπάρχουν δύο κύριοι λόγοι που η Ελλάδα υιοθέτησε την πολιτική της ιδιωτικοποίησης. Ο πρώτος είναι ο εσωτερικός λόγος, η δημοσιονομική πίεση και η ανάγκη να ανακτήσει τα δημόσια οικονομικά και να αποκτήσει νέα κεφάλαια χωρίς να αυξήσει τους φόρους. Ο δεύτερος, και ίσως ο πιο ισχυρός λόγος, ήταν εξωτερικός, η διαδικασία του εξευρωπαϊσμού, με την Ευρωπαϊκή Ένωση να προωθεί και να απαιτεί την απελευθέρωση της αγοράς και την ιδιωτικοποίηση (Manojlovic, 2011). Σύμφωνα με τον Κιουλάφα (1999) οι βασικοί στόχοι της ελληνικής τηλεπικοινωνιακής πολιτικής είναι :

1. απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς
2. άρση της μονοπωλιακής θέσης του ΟΤΕ και η εισαγωγή του ανταγωνισμού στην αγορά
3. ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ και

4. νομοθέτηση θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της ελληνικής αγοράς των τηλεπικοινωνιών, που θα συνάδει προς την πολιτική της ΕΕ, όπως αυτή έχει εκφραστεί από τις σχετικές Κοινοτικές Οδηγίες.

Η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ και οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις στις τηλεπικοινωνίες απασχόλησαν την ελληνική πολιτεία και συνδέθηκαν τόσο με την εισαγωγή της ψηφιακής τεχνολογίας όσο και με σημαντικές πολιτικές αποφάσεις που επέφεραν αλλαγές στην χώρα.

Η ανάγκη για εκσυγχρονισμό και μεταρρυθμίσεις στον τομέα αυτό, αλλά και για επενδύσεις από πλευράς του ΟΤΕ τόσο στην εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά ήταν μερικές από τις αιτίες που οδήγησαν στην έναρξη των διαδικασιών για την ιδιωτικοποίηση του Οργανισμού (Παπαιωάννου, 2003).

Ο σχεδιασμός της ιδιωτικοποίησης πραγματοποιήθηκε με τον Ν.2000/1991 «Για την αποκρατικοποίηση, απλούστευση των διαδικασιών εκκαθάρισης, ενισχύσεως των κανόνων ανταγωνισμού και άλλες διατάξεις».

- το πρώτο βήμα για την ιδιωτικοποίηση πραγματοποιείται με τον Ν.2065/1992 ο οποίος τροποποιείται με τον Ν.2075/1992 .

- Με τον Ν.2257/94 «Για την οργάνωση και λειτουργία του ΟΤΕ και τον ΑΝ.2190/20 «περί ανωνύμων εταιρειών» ρυθμίζονται ζητήματα όπως μετοχικό κεφάλαιο, ποσοστό συμμετοχής δημοσίου, Διοικητικό Συμβούλιο άλλα λειτουργικά θέματα. Επίσης παύεται η υπαγωγή του ΟΤΕ και των θυγατρικών του εταιρειών στις ισχύουσες διατάξεις για της επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα και εφεξής λειτουργεί ως Ανώνυμη Εταιρεία Δημοσίας Ωφέλειας.

- το 1996 πραγματοποιείται η πρώτη μετοχοποίηση του ομίλου με τον Ν. 2257/1994 σύμφωνα με τον οποίο πωλείται το 25% μέσω δημόσιας προσφοράς μετοχών. Με τον νόμο 2257/1994 ο ΟΤΕ αποκτά τις προϋποθέσεις ανταγωνιστικής παρουσίας του στην τηλεπικοινωνιακή αγορά και διατηρεί ταυτόχρονα τη στρατηγική του, για το κράτος, σημασία (Κιουλάφας, 1999).

- ακολουθούν δύο μετοχοποιήσεις με την πρώτη να γίνεται το 1998 με ποσοστό 15% και η δεύτερη το 1999 με ποσοστό 14%.

- μέχρι τα τέλη του 2000 το ποσοστό συμμετοχής του δημοσίου στον ΟΤΕ ανέρχεται στο 33,8%.

1.6 Ανταγωνισμός και τηλεπικοινωνίες

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1990 την αγορά των τηλεπικοινωνιών την χαρακτήριζαν οι περιορισμένες τεχνολογίες και η επιρροή των κυβερνητικών πολιτικών. Υπό αυτές τις συνθήκες, τα δίκτυα και οι υπηρεσίες άνηκαν τον Εθνικό Τηλεπικοινωνιακό Πάροχο μέσα σε ένα περιβάλλον μονοπωλιακού καθεστώτος. Το τοπίο όμως αυτό αλλάζει από την 1^η Ιανουαρίου του 2001 οπότε και τυπικά σηματοδοτείται η απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα μετά από πολύχρονη προετοιμασία. Οι εξελίξεις στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών παίρνουν αρκετή δημοσιότητα καθιστώντας τον έναν από τους ελάχιστους κλάδους όπου ο ανταγωνισμός έχει ως συνέπεια την πτώση των τιμών προς όφελος των καταναλωτών. Στην Ελλάδα, μια από τις πρώτες βιομηχανίες που απελευθερώθηκαν πλήρως στον ανταγωνισμό με την σταδιακή ιδιωτικοποίηση του Εθνικού Οργανισμού και εισάγοντας νέες ιδιωτικές εταιρείες ήταν ο τομέας των τηλεπικοινωνιών (Karamanis et al. 2015).

Ο κλάδος υπόκειται στις διατάξεις του Ελληνικού και του Ευρωπαϊκού Νομοθετικού Πλαισίου περί ανταγωνισμού καθώς και σε σχετικές διατάξεις και οδηγίες. Με τον Ν. 2296/1995 «Τροποποίηση του Ν.703/1977 “περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» τροποποιείται ο Ν. 703/77 και έτσι η Ελλάδα εναρμονίζεται με τις κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

Οι επιπτώσεις της ύπαρξης του ανταγωνισμού στην αγορά τηλεπικοινωνιών διαφαίνονται :

1. στην αύξηση του αριθμού τηλεφωνικής διείσδυσης όπου παρατηρείται εκτίναξη των γραμμών αλλά και του ποσοστού διείσδυσης νέων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών , κυρίως της κινητής τηλεφωνίας και του διαδικτύου

2. στο ύψος των επενδύσεων ενισχύοντας την ψηφιακή τεχνολογία γεγονός στο οποίο συνετέλεσε η ευκολία εισόδου πολυεθνικών επιχειρήσεων, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές
3. στις χαμηλές τιμές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών λόγω ανταγωνισμού αλλά και λόγω τεχνολογικών εξελίξεων οι οποίες εξασφαλίζονται από την ύπαρξη ρυθμιστικής αρχής
4. στην ποιότητα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών λαμβάνοντας υπόψη για παράδειγμα τον χρόνο αναμονής για απόκτηση τηλεφωνικής γραμμής
5. στην απασχόληση στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών όπου παρατηρείται αύξηση των θέσεων εργασίας, ειδικά στους τομείς της κινητής τηλεφωνίας και του διαδικτύου
6. στην ανάπτυξη της οικονομίας με την αύξηση της παραγωγικότητας.

Η υιοθέτηση της πολιτικής ανταγωνισμού από την Ελλάδα που επιβάλλεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας μπορεί να εξαλείψει τις πιθανότητες μη εισόδου νέων επιχειρήσεων στην αγορά λόγω των εταιρειών που κατέχουν δεσπόζουσα θέση. Προκειμένου να ασκηθεί η πολιτική ανταγωνισμού το κράτος επωμίζεται τον ρόλο του ελέγχου των εταιριών που δραστηριοποιούνται στην αγορά. Στόχος αυτού του ελέγχου είναι η επίτευξη υγιούς και αθέμιτου ανταγωνισμού και υγιούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος τα οποία θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας μέσω κυρίως των επενδύσεων.

1.7 Ρύθμιση της αγοράς και Ρυθμιστικές Αρχές

Με τον όρο Ρύθμιση (Regulation) εννοούμε το σύνολο των κανόνων και διαδικασιών που θεσπίζονται τόσο από το κράτος όσο και από άλλους φορείς και δημιουργούν το συνολικό πλαίσιο ή περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται και πραγματοποιούν όλες τις οικονομικές, κοινωνικές, διοικητικές ή άλλες λειτουργίες τους όλοι οι φορείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής (Θεοδωρόπουλος, 2006).

Εντούτοις η απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών δεν ισοδυναμεί με την έλλειψη κανόνων αλλά με την δημιουργία ρυθμιστικού πλαισίου όπου τις αρμοδιότητες και την εποπτεία την έχουν οι εκάστοτε ρυθμιστικές αρχές. Οι Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές είναι αρμόδιες, μεταξύ άλλων, για τον ορισμό των επιμέρους αγορών που χρήζουν ρύθμισης, τη διασφάλιση της λειτουργίας του ανταγωνισμού στις εν λόγω αγορές και τον ορισμό των Οργανισμών με Σημαντική Ισχύ στους οποίους επιβάλλουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις για τη διασφάλιση της λειτουργίας του ανταγωνισμού σε κάθε επιμέρους αγορά του τομέα . Ο έλεγχος, η εποπτεία και η διασφάλιση όρων ανταγωνισμού με την αντικατάσταση των μονοπωλιακών δομών, καθορίζεται από το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο, η εφαρμογή και η εποπτεία του οποίου γίνεται από την αντίστοιχη Ρυθμιστική Αρχή (Θεοδωρόπουλος, 2006). Το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο που επικρατεί σε μια χώρα καθορίζει τις αρμοδιότητες και τις ενέργειες των Ρυθμιστικών Αρχών. Σε αυτό το πλαίσιο είναι επιβεβλημένο να διασφαλιστεί η νομιμότητα, η διαφάνεια και η ίση μεταχείριση των εταιρειών που επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η απουσία κρατικών επικαλύψεων και πολιτικών παρεμβάσεων προκειμένου οι Αρχές αυτές να επικεντρωθούν στις βασικές τους αρμοδιότητες που είναι η εποπτεία της εφαρμογής του ρυθμιστικού πλαισίου και του συντονισμού των ρυθμιστικών παρεμβάσεων. Σε γενικές γραμμές οι αρμοδιότητες των Ρυθμιστικών Αρχών κατηγοριοποιούνται ως εξής:

1. η προστασία των καταναλωτών
2. η εξασφάλιση της καθολικής παροχής στις παρεχόμενες υπηρεσίες
3. η προώθηση του υγιούς ανταγωνισμού με την κατάργηση εισόδου νέων επιχειρήσεων στην αγορά
4. η αξιοποίηση των ραγδαίων τεχνολογικών αλλαγών,

1.8 Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ)

Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) είναι Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή, η οποία ρυθμίζει, εποπτεύει και ελέγχει την αγορά ηλεκτρονικών επικοινωνιών και την αγορά παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών στην Ελλάδα. Αποτέλεσε το θεσμικό όργανο που διαδραμάτισε βασικό ρόλο την περίοδο μετάβασης από το μονοπώλιο στον ανταγωνισμό και σύμφωνα με την οδηγία 90/388/ΕΟΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 28^{ης} Ιουνίου 1990 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών προκύπτει η ανάγκη δημιουργίας της.

Ιδρύθηκε το 1992 με τον Νόμο 2075/1992 με την επωνυμία Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών (ΕΕΤ) με αρμοδιότητες που επικεντρώνονταν στην εποπτεία της απελευθερούμενης τότε αγοράς των τηλεπικοινωνιών με την λειτουργία της όμως να ξεκινά το 1995.

Με τον Ν.2668/98 ο οποίος καθορίζει τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών, ανατέθηκε στην ΕΕΤ και η ευθύνη για την εποπτεία και ρύθμιση της αγοράς των ταχυδρομικών υπηρεσιών και μετονομάστηκε σε Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών & Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ).

Με τον Ν.2867/2000 ενισχύθηκε ο εποπτικός, ελεγκτικός και ρυθμιστικός ρόλος της ΕΕΤΤ ενώ με τον ισχύοντα Ν. 3431/2006 περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθορίζεται το πλαίσιο παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφών ευκολιών εντός της Ελληνικής Επικράτειας σύμφωνα με το ισχύον κοινοτικό δίκαιο και εμπλουτίζονται οι αρμοδιότητές της. Η ΕΕΤΤ από ένα καθαρό γνωμοδοτικό όργανο μετατρέπεται σε όργανο με σημαντικές αρμοδιότητες και μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας, Αποτελεί μια ανεξάρτητη διοικητική αρχή που απολαμβάνει διοικητική, οικονομική και λειτουργική αυτοτέλεια. Στόχος της ΕΕΤΤ είναι να διαμορφώσει αλλά και να διατηρήσει ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον μέσα στο οποίο υφιστάμενες και νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις να δραστηριοποιούνται επί ίσοις όροις και οι καταναλωτές να διασφαλίζουν μακροπρόθεσμα την μεγιστοποίηση των ωφελειών τους. Επίσης η ΕΕΤΤ έχει αναλάβει ένα σημαντικό κομμάτι αυτό της ενημέρωσης των καταναλωτών για τις παρεχόμενες υπηρεσίες αλλά και τις τιμές

τους. Ο εποπτικός της ρόλος έγκειται στο να διαπιστώνει κατά πόσο οι εταιρείες τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών εναρμονίζονται στα πλαίσια της τηλεπικοινωνιακής νομοθεσίας και της νομοθεσίας του ανταγωνισμού (ΕΕΤΤ, 2016).

Με τον ισχύοντα Νόμο 4070/2012 για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες προβλέπονται αυξημένες αρμοδιότητες για την Αρχή που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την αρμοδιότητα διαχείρισης του φάσματος ραδιοσυχνοτήτων για υπηρεσίες επίγειας ψηφιακής ευρυεκπομπής και την εξασφάλιση μεγαλύτερης διαφάνειας και αποτελεσματικότητας σε ζητήματα όπως η αδειοδότηση κατασκευών κεραιών, η ανάλυση αγορών και η προστασία των καταναλωτών.

Η ΕΕΤΤ διοικείται από εννεαμελή ολομέλεια, αποτελούμενη από τον Πρόεδρο, δύο Αντιπροέδρους, αρμόδιους για τους τομείς ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ταχυδρομικών υπηρεσιών αντίστοιχα, και έξι μέλη. Ως μέλη της ΕΕΤΤ επιλέγονται πρόσωπα εγνωσμένου κύρους και υψηλής επιστημονικής κατάρτισης, με ακαδημαϊκή ή επαγγελματική εξειδίκευση. Ο Πρόεδρος και οι Αντιπρόεδροι επιλέγονται και διορίζονται από το υπουργικό συμβούλιο, ύστερα από πρόταση του Υπουργού Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων και γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής. Τα υπόλοιπα μέλη της ΕΕΤΤ διορίζονται από τον Υπουργό Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων (ΕΕΤΤ, 2016).

Λειτουργίες της ΕΕΤΤ

1. συμβολή στην ανάπτυξη της τηλεπικοινωνιακής αγοράς διαμορφώνοντας ένα ρυθμιστικό περιβάλλον στα πλαίσια του υγιούς ανταγωνισμού
2. προάσπιση των δικαιωμάτων των καταναλωτών
3. διαρκής ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καταναλωτών
4. εξασφάλιση της πρόσβασης σε ένα μεγάλο εύρος δικτύων και υπηρεσιών

Αρμοδιότητες της ΕΕΤΤ

- Ρυθμίζει τα θέματα που αφορούν τον α) καθορισμό σχετικών αγορών, προϊόντων ή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών στην Ελληνική

Επικράτεια, β) τον ορισμό και τις υποχρεώσεις Παρόχων με Σημαντική Ισχύ στις ανωτέρω σχετικές αγορές σύμφωνα με την εθνική και κοινοτική νομοθεσία.

- Εποπτεύει και ελέγχει τους παρόχους δικτύων ή/και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, επιβάλλει τις σχετικές κυρώσεις, τηρεί και διαχειρίζεται το Μητρώο Παρόχων Δικτύων και Υπηρεσιών Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών.
- Εκδίδει Κώδικες Δεοντολογίας για την παροχή δικτύων και υπηρεσιών των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- Μεριμνά για την τήρηση της νομοθεσίας περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών, εφαρμόζει τις διατάξεις του Ν. 703/1977, όπως ισχύει, και επιβάλλει σχετικές κυρώσεις.
- Συνεργάζεται με τις Ρυθμιστικές Αρχές των λοιπών κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτων κρατών, καθώς και με κοινοτικούς ή διεθνείς φορείς σε θέματα αρμοδιότητάς της.
- Ρυθμίζει τα θέματα που αφορούν στις Γενικές Άδειες.
- Διαχειρίζεται το Εθνικό Σχέδιο Αριθμοδότησης (Ε.Σ.Α.).
- Ρυθμίζει τα θέματα φορητότητας αριθμών, της επιλογής ή/ και προεπιλογής φορέα και ελέγχει την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων.
- Χορηγεί τα δικαιώματα χρήσης ραδιοσυχνοτήτων ή/ και αριθμών.
- Ρυθμίζει τα θέματα ονομάτων χώρου στο Διαδίκτυο με κατάληξη ".gr" και είναι αρμόδια για θέματα ονομάτων χώρου με κατάληξη ".eu".
- Ρυθμίζει τα θέματα της ηλεκτρονικής υπογραφής.
- Ρυθμίζει τα θέματα πρόσβασης και διασύνδεσης.
- Ασκεί αρμοδιότητες σχετικές με την παροχή Καθολικής Υπηρεσίας.
- Ρυθμίζει θέματα προστασίας του καταναλωτή στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και στον τομέα παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών.
- Ρυθμίζει και εποπτεύει την αγορά παροχής ταχυδρομικών υπηρεσιών.
- Διαχειρίζεται το εμπορικό φάσμα ραδιοσυχνοτήτων με την εξαίρεση της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης. Στο πλαίσιο αυτό,
 - Καθορίζει τις περιπτώσεις στις οποίες απαιτούνται δικαιώματα χρήσης ραδιοσυχνοτήτων.
 - Χορηγεί τα δικαιώματα χρήσης ραδιοσυχνοτήτων.

- Καθορίζει τα τέλη χρήσης ραδιοσυχνοτήτων.
 - Εποπτεύει και ελέγχει την χρήση του φάσματος επιβάλλοντας σχετικές κυρώσεις.
 - Τηρεί το εθνικό μητρώο ραδιοσυχνοτήτων.
 - Χορηγεί τις άδειες κατασκευών κεραιών στην ξηρά.
- Είναι ο αρμόδιος φορέας για τα θέματα διάθεσης και χρήσης του τερματικού τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού και του ραδιοεξοπλισμού (ΕΕΤΤ, 2014).

Αναμφίβολα ο ρόλος της ΕΕΤΤ στην επιτυχία απελευθέρωσης και την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς είναι καθοριστικός. Αυτό οφείλεται στο ότι έχει πλήρη συνείδηση της ακριβούς εφαρμογής του ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου το οποίο είναι αναγκαίο για τη δημιουργία σταθερού επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη επενδύσεων, την εισροή επενδυτικών κεφαλαίων και την ανάπτυξη των ηλεκτρονικών επικοινωνιών προς όφελος του καταναλωτή. Είναι σημαντικό να παραμείνει ισχυρή και ανεξάρτητη στο πλαίσιο του θεσμικού της ρόλου για την εναρμόνιση του κοινοτικού δικαίου στο ελληνικό ρυθμιστικό πλαίσιο.

1.9 Ανακεφαλαίωση

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφερθήκαμε στην απελευθέρωση των αγορών και ειδικότερα των τηλεπικοινωνιακών και πώς πραγματοποιήθηκε η μετάβαση από την μονοπωλιακή αγορά στην περίοδο της ρύθμισης και του υγιούς ανταγωνισμού. Διαπιστώθηκε ότι η απελευθέρωση ξεκίνησε από το Ηνωμένο Βασίλειο και εξαπλώθηκε σταδιακά και σε άλλες χώρες της Ευρώπης μέσα από την αλλαγή του Ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου εκδίδοντας Οδηγίες και Αποφάσεις. Υποστηρίχτηκε ότι τα οφέλη της απελευθερωμένης αγοράς είναι πολύπλευρα όσον αφορά την οικονομία αλλά και την κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα η μείωση των τιμών , η αύξηση της παραγωγικότητας, η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και η εισαγωγή της καινοτομίας είναι μερικά από τα οφέλη που οδηγούν

στην κοινωνική ευημερία των πολιτών. Επομένως λόγω της άρσης του κρατικού μονοπωλίου του ΟΤΕ δημιουργήθηκε η ανάγκη ρύθμισης της αγοράς με αποτέλεσμα την δημιουργία της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και, Ταχυδρομείων, η πορεία της οποίας κρίνεται επιτυχημένη και αποτελεσματική με αυξημένες αρμοδιότητες που διέπεται από την αρχή της νομιμότητας. Συμπεραίνεται ότι δημιουργείται μία νέα σχέση κράτους και αγοράς και ο νέος του ρόλος είναι να διασφαλίσει και να εγγυηθεί την αποτελεσματική της λειτουργία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ιστορική αναδρομή των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα από το 1949 έως την απελευθέρωση της αγοράς το 2001

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται αρχικά μία ιστορική αναδρομή των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα από το 1949 με την ίδρυση του ΟΤΕ έως το 2001 όπου και πραγματοποιείται η απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς στην Ελλάδα. Στη συνέχεια περιγράφεται το θεσμικό πλαίσιο όπως αυτό διαμορφώθηκε στην πορεία για την απελευθέρωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών καθώς επίσης και η διαδικασία ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ. Τέλος επιχειρείται μία σύντομη αποτίμηση της πορείας του ΟΤΕ.

2.2 Περίοδος 1949-1999

Τον Νοέμβριο του 1949 ξεκίνησε η εμπορική λειτουργία της ΟΤΕ ΑΕ η οποία δημιουργήθηκε με το Νομοθετικό Διάταγμα 1049/49 με το οποίο αποτελούσε τον αποκλειστικό πάροχο τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Με το Ν.1049/1949 το κράτος χορηγεί στον ΟΤΕ το μονοπώλιο των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών που εμπλέκονται στο «αποκλειστικό δικαίωμα να διαχειρίζεται και να εκμεταλλεύεται όλα τα τηλεπικοινωνιακά μέσα σχετικά με ενσύρματη και ραδιοφωνική μετάδοση, τοπικό κορμό, εθνικές και διεθνείς επικοινωνίες» (Constantelou, 1993). Η πρόσβαση στην σταθερή τηλεφωνία εκείνη την εποχή περιορίζεται στους κρατικούς φορείς και στους εύπορους πολίτες της χώρας.

Το τοπίο αυτό αλλάζει στις δεκαετίες 1950 και 1960 όταν ξεκινά η αυτοματοποίηση της αστικής και υπεραστικής τηλεφωνίας και η σταδιακή κάλυψη των νησιών και άλλων απομακρυσμένων περιοχών, εγκαθιστώντας ανεπτυγμένο τεχνολογικό εξοπλισμό για τα τότε δεδομένα της εποχής και δημιουργώντας ένα μεγάλο δίκτυο αναμεταδοτών. Επίσης η διεθνής τηλεφωνική ανταπόκριση αυξάνεται συνεχώς καλύπτοντας εκτός από την Ευρώπη την Αμερική, την Αυστραλία καθώς επίσης και πολλές χώρες της Αφρικής και της Ασίας (fortunegreece, 2015). Το 1950 η τηλεφωνική πρόσβαση συνεχίζει να αποτελεί προνόμιο των πλουσίων εφόσον οι τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες εξακολουθούσαν να είναι ακριβές. Όμως την δεκαετία του 1960 το τοπίο αρχίζει να αλλάζει καθώς, ειδικά στα αστικά κέντρα, οι αιτήσεις για τηλεφωνική σύνδεση αυξάνονται. Ωστόσο το ίδιο δεν συμβαίνει με τους κατοίκους της επαρχίας οι οποίοι συνωστίζονται στα τηλεφωεία της περιοχής τους.

Κατά την δεκαετία 1970-1980 ο ΟΤΕ αναπτύσσει συνεχώς το δίκτυο του και την ίδια περίοδο ξεκινά η εμπορική εκμετάλλευση των τηλεπικοινωνιακών δορυφόρων λειτουργώντας τον πρώτο δορυφορικό αναμεταδότη, κάνοντας την Ελλάδα σημαντικό τηλεπικοινωνιακό κόμβο της Ανατολικής Μεσογείου. Ειδικότερα την δεκαετία του 1970 παρατηρείται τριπλασιασμός των τηλεφωνικών συνδέσεων αλλά και αύξηση των εκκρεμών αιτήσεων. Ο αυξανόμενος αριθμός των αιτήσεων για τηλεφωνική σύνδεση καθιστά την αύξηση του προσωπικού αλλά και τη στέγασή του. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω κατασκευάζεται το Μέγαρο Αθηνών στο κέντρο της Αθήνας, ο Πύργος στις εγκαταστάσεις της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης και το Μέγαρο του ΟΤΕ στο Μαρούσι το 1974 (Παπαδημητρίου, 2002).

Η εποχή 1980-1990 χαρακτηρίζεται από την είσοδο νέων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών από τον ΟΤΕ όπως η παροχή υπηρεσιών τηλεϊδιοποίησης, τηλεδιάσκεψης, κινητής τηλεφωνίας και telefax. Ουσιαστικά ξεκινά η ψηφιοποίηση των τηλεπικοινωνιών με την δεκαετία του 1990 να είναι καθοριστική στην ιστορία του ομίλου ΟΤΕ τόσο όσον αφορά στον τεχνολογικό όσο και στον οργανωτικό τομέα αλλά και στην δημιουργία θυγατρικών εταιρειών, στην δραστηριοποίηση εκτός ελληνικών συνόρων και στο τέλος του μονοπωλίου. Αποτέλεσμα της ανάπτυξης μιας πανελλαδικής τηλεπικοινωνιακής υποδομής ήταν η αύξηση του μεγέθους της τηλεφωνικής πυκνότητας. Συγκεκριμένα, ενώ το 1949 η Ελλάδα διαθέτει μόλις ένα τηλέφωνο ανά 100 κατοίκους, το 1981 λειτουργούν ήδη στον ελληνικό χώρο

περισσότερα από 30 τηλέφωνα ανά 100 κατοίκους, καθιστώντας το τηλέφωνο καθημερινό εργαλείο μαζικής επικοινωνίας των πολιτών. Το 1996 ο ΟΤΕ εισέρχεται στο Χρηματιστήριο και ακολουθεί η ίδρυση της θυγατρικής του ΟΤΕ της Otenet που παρέχει υπηρεσίες διαδικτύου (Cosmote, 2016).

2.3 Θεσμικό πλαίσιο πριν την απελευθέρωση

Το 1987 εκδίδεται από την Κοινότητα η Πράσινη Βίβλος¹ για τις τηλεπικοινωνίες σαν μία πρώτη προσπάθεια προς την απελευθέρωση με την οποία εισάγεται η έννοια του ανταγωνισμού. Από το 1990 η Ελλάδα πραγματοποιεί πρόοδο, μολονότι αργά, στην υιοθέτηση προ ανταγωνιστικών ρυθμιστικών αρχών (OECD, 2001). Η Ελλάδα δεσμεύτηκε να ανοίξει την αγορά της στον πλήρη ανταγωνισμό την 1^η Ιανουαρίου του 2001. Το 1990 επιτρέπεται η εκμετάλλευση της κινητής τηλεφωνίας ξηράς από ιδιωτικούς φορείς με τον Ν.1892/90 και στη συνέχεια με τον Ν.2075/92 καταργείται ουσιαστικά το μονοπωλιακό καθεστώς του ΟΤΕ και αναμφίβολα εισάγεται η εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας με τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 1992 η Stet και η Panafon μετά από προκήρυξη διαγωνισμού λαμβάνουν άδειες για παροχή υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας, ενώ η θυγατρική του ΟΤΕ η Cosmote ξεκίνησε την εμπορική της δραστηριότητα στο κλάδο της κινητής τηλεφωνίας το 1998, έξι χρόνια αργότερα. Μετά από παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και με το άρθρο 169 της ΕΟΚ πάρθηκαν ορισμένες πρωτοβουλίες που αποσκοπούσαν στην αναδιοργάνωση του τηλεπικοινωνιακού τομέα και αφορούσαν την είσοδο ιδιωτικών φορέων στην αγορά αλλά και στην σταδιακή προσαρμογή του ΟΤΕ στο καινούριο περιβάλλον. Το νέο θεσμικό πλαίσιο πραγματοποιείται από τον Ν.2075/1992 με τον οποίο ουσιαστικά γίνεται ένα πρώτο βήμα προς την απελευθέρωση, ο ΟΤΕ όμως διατηρεί ορισμένα μονοπωλιακά δικαιώματα όσον αφορά την φωνητική τηλεφωνία και το δίκτυο. Επίσης εισάγονται αφενός οι αρχές που διέπουν τις τηλεπικοινωνίες και περιγράφονται οι υποχρεώσεις του κράτους και των φορέων παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών αφετέρου οι αρχές στις οποίες πρέπει να στηρίζεται η τιμολόγηση των παρεχόμενων

¹ European Commission, COM(87)290 final, 30.07.1987

τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Με τον ίδιο νόμο ιδρύεται η πρώτη ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή, η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (Kornelakis, 2013). Αργότερα καταργείται ο προηγούμενος νόμος και τον αντικαθιστά ο Ν. 2246/94 που καθορίζει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ρυθμιστικής πολιτικής για την λειτουργία της ελληνικής τηλεπικοινωνιακής αγοράς έχοντας ενσωματώσει τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 90/387/ΕΚ και την 90/388/ΕΚ. Ο κεντρικός άξονας του νόμου αυτού είναι η εισαγωγή του θεσμού της καθολικής υπηρεσίας. Με τον όρο καθολική υπηρεσία εννοούμε την παροχή ενός προκαθορισμένου συνόλου βασικών υπηρεσιών ηλεκτρονικών υπηρεσιών που διατίθεται προς όλους τους κατοίκους της ελληνικής επικράτειας ανεξάρτητα από την γεωγραφική τους θέση και σε προσιτή τιμή (ΕΕΤΤ, 2014).

Στη συνέχεια ο νόμος 2668/98 αναθέτει στην ρυθμιστική αρχή ΕΕΤΤ την εποπτεία και την ρύθμιση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς. Ακολούθως ο νόμος 2867 που ψηφίστηκε τον Δεκέμβριο του 2000 «Περί Οργάνωσης και λειτουργίας των τηλεπικοινωνιών» από τη Βουλή των Ελλήνων ήταν η τελική πράξη της απελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα, αφού απελευθέρωσε και την τελευταία παραμένουσα μονοπωλιακή υπηρεσία, τη φωνητική τηλεφωνία. Πιο συγκεκριμένα στοχεύει στην εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της τηλεπικοινωνιακής αγοράς, εξασφαλίζει την παροχή της Καθολικής Υπηρεσίας και την προστασία των καταναλωτών. Ο νόμος αυτός έρχεται να αντικαταστήσει τον Ν.2264/1994 , ως προς τις διατάξεις που αφορούν τις τηλεπικοινωνίες και με άλλα λόγια εισάγει ένα καινούριο κανονιστικό πλαίσιο θέτοντας τα απαραίτητα θεμέλια για την ανάπτυξη του κλάδου των τηλεπικοινωνιών σε ένα πλήρως απελευθερωμένο περιβάλλον, σύμφωνα με τις επιταγές του κοινοτικού δικαίου. Ο σύγχρονος αυτός νόμος-πλαίσιο θέτει τους βασικούς άξονες, πάνω στους οποίους θα υιοθετηθούν στη συνέχεια οι απαραίτητες κανονιστικές πράξεις προκειμένου να εφαρμοστεί, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς. Αξίζει να τονιστεί το γεγονός ότι η αδειοδότηση απαιτεί λιγότερο χρονοβόρες διαδικασίες, περισσότερο ευέλικτες, πάντα στηριζόμενες στις αρχές της διαφάνειας, της αντικειμενικότητας και της ίσης μεταχείρισης.

Ειδικότερα ο νόμος αυτός εισάγει το καθεστώς της πλήρους απελευθέρωσης και διέπει κάθε είδους τηλεπικοινωνιακές δραστηριότητες οι οποίες αναπτύσσονται

εντός της Ελληνικής Επικράτειας από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Θέτει ως βασικές αρχές για την λειτουργία και την οργάνωση του τομέα των τηλεπικοινωνιών :

- την προστασία του καταναλωτή,
- την προστασία του ελεύθερου και υγιούς ανταγωνισμού,
- την προστασία προσωπικών δεδομένων και του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών,
- την παροχή καθολικής υπηρεσίας για όλες τις περιοχές και όλους τους κατοίκους της χώρας,
- την ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών.

Ορίζει το *Κράτος και την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων* ως υπεύθυνους για την φροντίδα της άσκησης των τηλεπικοινωνιακών δραστηριοτήτων βάσει των αρχών της αντικειμενικότητας, της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αποφυγής διακρίσεων μεταξύ των τηλεπικοινωνιακών επιχειρήσεων, καθώς και για την πλήρωση των ουσιωδών απαιτήσεων.

Την ίδια χρονιά θεσπίζεται ο Ν.2801/2000 της 3^{ης} Μαρτίου 2000, «Ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών (ΥΜΕ) και άλλες διατάξεις» σχετικά με την αδειοδότηση κατασκευής κεραιών.

2.4 Σύντομη αποτίμηση της πορείας του ΟΤΕ έως το 2000

Από την ιστορική αυτή αναδρομή παρατηρείται ότι στα θετικά στοιχεία περιλαμβάνονται οι αυξημένοι ρυθμοί ανάπτυξης ειδικότερα στο διάστημα 1960-1980 και από την άλλη πλευρά στα αρνητικά αποτελέσματα συγκαταλέγονται η αδυναμία του ΟΤΕ να ικανοποιήσει την αυξανόμενη ζήτηση των αιτήσεων για τηλεφωνική σύνδεση, η χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων τηλεπικοινωνιακών

υπηρεσιών καθώς και την καθυστέρηση εισαγωγής καινούριων υπηρεσιών. Το σκηνικό ωστόσο φαίνεται να αλλάζει την δεκαετία του 1990 με τις επενδύσεις του ομίλου να αυξάνονται σημαντικά καθώς παρατηρείται και η επιταχυνόμενη ψηφιακοποίηση του τηλεπικοινωνιακού δικτύου και επιπλέον εκλείπουν τα προβλήματα των εκκρεμών αιτήσεων και παρουσιάζεται αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

2.5 Ανακεφαλαίωση

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφερθήκαμε στα πιο σημαντικά γεγονότα στην ιστορία των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα από το 1949 έως και την απελευθέρωση και στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Πραγματοποιήθηκε περιγραφή της εξέλιξης του ΟΤΕ ξεκινώντας σαν ένας αποκλειστικός πάροχος τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών το 1949 και πώς μετασχηματίζεται, μετά από σειρά γεγονότων, σε μία ανταγωνιστική εταιρεία που εισάγεται στο χρηματιστήριο, ιδρύει θυγατρικές εταιρείες και επεκτείνεται στο εξωτερικό. Εν κατακλείδι επιχειρήθηκε μια γενική αποτίμηση της πορείας του ΟΤΕ από το 1949 έως τα τέλη του 2000 συνοψίζοντας τα θετικά αλλά και τα αρνητικά αποτελέσματα που είχαν αντίκτυπο ιδιαίτερα στους καταναλωτές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ανάλυση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα την περίοδο 2001-2009

3.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζουμε την πορεία των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα και πώς αυτή διαμορφώθηκε την περίοδο 2001-2009 οπότε και αρχίζουν να κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα σημάδια της ελληνικής οικονομικής κρίσης στον συγκεκριμένο κλάδο. Αρχικά καθορίζονται οι τομείς των τηλεπικοινωνιών, αποσαφηνίζεται η αγορά η οποία θα αναλυθεί και επιπλέον περιγράφονται συνοπτικά οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο καθώς και αυτές που πτώχευσαν ή συγχωνεύτηκαν. Συγκεκριμένα αναλύονται η συμβολή του κλάδου στο ΑΕΠ, πώς διαμορφώνονται τα έσοδα των εταιρειών και των μεριδίων αγοράς σε σχέση με τον ΟΤΕ και την ευρυζωνικότητα και τα ποσοστά διείσδυσης του ελληνικού πληθυσμού. Κατόπιν αναφέρονται οι επιπτώσεις στον καταναλωτή όσον αφορά τις τιμές των παρεχόμενων υπηρεσιών και η διεύρυνση των επιλογών του μέσα από την δυνατότητα της φορητότητας. Ακόμα εξετάζεται πώς επιδρά στην απασχόληση του ΟΤΕ μετά την ιδιωτικοποίησή του αλλά και στις υπόλοιπες επιχειρήσεις σταθερής, κινητής τηλεφωνίας και διαδικτύου και στις επενδύσεις.

3.2 Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών

Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών αποτελείται από τρεις βασικούς τομείς : τα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, τον τηλεπικοινωνιακό τερματικό εξοπλισμό και τις τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες. Θα εστιάσουμε στις τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες που περιλαμβάνουν την σταθερή, την κινητή τηλεφωνία και τις υπηρεσίες διαδικτύου

καθώς θα μας απασχολήσει η εξέλιξη τους από την απελευθέρωση του κλάδου και μετά.

Η αγορά των τηλεπικοινωνιών αποτελεί έναν από τους κλάδους που ενισχύει καθοριστικά την ελληνική οικονομία αλλά και την κοινωνία. Παρατηρούνται σημαντικές εξελίξεις στον κλάδο με εμφανείς επιπτώσεις το διάστημα 2001-2009 κυρίως λόγω της πλήρους απελευθέρωσης της αγοράς των τηλεπικοινωνιών αλλά και της συνεχιζόμενης αυξημένης ζήτησης για υπηρεσίες .

3.3 Οι βασικοί πάροχοι στην αγορά των τηλεπικοινωνιών

Σταθερή τηλεφωνία

Έως τον Δεκέμβριο του 2001 εκχωρούνται 11 άδειες για την «εγκατάσταση λειτουργία και εκμετάλλευση σταθερού δικτύου και παροχή φωνητικής τηλεφωνίας». Οι εταιρίες στις οποίες εκχωρείται άδεια σύμφωνα με την μελέτη της εταιρείας KANTOP (2002) είναι :

1. Europrom Telecommunications A.E
2. Evergy
3. Forthnet A.E
4. Grapes Hellas A.E
5. Intraconnect S.A
6. Mediterranean Broadband Access S.A
7. Panafon
8. Quest Wireless
9. Vivodi Telecommunications A.E
10. ΔΕΗ Τηλεπικοινωνίες
11. LAN-NET A.E
12. ΟΤΕ

Έως το 2004 ο ΟΤΕ αποτελούσε τον μοναδικό πάροχο στην αγορά σταθερής τηλεφωνίας στην Ελλάδα . Το σκηνικό ωστόσο φαίνεται να αλλάζει και εισέρχονται

εναλλακτικοί πάροχοι στην τηλεπικοινωνιακή αγορά ενώ παρατηρούνται νέες συνεργασίες ή συγχωνεύσεις .Ενδεικτικά αναφέρουμε την απορρόφηση της Cosmoline ΑΕ από την Cosmotelco και την Hellas Net ΑΕ και Internet Hellas από την Forthnet ΑΕ.

Κινητή τηλεφωνία

- 1) Cosmote
- 2) Telestet
- 3) Vodafone
- 4) Q Telecom

Όπως στην σταθερή έτσι και στην κινητή τηλεφωνία παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές αλλά και εξαγορές. Υπό αυτές τις συνθήκες χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η μετονομασία της Panafon σε Vodafone και της Telestet σε Tim το 2004 και το 2007 σε Wind και η εξαγορά της Q-Telecom από την Tim. Στον Πίνακα 3.1 παρουσιάζεται η εξέλιξη του αριθμού των παρόχων σταθερής και κινητής τηλεφωνίας από το 2004 έως το 2009 η οποία από το 2008 και μετά ακολουθεί πτωτική τάση.

Πίνακας 3.1

Ενεργοί πάροχοι σταθερής και κινητής τηλεφωνίας

Πάροχοι	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Σταθερή τηλεφωνία	13	13	14	14	14	11
Κινητή τηλεφωνία	4	4	4	4	3	3

Πηγή: Επισκόπηση αγορών ΕΕΤΤ 2014

Συνοπτική παρουσίαση των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα

ΟΤΕ ΑΕ

Ο ΟΤΕ κατά γενική ομολογία είναι από τις μεγαλύτερες εταιρείες τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στην αγορά. Σε προηγούμενο κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε αναλυτική περιγραφή της πορείας του από την ίδρυσή του το 1949 έως την ιδιωτικοποίηση του που ξεκίνησε το 2008. Το Νοέμβριο του 2008, η Ελληνική Κυβέρνηση και η Deutsche Telecom κατείχαν ο καθένας από 25% συν μια μετοχή από το μετοχικό κεφάλαιο του ΟΤΕ. Ωστόσο από τις 11 Ιουλίου του 2011 η Deutsche Telecom κατέχει ποσοστό 40% και το Ελληνικό Δημόσιο 10%. Το υπόλοιπο 50% διαμορφώνεται ως εξής: Διεθνείς θεσμικοί επενδυτές κατέχουν το 29,5%, Έλληνες θεσμικοί επενδυτές κατέχουν το 10,7%, ενώ το υπόλοιπο 9,8% ανήκει σε άλλους μετόχους. Στο δίκτυο του ΟΤΕ ανήκει και η Cosmote για την παροχή κινητής τηλεφωνίας και η Otenet υπηρεσία ίντερνετ.

Forthnet Α.Ε.

Η Forthnet αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα με δικό της δίκτυο και δίκτυο οπτικών ινών. Συγκεκριμένα παρέχει υπηρεσίες τηλεφωνίας, διαδικτύου και δορυφορικές υπηρεσίες σε ιδιώτες, επιχειρήσεις και Δημόσιους Φορείς σε όλη την Ελλάδα. Ξεκίνησε την δραστηριότητά της το 1995 με έδρα το Ηράκλειο της Κρήτης στη συνέχεια συγχωνεύτηκε με την Internet Hellas και την Hellas Net και εισήχθη στο Χρηματιστήριο το 2000.

HellasonLine

Η Hellasonline διαθέτει το μεγαλύτερο δίκτυο οπτικών ινών στην Ελλάδα, ανάμεσα στους εναλλακτικούς παρόχους, που ξεπερνά τα 5.200 χιλιόμετρα. Είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών από τον Ιούνιο του 2008 και αποτελεί τον πάροχο LLU² με τη μεγαλύτερη γεωγραφική κάλυψη στην εγχώρια αγορά και συνολικές επενδύσεις σε υποδομές / τεχνολογικά συστήματα που ξεπερνούν τα 440

² LLU · Local Loop Unbundling Γενικότερα, ως αδεσμοποίητη πρόσβαση στον τοπικό βρόχο ορίζεται η δυνατότητα των παρόχων υπηρεσιών (σταθερής τηλεφωνίας) να χρησιμοποιήσουν τον τοπικό βρόχο του Κοινοποιημένου Φορέα Εκμετάλλευσης (ΚΦΕ) - στην περίπτωση της ελληνικής αγοράς ο ΚΦΕ είναι ο ΟΤΕ - για την απευθείας παροχή υπηρεσιών στους πελάτες τους

εκατ. Ευρώ (Καθημερινή, 2014). Η εξαγορά της hellasonline αποτελεί τη συνέχεια της επιτυχημένης εμπορικής συνεργασίας μεταξύ της Vodafone Ελλάδας και της hellasonline από το 2009, όταν η Vodafone απέκτησε ποσοστό άμεσης συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο της hellasonline.

Wind

Η WIND Ελλάς Τηλεπικοινωνίες ΑΕΒΕ, πρώην TIM Ελλάς Τηλεπικοινωνίες ΑΕΒΕ, ιδρύθηκε το 1992 και παρέχει υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας από τον Ιούνιο του 2003. Τον Ιούνιο του 2007 η εταιρεία πραγματοποίησε την αλλαγή της εμπορικής της επωνυμίας και σήμερα λειτουργεί κάτω από την εμπορική επωνυμία WIND Ελλάς (Wind, 2016). Το 2002, η WIND Ελλάς υπέγραψε εμπορική συμφωνία για την απόκτηση της άδειας σταθερής ασύρματης τηλεφωνίας η οποία δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης στις υπηρεσίες κινητής και σταθερής τηλεφωνίας και προσφέρει στους πελάτες της ένα ολοκληρωμένο «πακέτο» τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών το οποίο περιλαμβάνει κινητή, σταθερή τηλεφωνία και πρόσβαση στο Internet. Το 2008, η WIND ανακοίνωσε την εξαγορά της Tellas S.A., ενώ η ολοκλήρωση της συγχώνευσης ολοκληρώθηκε μέσα στο ίδιο έτος.

Cyta

Η Cyta, ο Εθνικός Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Κύπρου, με περισσότερα από 50 χρόνια παρουσίας στις τηλεπικοινωνίες προσφέρει από τον Οκτώβριο του 2008 υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών για ιδιώτες και επιχειρήσεις και στην Ελλάδα μέσω της θυγατρικής του, Cyta Ελλάδος. Η πρόσφατη διασύνδεση και ενοποίηση των δικτύων της με τα υπόλοιπα εθνικά και διεθνή δίκτυα του Ομίλου Cyta σε ένα κοινό μέτωπο Κύπρου-Ελλάδος στον άξονα Μέσης Ανατολής-Βαλκανίων, αποτελεί σημαντική εξέλιξη που προσφέρει προφανή επιχειρησιακά οφέλη και τη δυνατότητα για τον Όμιλο να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή, ως εναλλακτική τηλεπικοινωνιακή γέφυρα μεγάλης γεωπολιτικής αξίας, μεταξύ Ανατολής και Δύσης (Cyta, 2016).

Πτωχευμένες εταιρίες

Η On Telecoms η οποία ιδρύθηκε το 2006 και ξεκίνησε την δραστηριότητά της το 2007. Παρείχε υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας και το 2009 συγχωνεύεται με την Vivodi γεγονός το οποίο δεν απέφερε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με συνέπεια να σταματήσει να παρέχει τις υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας και ίντερνετ στους συνδρομητές της. Λόγω των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η εταιρεία κατάθεσε αίτηση πτώχευσης. Η Altec Telecoms η οποία ιδρύθηκε το 1995 και πτώχευσε το 2008. Η Lannet ιδρύθηκε το 1999 και παρείχε υπηρεσίες για ολοκληρωμένες λύσεις τηλεπικοινωνιών η οποία προέβη σε παύση εργασιών το 2009 αφήνοντας χρέη στον ΟΤΕ 23 εκατ. Ευρώ. Η Teledome η οποία κατέθεσε Αίτηση Πτωχεύσεως ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών στις 15.12.2008, την οποία έθεσε υπόψη της ΕΕΤΤ στις 23.12.2008 και τέλος η Algonet η οποία ιδρύθηκε το 1999 και κήρυξε οριστική πτώχευση το 2012.

3.4 Επιπτώσεις της απελευθέρωσης του κλάδου την περίοδο 2001-2009

3.4.1 Συμβολή στο ΑΕΠ

Είναι γεγονός ότι ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών είναι ένας κλάδος με σημαντική επίδραση στην οικονομία. Πιο συγκεκριμένα στην ελληνική οικονομία παρατηρούμε σύμφωνα με τον Πίνακα 3.2 την συμβολή του στο ΑΕΠ και όπως προκύπτει ο κλάδος από το ανώτατο σημείο του 4,4% το 2002 παρουσιάζει μία ανοδική πορεία ιδιαίτερα από το 2006 έως και το 2008 η οποία όμως το 2009 αρχίζει να φθίνει.

Πίνακας 3.2

Συμβολή των τηλεπικοινωνιών στο ΑΕΠ (σε εκατ. Ευρώ)

	ΑΕΠ (ονομαστικές τιμές σε εκατ. Ευρώ)	Συμβολή τηλεπικοινωνιών στο ΑΕΠ
2000	141.732	3,8%
2001	151.987	4,1%
2002	162.274	4,4%
2003	178.571	4,3%
2004	193.013	4,1%
2005	193.153	3,9%
2006	217.831	3,9%
2007	232.831	3,7%
2008	242.096	3,4%
2009	237.431	3,3%

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2014

Συγκεκριμένα το 2005 η συνολική αγορά χαρακτηρίζεται από θετική μεταβολή όσον αφορά τον κύκλο εργασιών, ενώ στον αντίποδα παρατηρείται αρνητική μεταβολή των μικτών κερδών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο ΟΤΕ παρουσιάζει πτώση σε αντίθεση με τους εναλλακτικούς παρόχους σταθερής και κινητής τηλεφωνίας που παρουσίασαν άνοδο. Στον Πίνακα 3.3 παρουσιάζονται τα βασικά οικονομικά στοιχεία του τομέα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, όπως αυτά προέκυψαν από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς των αδειοδοτημένων παρόχων για τα έτη 2000-2009.

Πίνακας 3.3

Εξέλιξη Οικονομικών Μεγεθών Παρόχων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών

Κύκλ. Εργ. (δισ ευρώ)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ΟΤΕ	3,21	3,45	3,34	3,12	2,85	2,71	2,71	2,66	2,59	2,41
Ετ.Κιν.Τηλεφ.	1,95	2,95	3,05	3,58	4,08	3,96	4,53	4,59	4,50	4,34
Εναλλακτ.Πάρ. Σταθ. Τηλεφ.*	0,04	0,05	0,10	0,29	0,44	0,53	0,56	0,54	0,53	0,47
Λοιποί Πάροχοι**	0,25	0,43	0,57	0,61	0,54	0,53	0,56	0,70	0,60	0,59
Σύνολο	5,45	6,88	7,06	7,61	7,91	7,72	8,36	8,49	8,22	7,80
Μικ. Κέρδη (δισ ευρώ)										
ΟΤΕ	0,78	0,89	0,77	0,55	0,20	-0,82	0,31	0,31	0,31	0,31
Ετ.Κιν.Τηλεφ.	1,13	1,33	1,67	1,87	2,05	1,67	1,99	2,06	1,94	1,17
Εναλλακτ.Πάρ. Σταθ. Τηλεφ.*	0,01	0,01	0,03	0,08	0,14	0,13	0,13	0,08	0,05	0,03
Λοιποί Πάροχοι**	0,07	0,05	0,003	0,15	0,17	0,12	0,12	0,15	0,17	0,16
Σύνολο	1,99	2,28	2,48	2,64	2,55	1,11	2,56	2,59	2,47	1,67
Σύνολο Ενεργ.(δισ ευρώ)										
ΟΤΕ	7,09	7,55	7,78	7,63	6,79	7,16	6,80	8,36	8,87	8,21
Ετ.Κιν.Τηλεφ	2,40	3,39	3,64	3,90	4,27	6,21	8,41	8,14	8,46	8,35
Εναλλακτ.Πάρ. Σταθ. Τηλεφ.*	0,13	0,18	0,36	0,50	0,58	0,65	0,93	1,18	1,53	1,32
Λοιποί Πάροχοι**	0,32	0,83	0,86	0,74	0,64	0,60	0,60	0,66	0,77	0,90
Σύνολο	9,94	11,96	12,65	12,77	12,27	14,62	16,74	18,34	19,63	18,78

*Περιλαμβάνονται όλοι οι αδειοδοτημένοι πάροχοι που προσφέρουν σταθερή τηλεφωνία

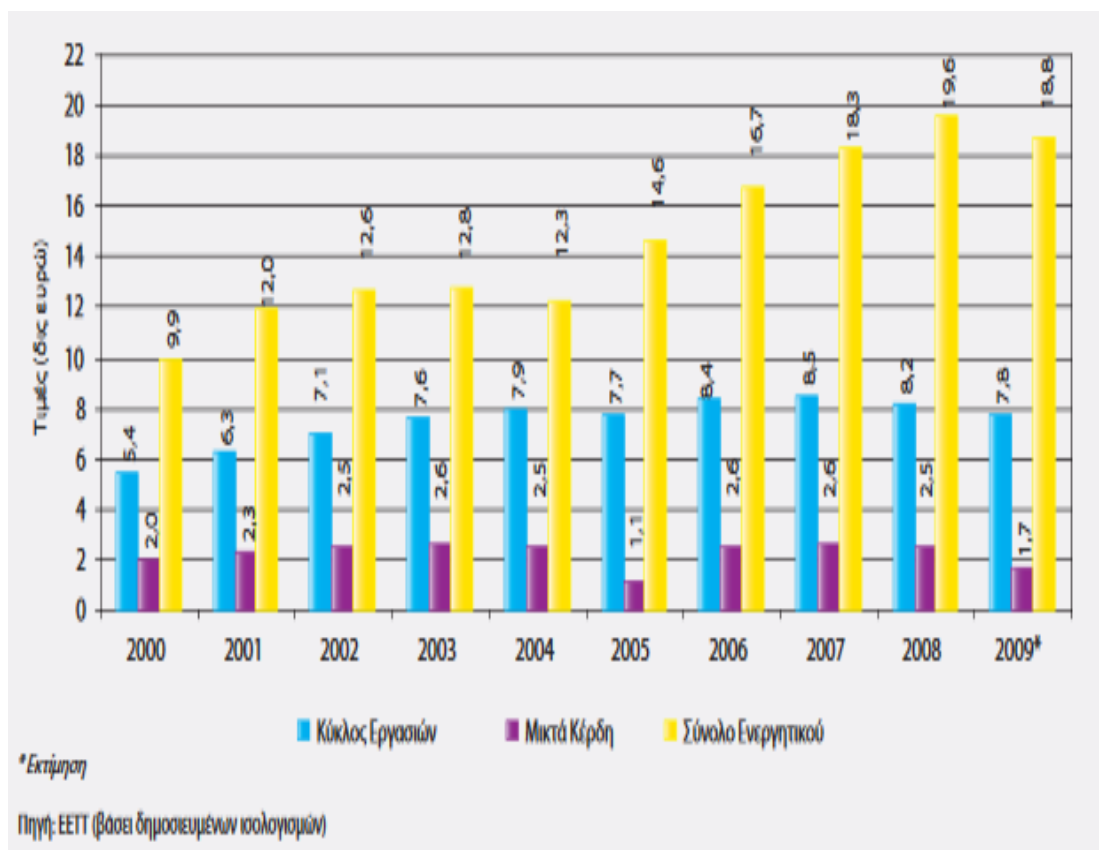
**Περιλαμβάνονται οι υπόλοιποι αδειοδοτημένοι πάροχοι

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

Παρατηρούμε τα μεγέθη της συνολικής αγοράς , όπως παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3.1, σημείωσαν σημαντικές μειώσεις.

Διάγραμμα 3.1

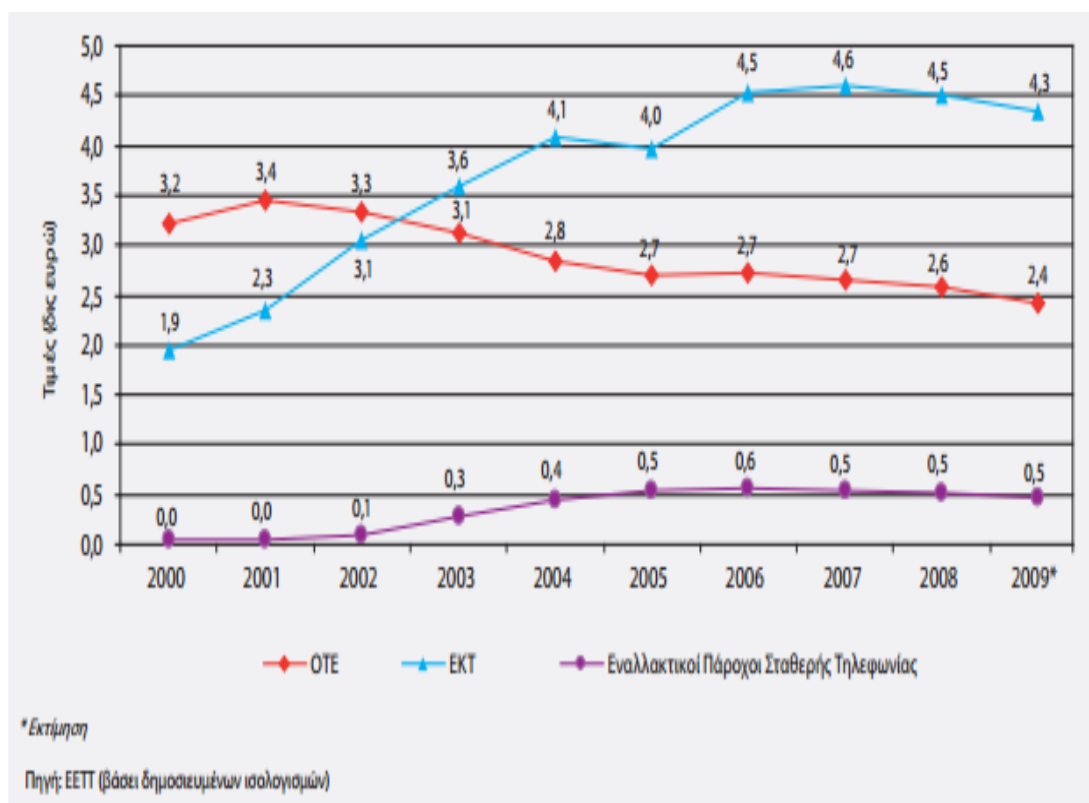
Εξέλιξη Βασικών Οικονομικών Μεγεθών Παρόχων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών EETT 2009

Ο κύκλος εργασιών των παρόχων (Διάγραμμα 3.2) παρουσίασε μείωση της τάξης του 5% γεγονός που οφείλεται στη μείωση του τζίρου του ΟΤΕ κατά 7%, των Εταιρειών Κινητής Τηλεφωνίας κατά 4% αλλά και των εναλλακτικών παρόχων σταθερής τηλεφωνίας κατά 12%, εξαιτίας κυρίως της απορρόφησης της TELLAS από τη WIND.

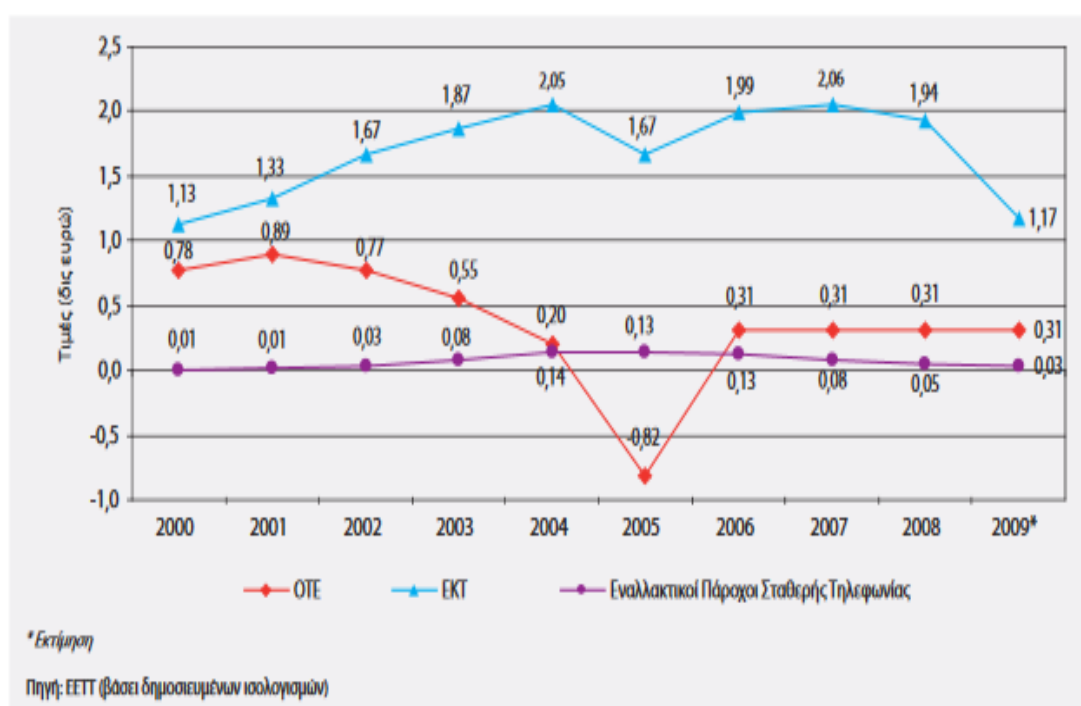
Διάγραμμα 3.2
Κύκλος Εργασιών Παρόχων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

Σημαντικά μεγαλύτερες είναι οι απώλειες στο μικτό κέρδος δεδομένου ότι εμφανίζεται μειωμένο για τις ΕΚΤ και τους εναλλακτικούς παρόχους σταθερής τηλεφωνίας κατά 39% και 37% αντίστοιχα, ενώ για τον ΟΤΕ η μείωση είναι σημαντικά μικρότερη, της τάξης του 2%.

Διάγραμμα 3.3
Μικτά Κέρδη Παρόχων Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

Είναι γενικά αποδεκτό ότι το 2009 χαρακτηρίζεται από τις έντονες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, ιδιαίτερα στη συγκέντρωση της αγοράς με αποχωρήσεις παρόχων και συγχωνεύσεις αλλά και στα αποτελέσματα του τομέα στον κύκλο εργασιών, στα μικτά κέρδη και στο σύνολο ενεργητικού να παρουσιάζουν συρρίκνωση. Συγκεκριμένα οι εταιρείες ALTEC, LANNET και TELEDOME διέκοψαν τη δραστηριότητά τους, ενώ η εταιρεία TELLAS έχει ενσωματωθεί από το 2008 στη WIND. Οι Εταιρείες Κινητής Τηλεφωνίας κατείχαν την πρώτη θέση σε

όλες τις κατηγορίες έχοντας ωστόσο υποστεί μειώσεις με σημαντικότερη την πτώση των μικτών κερδών τους.

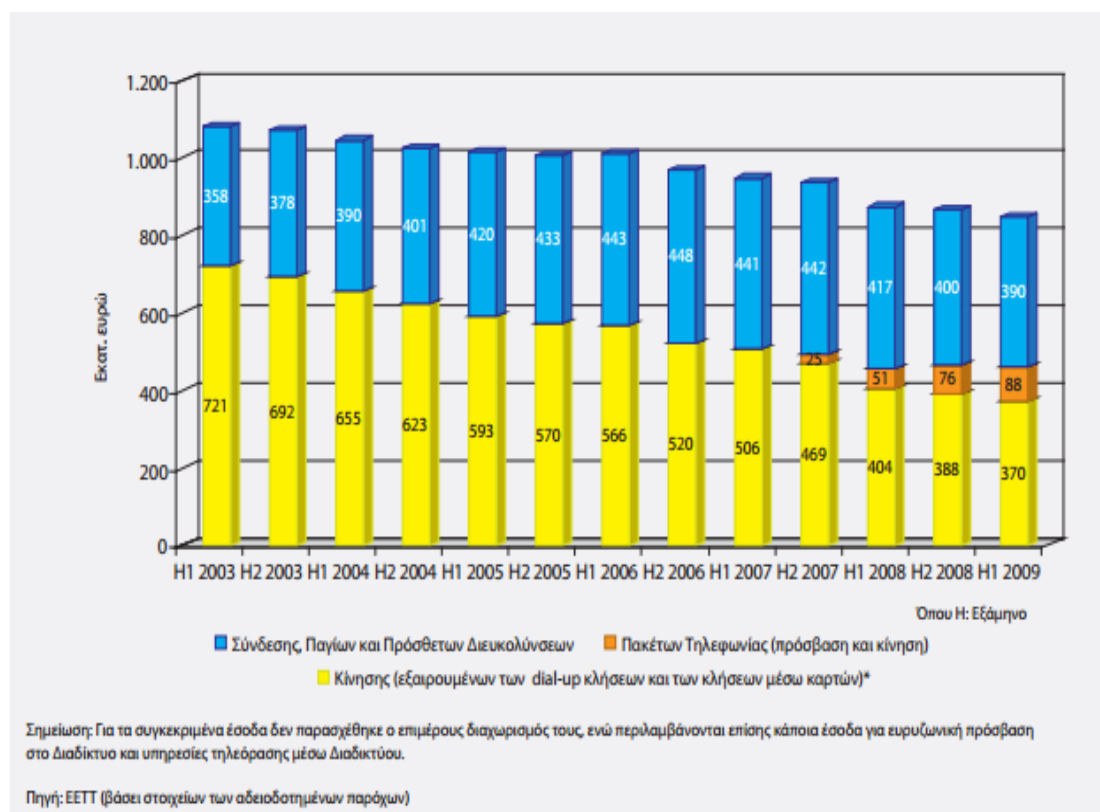
3.4.2 Έσοδα λιανικής τηλεφωνίας

3.4.2.1 Σταθερή τηλεφωνία

Αρχικά το 2006 τα λιανικά έσοδα σταθερής τηλεφωνίας παρουσίασαν οριακή άνοδο Διάγραμμα 3.4. Στη συνέχεια το 2007 αλλά και το 2008 συνεχίστηκε η αρνητική πορεία της τάξεως του 8%.

Διάγραμμα 3.4

Λιανικά Έσοδα Σταθερής Τηλεφωνίας

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

3.4.2.2. Κινητή τηλεφωνία

Αν και η κινητή τηλεφωνία καθυστέρησε να κάνει την εμφάνισή της στην χώρα μας η ανάπτυξη της σημείωσε αυξημένους ρυθμούς ανάπτυξης συγκρίσιμους με αυτούς των άλλων ευρωπαϊκών χωρών στις οποίες είχε εμφανιστεί νωρίτερα . Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2003 ξεπερνάει τα αντίστοιχα κέρδη του ΟΤΕ. Η Ελλάδα είχε αναλογικά υψηλή συνεισφορά στον πανευρωπαϊκό ρυθμό αύξησης των εσόδων του κλάδου μέχρι το 2006. Σύμφωνα με το Διάγραμμα 3.5 το 2007 τα συνολικά έσοδα των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας σημείωσαν αύξηση μόλις 1,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, σε αντίθεση με το μέσο ρυθμό μεταβολής 12% την περίοδο 2001-2007 (ΟΠΑ & ICAP GROUP , 2008).

Διάγραμμα 3.5

Έσοδα κλάδου κινητής τηλεφωνίας

Πηγή: Μελέτη ΟΠΑ-ICAP 2008

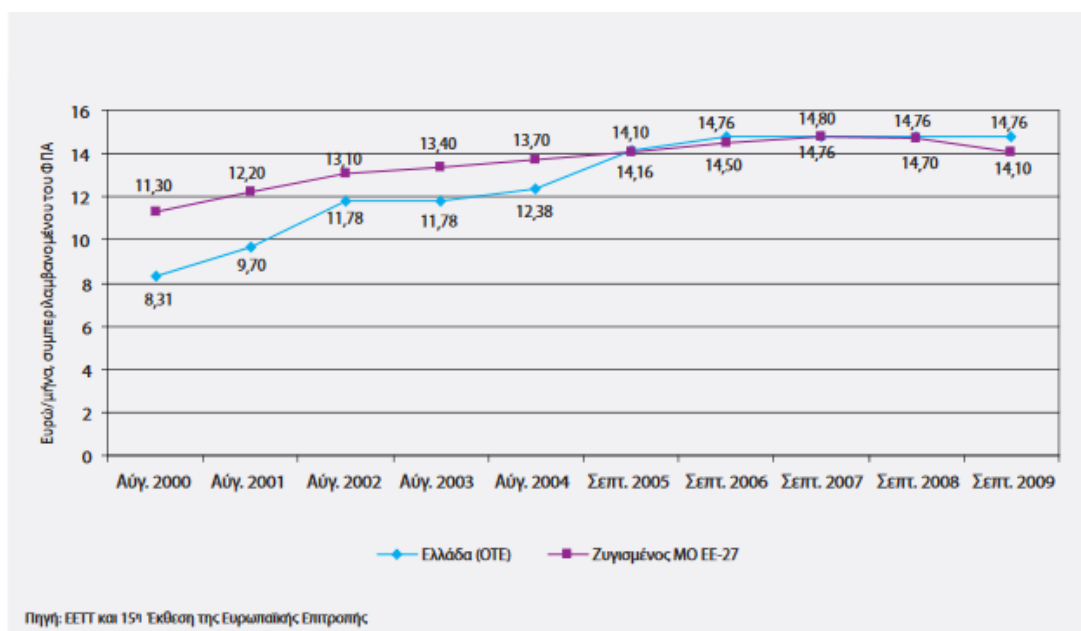
3.4.3 Τιμολόγια τηλεφωνίας

Οι Έλληνες πληρώνουν συνολικά περισσότερο από πολλούς Ευρωπαίους για τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες που αφορούν υπηρεσίες κινητής και σταθερής τηλεφωνίας καθώς και πρόσβασης στο διαδίκτυο. Η τάση για πώληση υπηρεσιών σε πακέτο αναμένεται να συνεισφέρει στη μείωση του συνολικού κόστους τηλεπικοινωνιών προς τον Έλληνα καταναλωτή. Επομένως η τάση αυτή οδηγεί προς την παροχή ενιαίων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών που συνδυάζουν σταθερή τηλεφωνία, κινητή τηλεφωνία, παροχή πρόσβασης στο Internet ή/και παροχή τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Αναφορικά με τα τιμολόγια λιανικής, το κόστος μιας 3-λεπτης αστικής και υπεραστικής κλήσης στην Ελλάδα παρέμεινε κάτω του ευρωπαϊκού μέσου όρου με το μηνιαίο πάγιο για τον οικιακό χρήστη -όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3.6 να παραμένει υψηλότερο από το ζυγισμένο μέσο όρο των 27 κρατών μελών της ΕΕ.

Διάγραμμα 3.6

Μηνιαίο Πάγιο Οικιακού Χρήστη Σταθερής Τηλεφωνίας

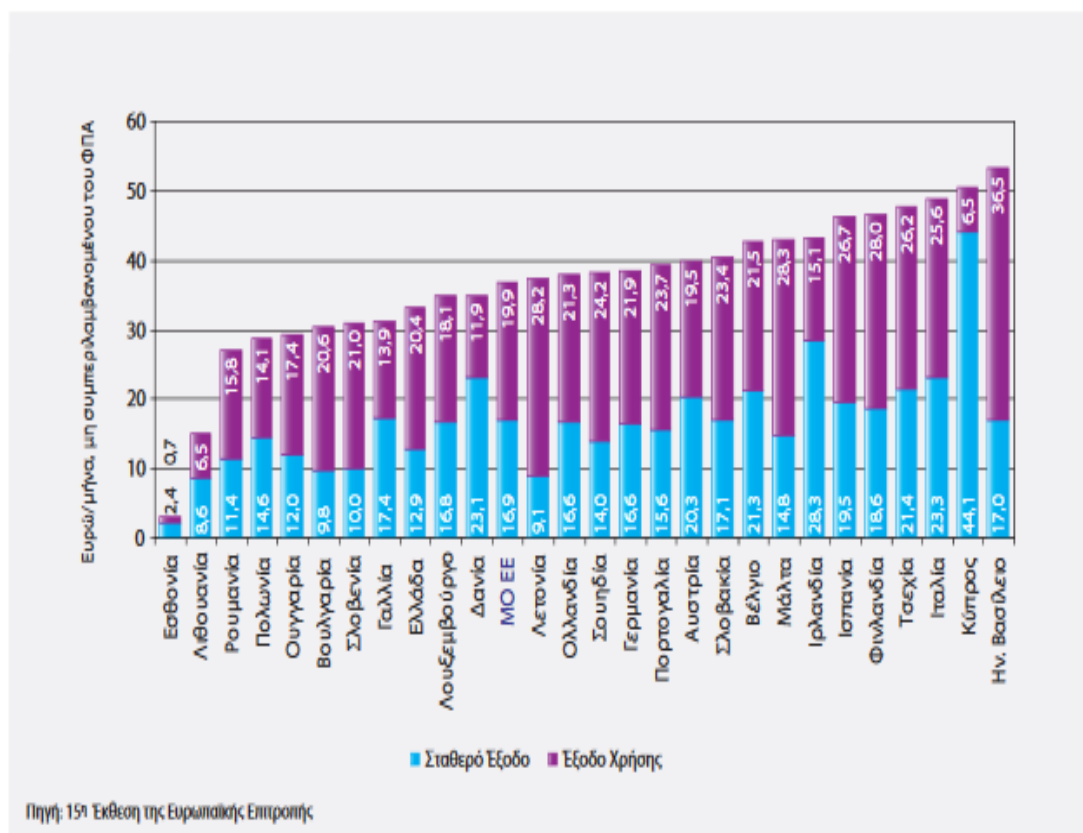

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

Εντούτοις, δεν ισχύει το ίδιο όσον αφορά το μέσο μηνιαίο έξοδο για τους επαγγελματίες χρήστες, καθώς η Ελλάδα αποτελεί το 9^ο οικονομικότερο κράτος μέλος για τις μικρές επιχειρήσεις και το 3^ο οικονομικότερο κράτος μέλος για τις μεσαίες επιχειρήσεις (Διάγραμμα 3.7).

Διάγραμμα 3.7

Μέσο Μηνιαίο Έξοδο Επαγγελματία Χρήστη-Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις, Σεπτέμβριος 2009

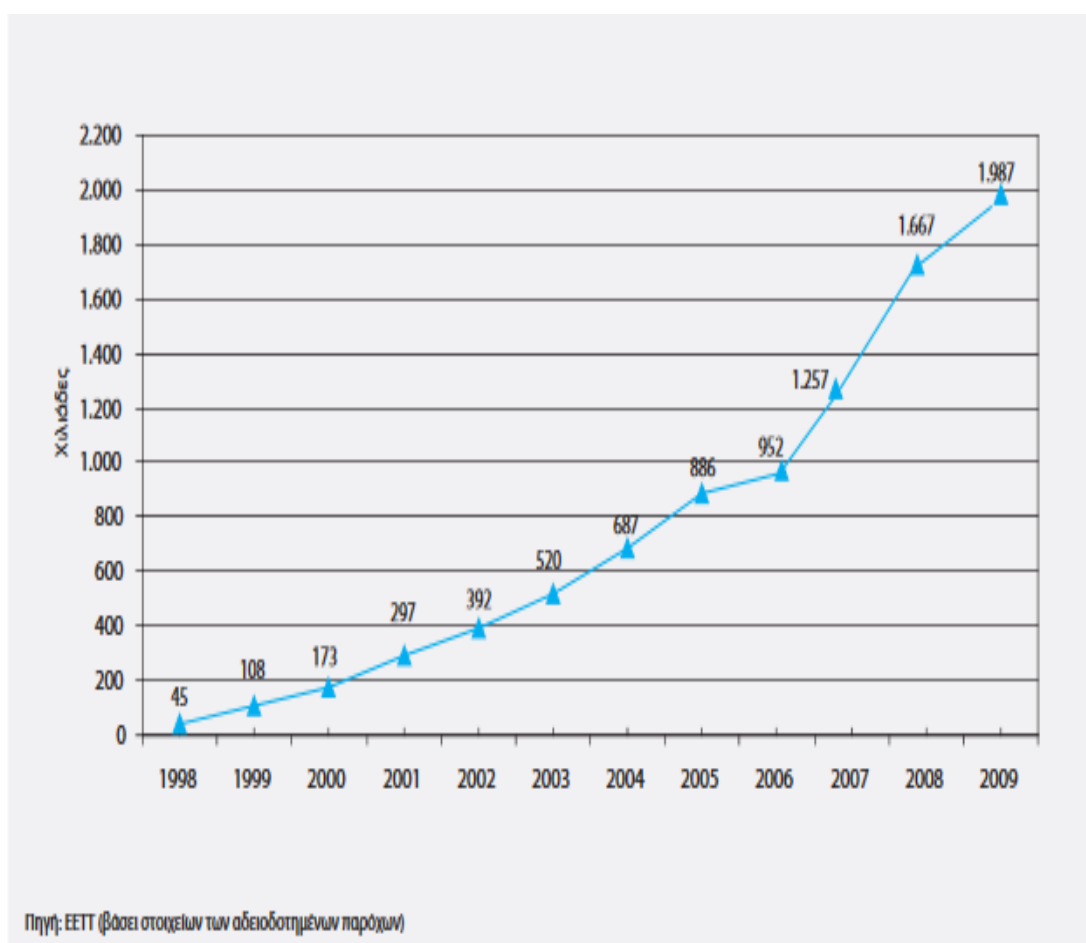

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

Ο αριθμός των συνδρομητών του Διαδικτύου συνεχίζει να παρουσιάζει άνοδο και εκτιμάται ότι το Δεκέμβριο του 2009 προσέγγισε τα 2 εκατομμύρια (ΕΕΤΤ,2009). Συγκεκριμένα στα συνολικά έσοδα από το 2006 παρατηρείται άνοδος σε σχέση με το 2005 περίπου 14%.

Διάγραμμα 3.8

Συνδρομητές Διαδικτύου, 1998-2009

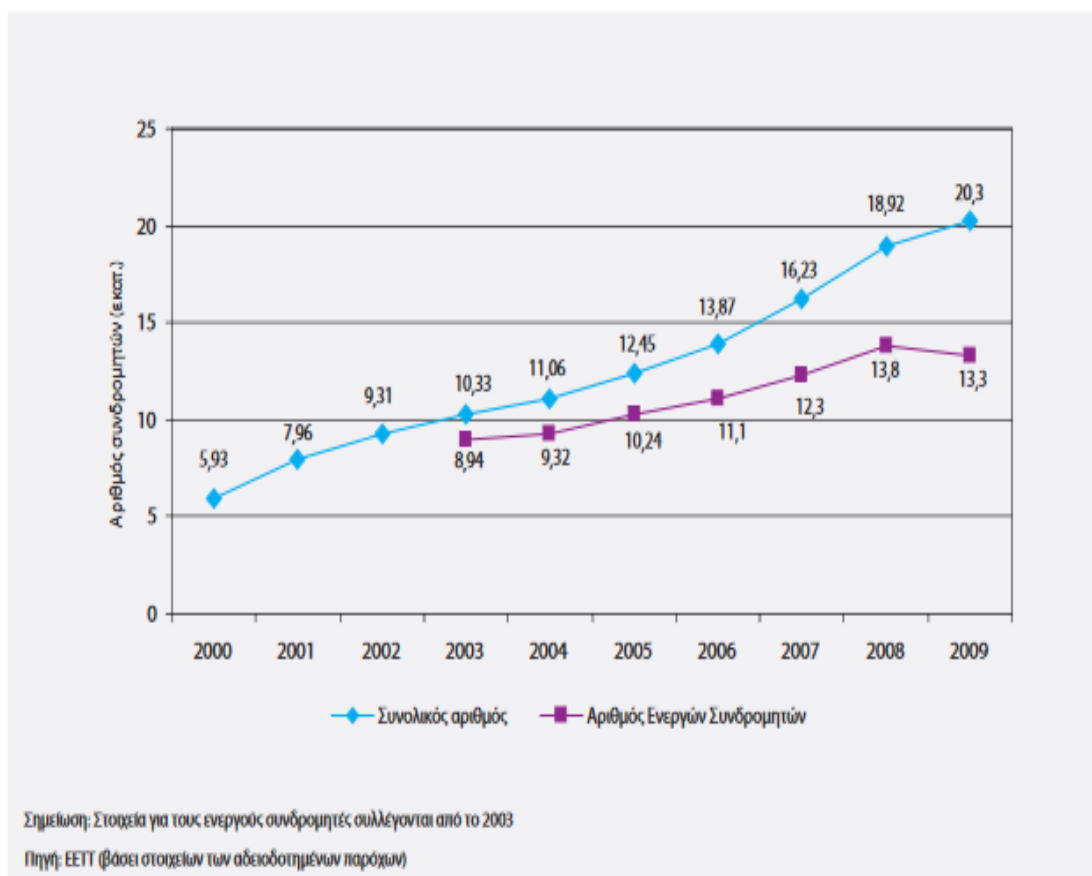

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

Ο αριθμός των ενεργών συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας έφτασε το Δεκέμβριο του 2009 τα 13,3 εκατομμύρια έναντι 13,8 εκατομμυρίων το Δεκέμβριο του 2008 και 14,1 εκατομμυρίων το Σεπτέμβριο του 2008. Οι συνδρομητές της κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα υπερέβησαν τα 20 εκατομμύρια παρουσιάζοντας αύξηση 7,3% σε σχέση με το 2008, ενώ η διείσδυση της κινητής τηλεφωνίας ανήλθε το Σεπτέμβριο του 2009 στο 125% υπερβαίνοντας τον ευρωπαϊκό μέσο όρο 22% (Διάγραμμα 3.9).

Διάγραμμα 3.9

Αριθμός Συνδρομητών Κινητής Τηλεφωνίας

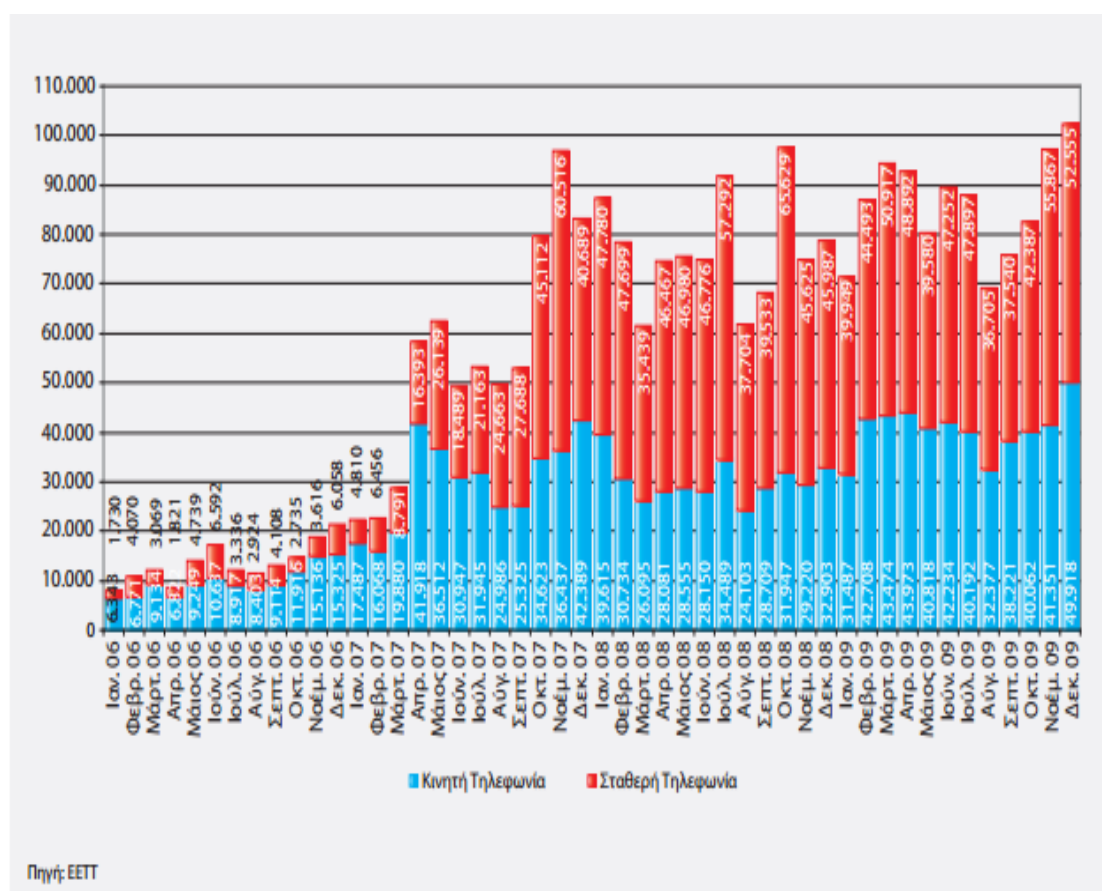
Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

3.4.4 Φορητότητα αριθμών

Με τον όρο φορητότητα εννοούμε τη δυνατότητα που παρέχεται στους καταναλωτές να διατηρούν τον αριθμό τους όταν αλλάζουν πάροχο (ΕΕΤΤ,2013). Τα αιτήματα για φορητότητα αριθμών συνέχισαν να αυξάνονται από το 2001 έως το 2009 και στο Διάγραμμα 3.10 παρουσιάζεται ο αριθμός των μεταφερθέντων αριθμών ανά μήνα με την φορητότητα κατά γενική ομολογία να εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τους καταναλωτές προσφέροντας τους την επιλογή να αλλάξουν εταιρεία ανάλογα με τις ανάγκες και τις προτιμήσεις τους.

Διάγραμμα 3.10

Φορητότητα Αριθμών: Μεταφερθέντες Αριθμοί ανά Μήνα

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

3.4.5 Η ευρυζωνική πρόσβαση

Ευρυζωνική πρόσβαση ή ευρυζωνικότητα (*Broadband*) ορίζεται το προηγμένο, εφικτό και καινοτόμο, από πολιτική, κοινωνική, οικονομική και τεχνολογική άποψη, πλαίσιο, το οποίο περιλαμβάνει:

- την **παροχή γρήγορων συνδέσεων στο διαδίκτυο** σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού, με ανταγωνιστικές τιμές (υπό τη μορφή καταναλωτικού αγαθού), χωρίς εγγενείς περιορισμούς στα συστήματα μετάδοσης και τον τερματικό εξοπλισμό των επικοινωνούντων άκρων,

- την **κατάλληλη δικτυακή υποδομή**, που: (α) επιτρέπει την κατανεμημένη ανάπτυξη υπαρχόντων και μελλοντικών δικτυακών εφαρμογών και πληροφοριακών υπηρεσιών, (β) δίνει τη δυνατότητα αδιάλειπτης σύνδεσης των χρηστών σε αυτές, (γ) ικανοποιεί τις εκάστοτε ανάγκες των εφαρμογών σε εύρος ζώνης, αναδραστικότητα και διαθεσιμότητα, και (δ) μπορεί να αναβαθμίζεται συνεχώς και με μικρό επιπλέον κόστος,

- τη **δυνατότητα του πολίτη να επιλέγει ανάμεσα σε:** (α) εναλλακτικές προσφορές σύνδεσης που ταιριάζουν στον εξοπλισμό του, (β) διάφορες δικτυακές εφαρμογές και (γ) διάφορες υπηρεσίες πληροφόρησης και ψυχαγωγίας, με πιθανή συμμετοχή και του ίδιου στην παροχή περιεχομένου, εφαρμογών και υπηρεσιών,

- τις **κατάλληλες ρυθμίσεις**, όπως πολιτικές, μέτρα, πρωτοβουλίες, άμεσες και έμμεσες παρεμβάσεις, αναγκαίες για την ενδυνάμωση της καινοτομίας, την προστασία του ανταγωνισμού και την εγγύηση σοβαρής και ισορροπημένης οικονομικής ανάπτυξης, μέσα από τη γενικευμένη συμμετοχή στην ευρυζωνικότητα και την Κοινωνία της Πληροφορίας.

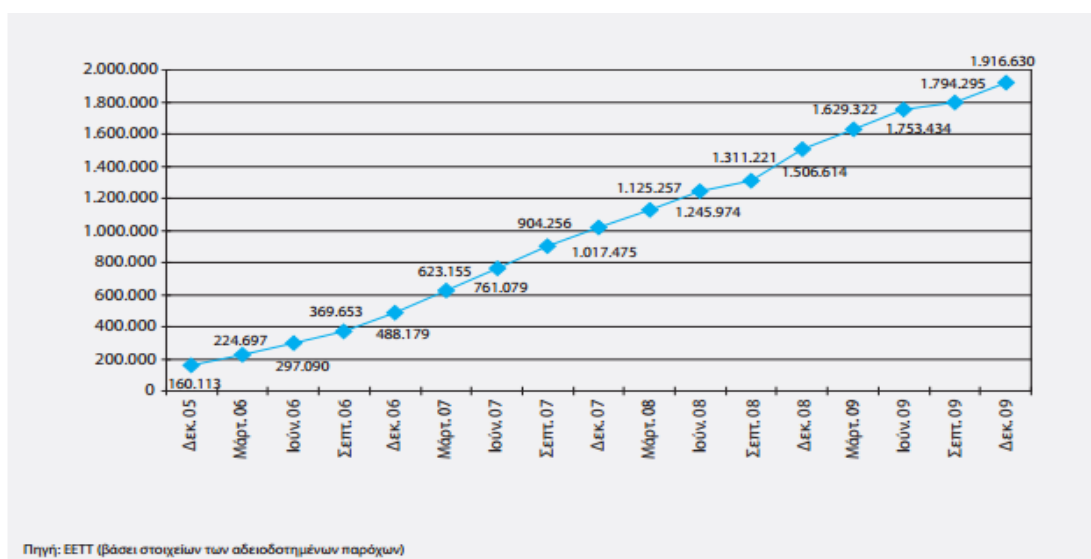
Ευρυζωνικά είναι, λοιπόν, εκείνα τα δίκτυα που εγγυώνται σε κάθε εποχή την απρόσκοπτη και διαφανή πρόσβαση όλων των πολιτών στην πληροφορία και τα συστήματα επικοινωνίας, για την εκπλήρωση των αναγκών τους. Αντίστοιχα, ευρυζωνικές υπηρεσίες (*Broadband Services*) είναι εκείνες οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εφαρμογές που διατίθενται σε καταναλωτές, πολίτες και επιχειρήσεις μέσω ευρυζωνικής πρόσβασης, επειδή έχουν συγκεκριμένες (υψηλές) απαιτήσεις όσον αφορά την ταχύτητα πρόσβασης (Παρασκευάς, Ασημακόπουλος, & Τριανταφύλλου, 2015).

Η ευρυζωνικότητα δεν είναι μόνο τεχνολογία, είναι κοινωνικό αγαθό και δικαίωμα για όλους. Από την χρήση ευρυζωνικού διαδικτύου αναβαθμίζεται η εκπαίδευση μεταφέροντας γνώση εύκολα και γρήγορα και στην πιο απομακρυσμένη περιοχή, αλλάζει ο τρόπος διδασκαλίας και ολόένα και περισσότεροι άνθρωποι συμμετέχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα, ανεξάρτητα από την ηλικία ή τον χώρο διαμονής τους με την χρήση συστημάτων τηλε-εκπαίδευσης. Επίσης η ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελεί έναν ακόμα τομέα όπου το ευρυζωνικό δίκτυο έχει καταλυτική παρουσία και αφορά στην αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης με κεντρικό πυρήνα την αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, αποσκοπώντας στη βελτίωση εξυπηρέτησης του κοινού. Παράλληλα, το ευρυζωνικό δίκτυο αλλάζει και τα δεδομένα γεωγραφικά όρια της εργασίας προωθώντας την τηλε-εργασία διευκολύνοντας τη ζωή πολλών ανθρώπων. Τέλος τα ευρυζωνικά δίκτυα εγκαινιάζουν νέες μορφές επικοινωνίας, ενημέρωσης και διασκέδασης (EETT, 2009).

Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 3.11 η ανάπτυξη της ευρυζωνικής αγοράς ακολουθεί αυξητική τάση και το 2009 με τις ευρυζωνικές συνδέσεις στις 31-12-2009 έφτασαν τις 1.916.630 έναντι 1.506.614 στις 31-12-2008, σημειώνοντας ετήσια αύξηση 27% .

Διάγραμμα 3.11

Εξέλιξη Ευρυζωνικών Γραμμών

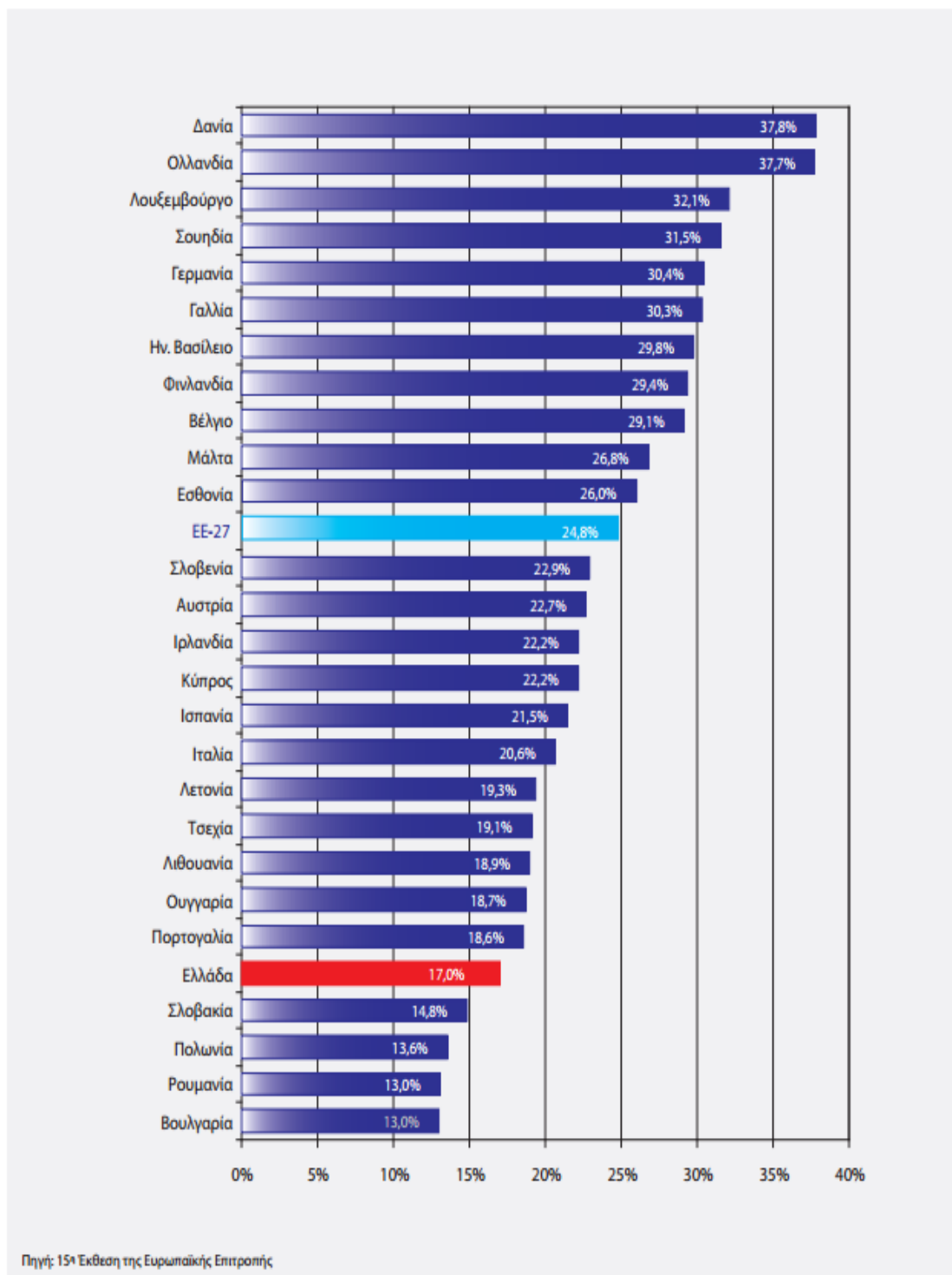

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών EETT 2009

Αντίστοιχα στο Διάγραμμα 3.12 παρατηρούμε την ευρυζωνική διείσδυση, να φτάνει στο 17% του πληθυσμού στις 31-12-2009 έναντι του 13,4% στις 31- 12-2008.

Διάγραμμα 3.12

Ευρυζωνική Διείσδυση την 01-01-2010

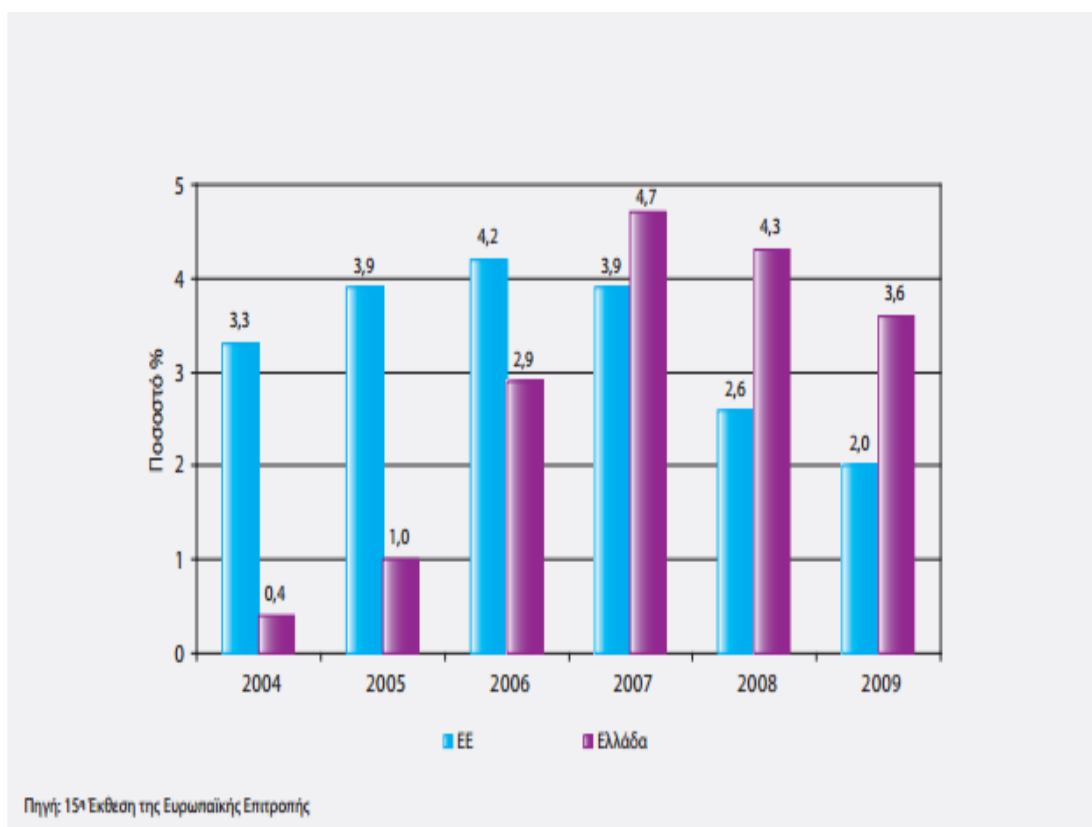

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

Η αύξηση αυτή της ευρυζωνικής διείσδυσης στην Ελλάδα κατά το 2009 της τάξεως του 3,6%, ήταν η τρίτη υψηλότερη στην ΕΕ με το γεγονός αυτό να υποδηλώνει ότι συνεχίζεται η πορεία σύγκλισης της Ελλάδας με την υπόλοιπη Ευρώπη, η οποία είχε κάνει τα πρώτα της βήματα το 2007 (Διάγραμμα 3.13). Η πορεία ωστόσο αυτή της σύγκλισης δεν αντανακλάται σε βελτίωση της κατάταξης της χώρας όσον αφορά την ευρυζωνική διείσδυση. Η Ελλάδα παραμένει στην 24η θέση της σχετικής κατάταξης με 17%, έναντι 18,6% της 23ης Πορτογαλίας και 24,8% του ευρωπαϊκού μέσου όρου

Διάγραμμα 3.13

Ετήσια Αύξηση της Ευρυζωνικής Διείσδυσης σε Ελλάδα και ΕΕ (ευρυζωνικές γραμμές ανά 100 κατοίκους)

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2009

Το λιανικό κόστος ευρυζωνικής πρόσβασης στην Ελλάδα είναι γενικά χαμηλότερο από το μέσο λιανικό κόστος στην ΕΕ, και με ελάχιστες εξαιρέσεις είναι χαμηλότερο και από το μέσο λιανικό κόστος στα 15 παλαιά κράτη μέλη της. Αναλυτικότερα και αναφορικά με τις υπηρεσίες του Διαδικτύου, η Ελλάδα είναι από τις πιο οικονομικές χώρες της ΕΕ σε σύγκριση τόσο με τα 27 κράτη μέλη όσο και με τον παλιό πυρήνα των 15 κρατών μελών. Αναφορικά με τις υπηρεσίες Διαδικτύου και τηλεφωνίας η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των φθηνότερων κρατών μελών για δυο ζώνες ταχυτήτων: τη ζώνη έως 2 Mbps και τη ζώνη άνω των 20 Mbps (ΕΕΤΤ, 2009). Αξίζει να σημειωθεί ότι η σταδιακή μείωση του ρυθμού αύξησης της ευρυζωνικής διείσδυσης με ποσοστό 4,7% το 2007, 4,3% το 2008 και 3,6% το 2009 ενδέχεται να είναι το πρώτο σημάδι του σταδιακού κορεσμού της αγοράς.

3.4.6 Επίδραση στην απασχόληση

Η απελευθέρωση της τηλεπικοινωνιακής αγοράς είχε σαν συνέπεια την αύξηση του μεγέθους του συνόλου των εργαζομένων στις βασικές τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες ωστόσο η απασχόληση στον ΟΤΕ, δηλαδή στον εθνικό τηλεπικοινωνιακό οργανισμό, ακολουθεί πτωτική πορεία. Η αύξηση που παρατηρείται αφορά κυρίως τις νέες θέσεις που έχουν δημιουργηθεί στην κινητή τηλεφωνία όμως παρατηρείται σημαντική αύξηση και στις επιχειρήσεις σταθερής τηλεφωνίας και του διαδικτύου. Οι νέες αυτές θέσεις εργασίας προϋποθέτουν υψηλή εξειδίκευση, ειδικές δεξιότητες και τεχνογνωσία ώστε οι εργαζόμενοι να μπορούν να ανταπεξέρχονται στο συνεχώς μεταβαλλόμενο τεχνολογικό περιβάλλον.

Συγκεκριμένα στον ΟΤΕ λόγω της υπογραφής με την ΟΜΕ-ΟΤΕ Συλλογικής Σύμβασης καταργείται η μονιμότητα για τους προσλαμβανόμενους μετά την 25η Μαΐου 2005. Υπό αυτές τις συνθήκες άνοιξε ο δρόμος για την ψήφιση του Νόμου 3371/2005 και την εφαρμογή της εθελούσιας εξόδου του προσωπικού. Συγκεκριμένα από το σύνολο των 5.200 περίπου που είχαν δικαίωμα πρόωρης αποχώρησης έκαναν χρήση 4.859 ήτοι ποσοστό 93%. Μαζί με τους κανονικά συνταξιοδοτούμενους αποχωρούν μεταξύ Οκτωβρίου 2005 και τέλους 2006 συνολικά 5.400 περίπου εργαζόμενοι. Ήδη είχαν αποχωρήσει, μέχρι τις 31/5/2006, 2.136, με κάποια

επιβράδυνση του προγράμματος, λόγω της εξάμηνης καθυστέρησης της υπογραφής της Κοινής Υπουργικής Απόφασης που υλοποίησε το Νόμο (Cosmote,2006)

Πίνακας 3.4

Αριθμός εργαζομένων στις τηλεπικοινωνίες την περίοδο 2000-2009

Έτη	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Αριθμός εργαζομένων	25.732	26.163	24.700	25.000	28.383	44.361	40.223	23.208	21.391	19.596

Πηγή : Επισκόπηση αγορών 2014, ΕΕΤΤ

3.4.7 Συμβολή στις επενδύσεις

Είναι γενικά παραδεκτό ότι ο κλάδος της κινητής τηλεφωνίας είναι ο μεγαλύτερος σε επενδύσεις κλάδος στην Ελλάδα. Παρά τα μειωμένα κέρδη και την οικονομική κατάσταση της χώρας, ειδικά ο κλάδος της κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα είναι από τους πιο δραστήριους σε επενδύσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στον Πίνακα 3.4 διαφαίνεται η αυξητική τάση των επενδύσεων η οποία κυρίως οφείλεται στις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας. Οι εταιρίες επενδύουν σε υποδομές και νέες υπηρεσίες για να ικανοποιήσουν τις μελλοντικές ανάγκες της αγοράς και ειδικότερα από την εμφάνιση της κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα μέχρι και το 2010 έχουν γίνει επενδύσεις που κυμαίνονται στα 6 δισ. Ευρώ.

Πίνακας 3.5

Ύψος επενδύσεων και ποσοστό στον κύκλο εργασιών την περίοδο 2000-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Επενδύσεις σε εκατ. Ευρώ	1.088	721	805	1.294	1.371	1.347
Ποσοστό επενδύσεων στον κύκλο εργασιών	13,6%	9,2%	9,4%	14,9%	16,3%	16,9%

Πηγή : Επισκόπηση αγορών 2014, ΕΕΤΤ

3.5 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό αρχικά εξετάστηκε η επίδραση της απελευθέρωσης του κλάδου των τηλεπικοινωνιών την περίοδο 2001-2009 όπου εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια της κρίσης στην χώρα μας. Ειδικότερα παρουσιάστηκαν οι εταιρείες τηλεπικοινωνιών που είναι ενεργές στην αγορά καθώς και οι πτωχευμένες αλλά και αυτές που συγχωνεύτηκαν. Συγκεκριμένα εξετάστηκε η συμβολή του κλάδου στο ΑΕΠ της Ελλάδας αναλύοντας τα κέρδη των εταιρειών, του κύκλου εργασιών τους και το μερίδιο της αγοράς του εθνικού τηλεπικοινωνιακού παρόχου (OTE) σε σχέση με τις υπόλοιπες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην αγορά αλλά και τα ποσοστά αύξησης των συνδρομητών. Επιπλέον εξετάστηκε ο αντίκτυπος και τα οφέλη της απελευθέρωσης όσον αφορά τον καταναλωτή στις τιμές των παρεχόμενων υπηρεσιών και την δυνατότητα φορητότητας του αριθμού τους. Επίσης αναλύθηκε η πορεία που σημείωσε η ευρυζωνικότητα στην Ελλάδα και ο βαθμός διείσδυσης του πληθυσμού. Τέλος έγινε περιγραφή της επίδρασης της απελευθέρωσης στην απασχόληση του κλάδου των τηλεπικοινωνιών και στις επενδύσεις των εταιρειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Διαμόρφωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών από το 2010 έως το 2014 και οι επιπτώσεις της κρίσης στον κλάδο

4.1 Εισαγωγή

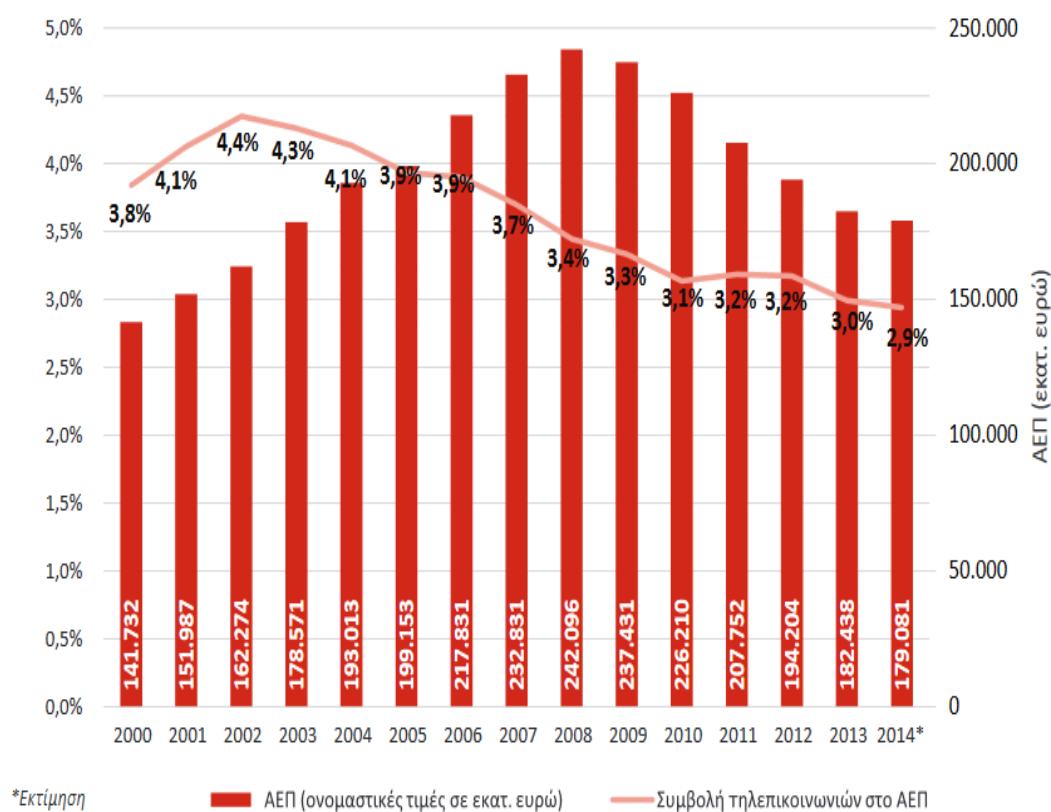
Στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται ο κλάδος της αγοράς τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα όπως διαμορφώθηκε από το 2010 έως το 2014. Συγκεκριμένα εξετάζεται η συμβολή του τηλεπικοινωνιακού κλάδου στο ΑΕΠ της Ελλάδας , η εξέλιξη των βασικών οικονομικών μεγεθών των παρόχων, ο κύκλος εργασιών τους , τα έσοδα από την κινητή, σταθερή τηλεφωνία και υπηρεσίες διαδικτύου. Ακόμα εξετάζονται οι εξελίξεις στην ευρυζωνικότητα και ο βαθμός διείσδυσης του ελληνικού πληθυσμού. Αναλύονται επίσης οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην απασχόληση του κλάδου, στις επενδύσεις αλλά και στην υπάρχουσα κατάσταση με τις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις των εταιρειών. Τέλος αναλύεται κατά πόσο λειτουργεί ο ανταγωνισμός στην τηλεπικοινωνιακή αγορά σύμφωνα με την σχετική Ευρωπαϊκή Οδηγία, την Σημαντική Ισχύ στην Αγορά (ΣΙΑ) που κατέχει ο ΟΤΕ καθώς και τον ρόλο της ΕΕΤΤ για την προώθηση του ανταγωνισμού.

4.2. Συμβολή στο ΑΕΠ

Η συμβολή του κύκλου εργασιών του κλάδου στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της Ελλάδας παρουσιάζει φθίνουσα πορεία την τελευταία δεκαετία, φθάνοντας στο 2,9% το 2014 σε σχέση με το 2002 που ήταν 4,4% (Διάγραμμα 4.1). γεγονός που οφείλεται στο εύρος της μείωσης του τζίρου των τηλεπικοινωνιών σε σχέση με το ΑΕΠ την περίοδο 2009-2014.

Διάγραμμα 4.1

Συμβολή τηλεπικοινωνιών στο ΑΕΠ σε εκατ. ευρώ

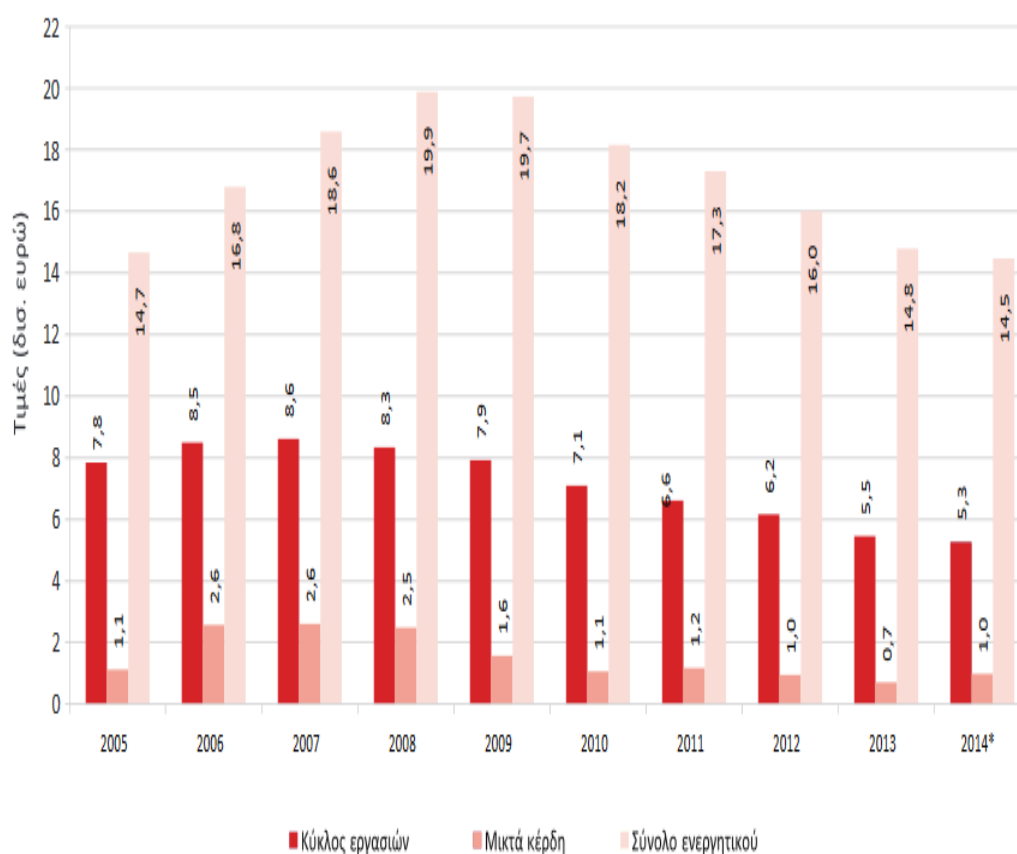
Πηγή: EETT (βάσει δημοσιευμένων ισολογισμών) και ΕΛΣΤΑΤ/EUROSTAT

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών EETT 2014

Υπό αυτές τις συνθήκες τα βασικά οικονομικά μεγέθη των παρόχων στην ελληνική αγορά τηλεπικοινωνιών όπως παρατηρούμε στο Διάγραμμα 4.2 φαίνεται να εισήλθαν σε σταθεροποίηση στα τέλη του 2014 όπως για παράδειγμα ο κύκλος εργασιών που μειώθηκε μόλις κατά 1,9%.

Διάγραμμα 4.2

Εξέλιξη βασικών οικονομικών μεγεθών αδειοδοτημένων παρόχων

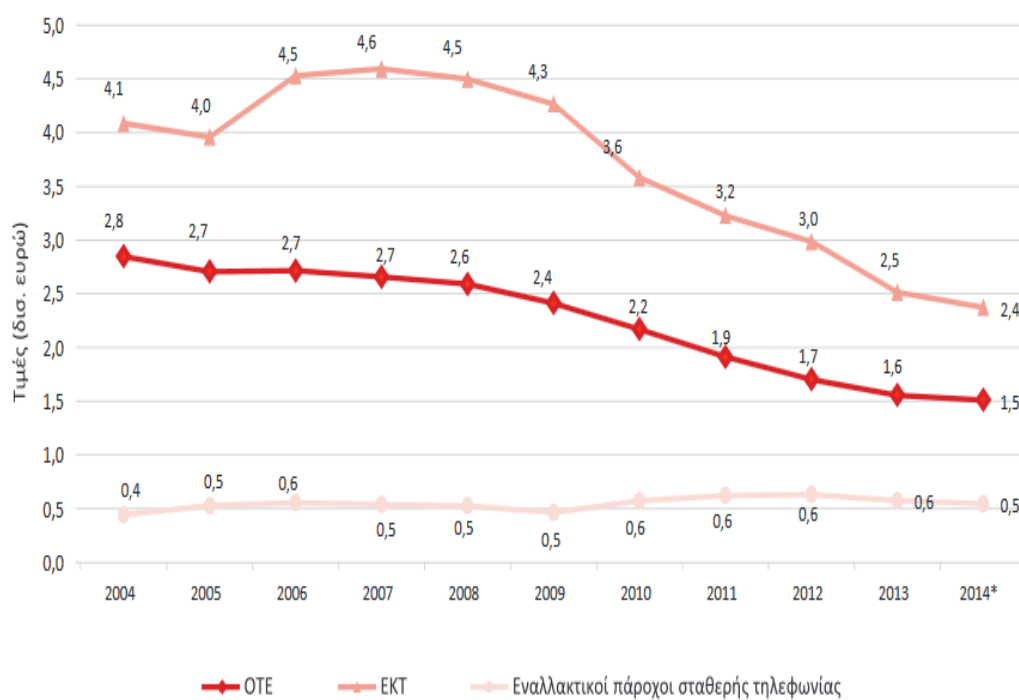
*Εκτίμηση

Πηγή: EETT (βάσει δημοσιευμένων ισολογισμών)

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών EETT 2014

Ο κύκλος εργασιών των παρόχων παρουσίασε μείωση σε ποσοστό 3,4%, λόγω της μείωσης του τζίρου των Εταιρειών Κινητής Τηλεφωνίας κατά 5,5% και του ΟΤΕ κατά 2,9%. Κατά ανάλογο τρόπο μείωση της τάξεως του 5,6% παρουσίασαν και οι εναλλακτικοί πάροχοι σταθερής τηλεφωνίας, η οποία οφείλεται στην πτώση των εσόδων κυρίως της Cosmoline 34% και της On Telecoms 40% (Διάγραμμα 4.3).

Διάγραμμα 4.3
Κύκλος εργασιών παρόχων ηλεκτρονικών επικοινωνιών

*Εκτίμηση

Πηγή: ΕΕΤΤ (βάσει δημοσιευμένων ισολογισμών)

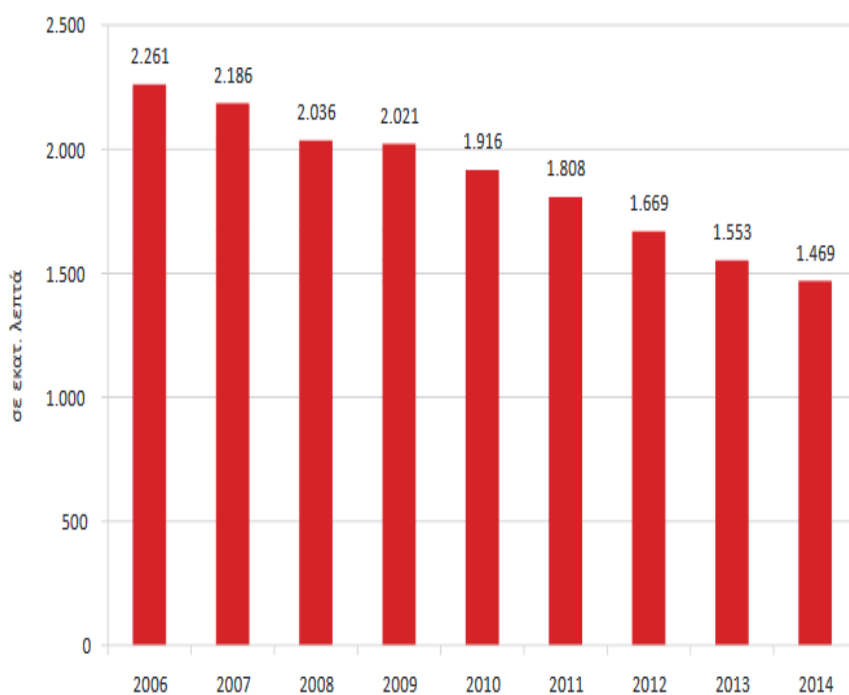
Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2014

4.3 Λιανικά έσοδα από την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας, διαδικτύου και ευρυζωνικού τηλεοπτικού περιεχομένου

Τα λιανικά έσοδα από την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας, διαδικτύου και ευρυζωνικού τηλεοπτικού περιεχομένου εκτιμώνται για το 2014 στα 1.469 εκατ. ευρώ (Διάγραμμα 4.4) μειωμένα κατά 5,4% συγκριτικά με το 2013 δηλαδή κατά 84 εκατ. ευρώ λιγότερα.

Διάγραμμα 4.4

Λιανικά έσοδα από την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας, διαδικτύου και ευρυζωνικού τηλεοπτικού περιεχομένου

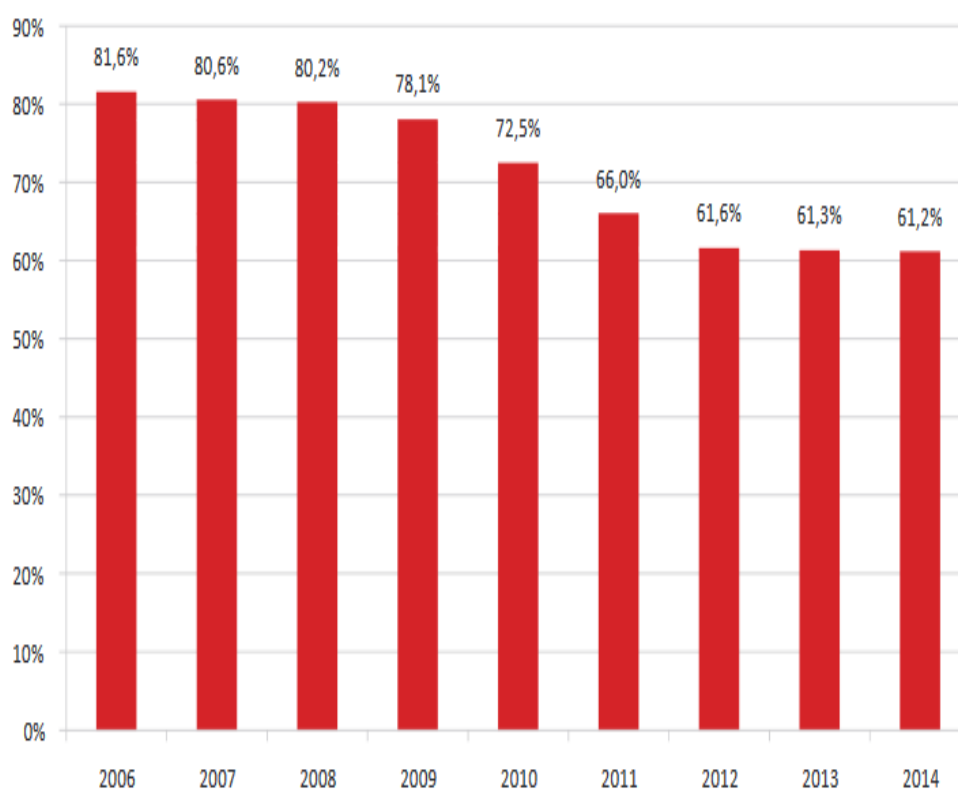
Πηγή: ΕΕΤΤ (βάσει στοιχείων των αδειοδοτημένων παρόχων)

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2014

Το μερίδιο του ΟΤΕ βάσει των εσόδων τηλεφωνίας, διαδικτύου και ευρυζωνικού τηλεοπτικού περιεχομένου για το 2014 εκτιμάται στο 61,2% και κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα των τελευταίων δύο ετών (βλ. Διάγραμμα 4.5).

Διάγραμμα 4.5

Μερίδια αγοράς ΟΤΕ (βάσει των λιανικών εσόδων από την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας, Διαδικτύου και ευρυζωνικού τηλεοπτικού περιεχομένου

Πηγή: ΕΕΤΤ (βάσει στοιχείων των αδειοδοτημένων παρόχων)

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2014

Αναλυτικότερα ο όμιλος ΟΤΕ παραμένει με διαφορά ο μεγαλύτερος τηλεπικοινωνιακός πάροχος με τα συνολικά έσοδα από την παροχή υπηρεσιών στην Ελλάδα να ανέρχονται στα 2,7 δισ. ευρώ. Ακολουθεί σε αρκετή απόσταση η Vodafone Ελλάδος, η οποία μετά την εξαγορά της hellas online έχει αποκτήσει παρουσία και στη σταθερή τηλεφωνία, και τα συνολικά της έσοδα το 2014 εκτιμάται ότι έφθασαν περίπου στα 900 εκατ. ευρώ, ενώ η Wind Ελλάς κινήθηκε λίγο πάνω από τα 500 εκατ. ευρώ. Σε σχετικά μικρή απόσταση από τη Wind βρίσκεται η Forthnet, η οποία έκλεισε το 2014 με έσοδα 375 εκατ. ευρώ, όντας η μόνη από τους μεγάλους «παίκτες» που κατάφερε να διατηρήσει σταθερά τα έσοδα της σε σχέση με το 2013. Όσον αφορά στη Cyta Ελλάδος, εκτιμάται ότι παρουσίασε μία ελαφριά αύξηση των εσόδων της κατά το 2014 αλλά οι πωλήσεις δεν πρέπει να έχουν ξεπεράσει το όριο των 100 εκατ. Ευρώ (imerisia,2015). Παράλληλα με την γενικευμένη οικονομική κρίση έχει πληγεί σε σημαντικό βαθμό και η οικονομική δυναμική και του καταναλωτικού κοινού. Το στοιχείο αυτό μοιραία έχει δημιουργήσει μία νέα πραγματικότητα για τις εταιρείες, οι οποίες στοχεύουν και απευθύνονται πλέον σε έναν καταναλωτή, ο οποίος ζητά περισσότερα σε χαμηλότερη τιμή (Χαραμίδης, 2013).

4.4 Κινητές επικοινωνίες

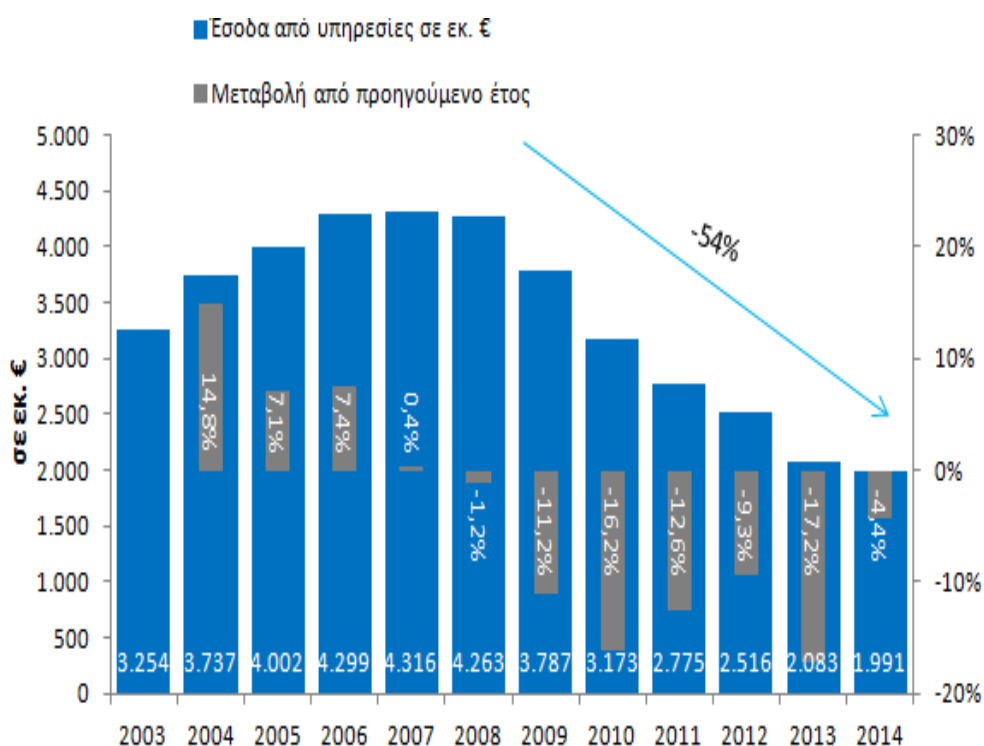
Τα έσοδα των κινητών τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα παρουσιάζουν μείωση για 8 συνεχή έτη. Την μείωση των εσόδων φαίνεται να έχουν επηρεαστεί αρνητικά λόγω της υπερφορολόγησης των υπηρεσιών, της οικονομικής κρίσης, της μείωσης των τιμών λόγω ανταγωνισμού και των ρυθμιστικών αλλαγών στα τέλη τετραμηνίου.

Το 2014 τα έσοδα του κλάδου από υπηρεσίες μειώθηκαν κατά 4,4% στα €1,99 δισ, ενώ τα συνολικά έσοδα των παρόχων από την κινητή τηλεφωνία συνολικά

ανήλθαν σε €2,27 δις. Σύμφωνα με το Διάγραμμα 4.6 τα έσοδα από δεδομένα αυξήθηκαν κατά 8,3% το 2013 και ήταν η μόνη αυξανόμενη πηγή εσόδων (10,1% των εσόδων το 2013), αλλά το 2014 εκτιμάται ότι μειώθηκαν και υπολείπονται κατά πολύ ως μερίδιο των εσόδων συγκριτικά με την Ευρώπη (ΟΠΑ, 2015).

Διάγραμμα 4.6

Εξέλιξη εσόδων από υπηρεσίες

Πηγή : ΟΠΑ Μάρτιος 2015

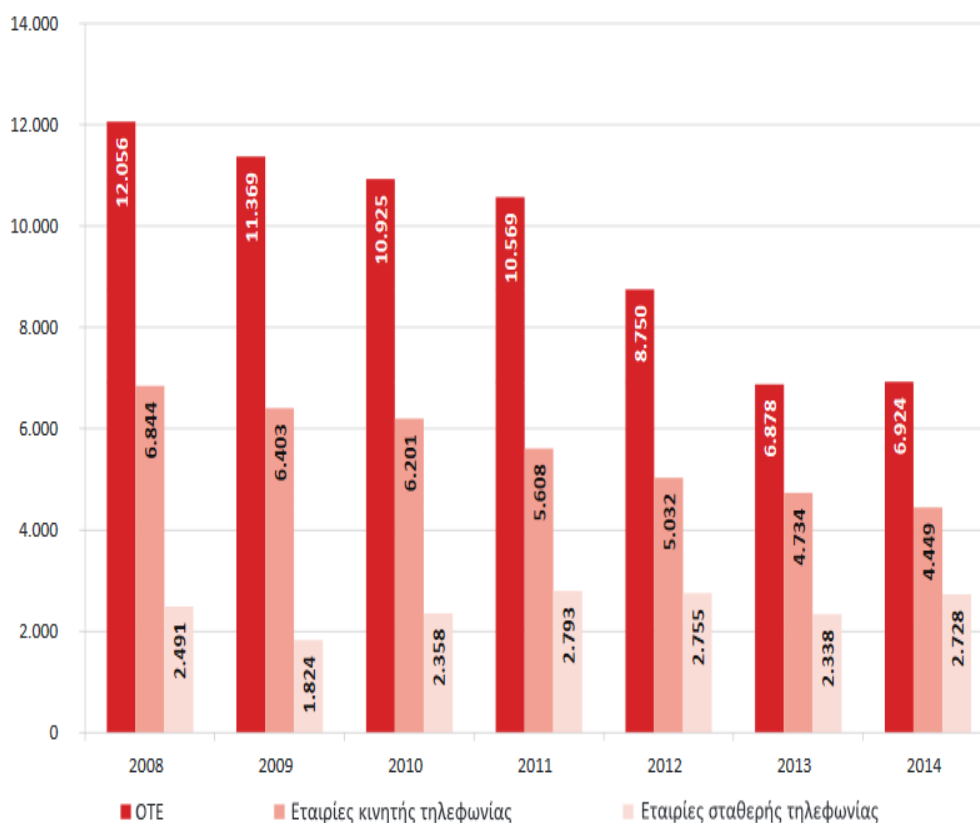
Κλείνοντας το 2014 βρίσκει την Cosmote να έχει ένα μερίδιο αγοράς περίπου 50%, η Vodafone στο 30% και η Wind στο 20%.

4.5 Διαμόρφωση της απασχόλησης στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών

Στο Διάγραμμα 4.7 παρουσιάζεται ο αριθμός εργαζομένων στις εταιρίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, ο οποίος την περίοδο 2008-2014 έχει υποστεί μείωση της τάξεως του 34%. Μέρος αυτής της μείωσης οφείλεται σε προγράμματα εθελουσίας εξόδου, καθώς και στη σύσταση εταιρίας κοινής διαχείρισης δικτύου από δυο εταιρίες κινητών επικοινωνιών την Vodafone και την Wind με την επωνυμία Victus. Στα τέλη του 2014, στην εν λόγω εταιρία φαίνεται να απασχολείται αριθμός εργαζόμενων της τάξης του 6% επί του συνόλου των εργαζομένων στις εταιρίες κινητής τηλεφωνίας.

Διάγραμμα 4.7

Αριθμός εργαζομένων

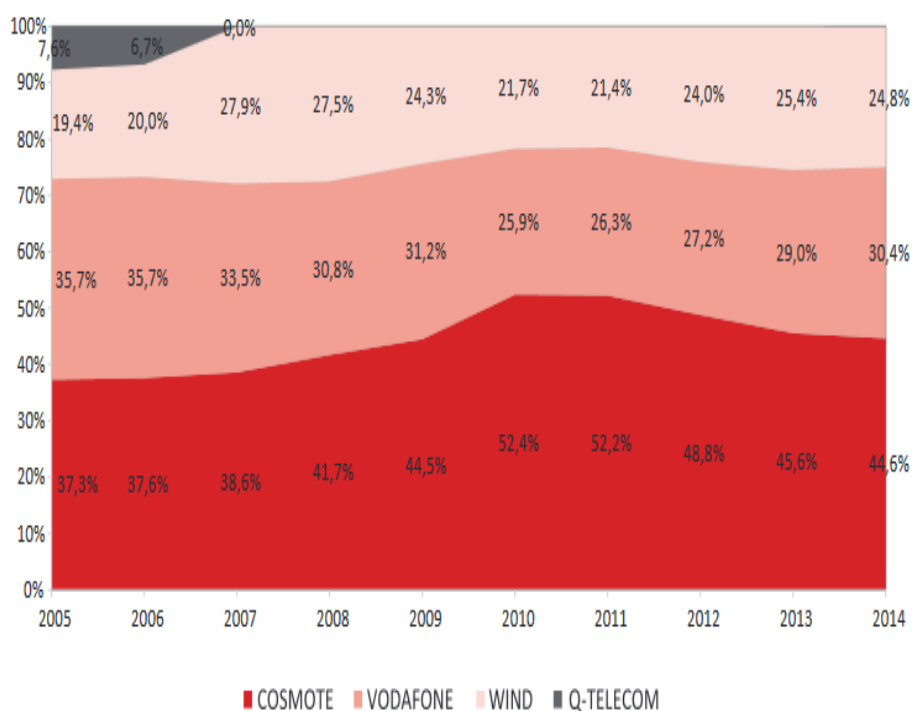
Πηγή: EETT (βάσει δημοσιευμένων ισολογισμών και στοιχείων των αδειοδοτημένων παρόχων)

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών EETT 2014

Όσον αφορά τα μερίδια των Εταιρειών Κινητής Τηλεφωνίας ως προς το συνολικό αριθμό συνδέσεων (Διάγραμμα 4.8), το μερίδιο της COSMOTE παρουσίασε μείωση και διαμορφώθηκε από 45,6% σε 44,6% στο τέλος του 2014, της WIND από 25,4% σε 24,8% ενώ αύξηση παρουσίασε το αντίστοιχο μερίδιο της VODAFONE (από 29,0% σε 30,4%).

Διάγραμμα 4.8

Μερίδια ΕΚΤ στον αριθμό συνδέσεων κινητής τηλεφωνίας

Πηγή: ΕΕΤΤ (βάσει στοιχείων των αδειοδοτημένων παρόχων)

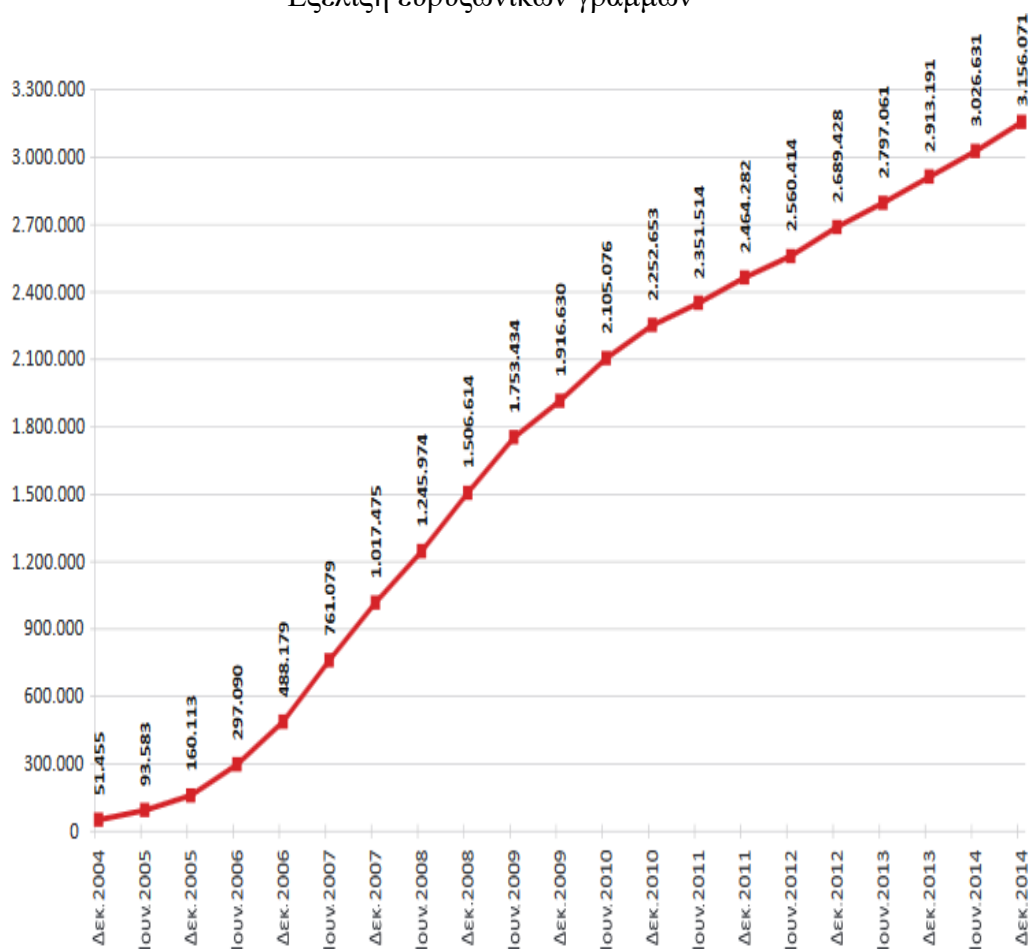
Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2014

4.6 Εξέλιξη ευρυζωνικότητας

Στο Διάγραμμα 4.9 παρατηρούμε ότι στο τέλος του 2014 οι ευρυζωνικές συνδέσεις ανήλθαν σε 3.156.071 έναντι 2.913.191 στο τέλος του 2013, σημειώνοντας αύξηση 8,3%. Η αύξηση αυτή κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα σε σχέση με την αύξηση που σημειώθηκε κατά το 2013 .

Διάγραμμα 4.9

Εξέλιξη ευρυζωνικών γραμμών

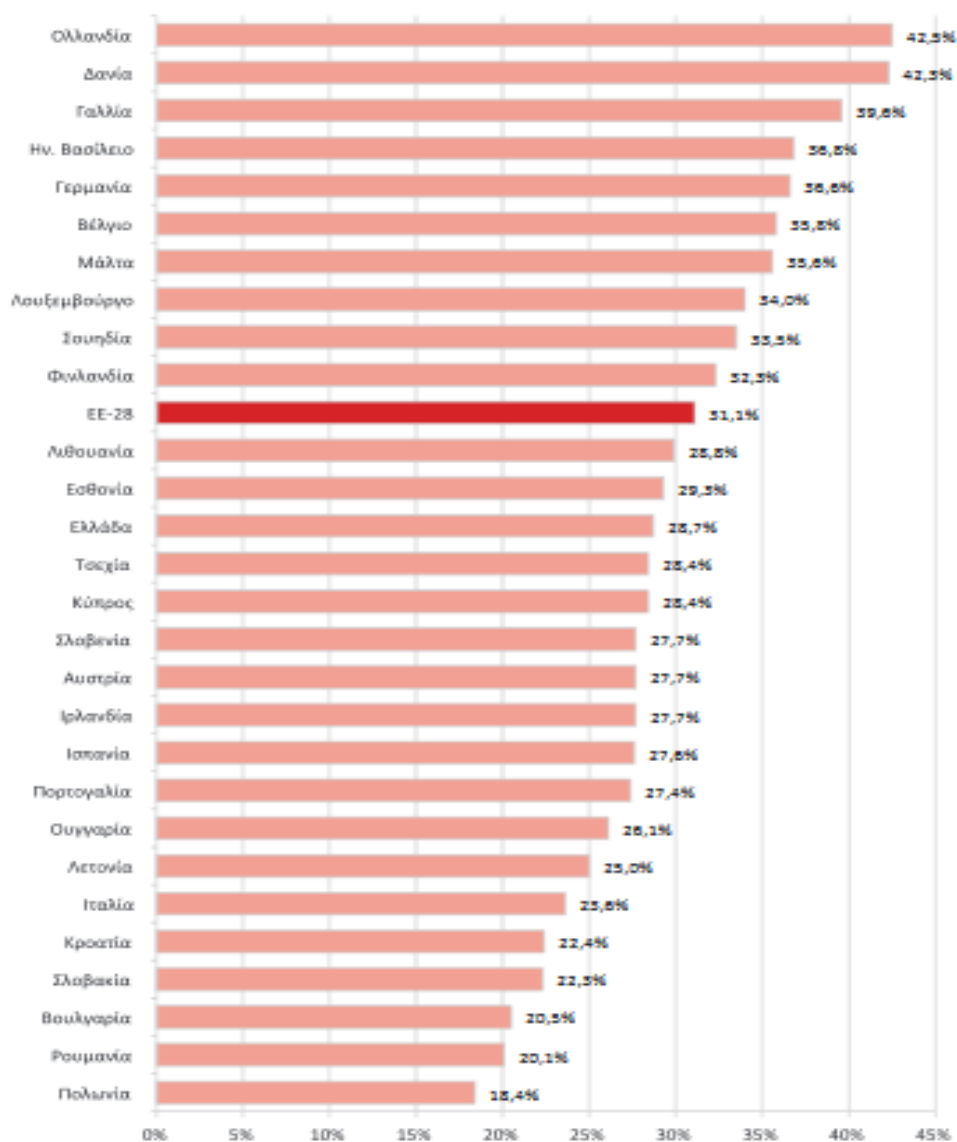
Πηγή: ΕΕΤΤ (βάσει στοιχείων των αδειοδοτημένων παρόχων)

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2014

Παρατηρείται αύξηση της ευρυζωνικής διείσδυσης (2,4 γραμμές ανά 100 κατοίκους) και παρέμεινε ο δεύτερος υψηλότερος μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, τη στιγμή μάλιστα που ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι 1,3 γραμμές ανά 100 κατοίκους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση που σημειώθηκε κατά το 2014 ήταν η υψηλότερη των τελευταίων ετών 1,9% κατά το 2011, 2,2% κατά το 2012 και 2% κατά το 2013. (Διάγραμμα 4.10).

Διάγραμμα 4.10

Ευρυζωνική διείσδυση στη ΕΕ (2014)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Digital Agenda Scoreboard 2015)

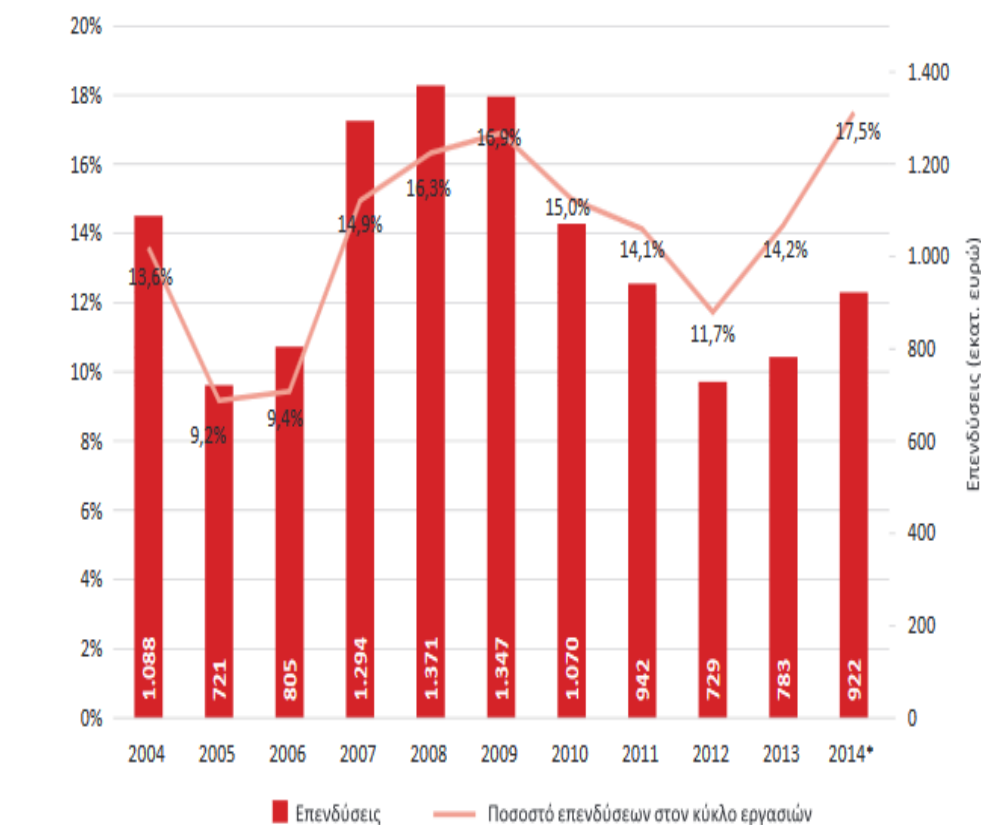
Πηγή: Επισκόπηση Αγορών ΕΕΤΤ 2014

4.7 Επενδύσεις του κλάδου

Το σύνολο των επενδύσεων των παρόχων ηλεκτρονικών επικοινωνιών παρουσιάζει αύξηση κατά 18% και αντιστοιχεί στο 17,5% του συνολικού κύκλου εργασιών του κλάδου, γεγονός που οφείλεται κυρίως στις επενδύσεις των Εταιρειών Κινητής Τηλεφωνίας στην αδειοδότηση φάσματος ραδιοσυχνοτήτων (Διάγραμμα 4.11).

Διάγραμμα 4.11

Επενδύσεις παρόχων ηλεκτρονικών επικοινωνιών

*Εκτίμηση

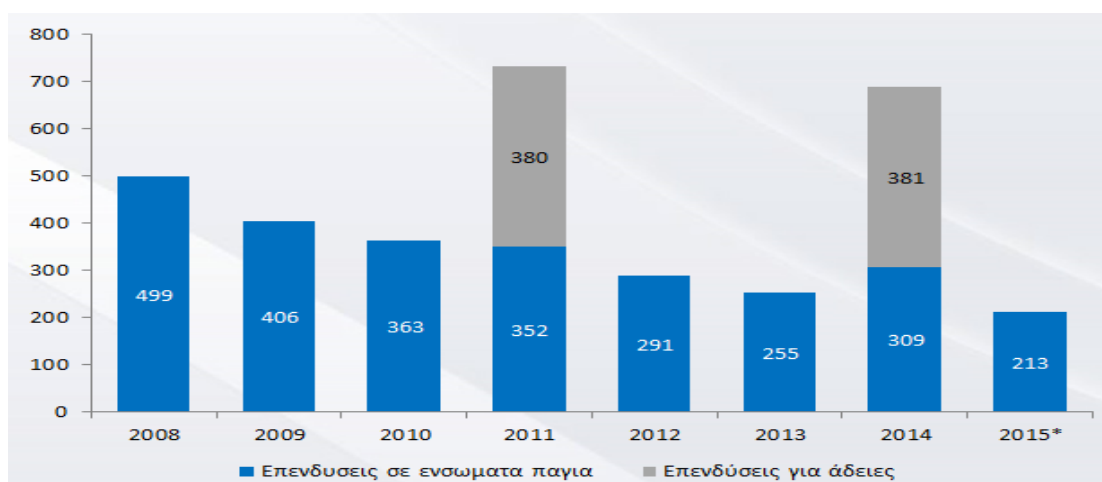
Πηγή: EETT (βάσει δημοσιευμένων ισολογισμών)

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών EETT 2014

Ο υπερβολικός αριθμός των παρόχων και ο υπερβολικός ανταγωνισμός μεταξύ τους αποτελούν χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς τηλεπικοινωνιών. Οι εναλλακτικοί πάροχοι προσπαθούν να αποσπάσουν μερίδιο αγοράς από τον ΟΤΕ προχωρώντας σε μειώσεις τιμών, η κατάσταση όμως αυτή δεν ευνοεί τις επενδύσεις σε δίκτυα πρόσβασης. Ο κλάδος έχει επενδύσει πάνω από €7,5 δις από το 1993 μέχρι σήμερα, χωρίς να περιλαμβάνονται οι δαπάνες για άδειες. Όπως διαφαίνεται στο Διάγραμμα 4.12 το 2014, οι επενδύσεις της κινητής τηλεφωνίας συγκεκριμένα ανήλθαν σε €309 εκ., με €381 εκ. επιπλέον δαπάνες για την απόκτηση αδειών χρήσης του φάσματος. Την τελευταία 5ετία, όπου συνολικά οι επενδύσεις στην ελληνική οικονομία έχουν μειωθεί κατά δύο τρίτα, ο κλάδος της κινητής τηλεφωνίας συνεχίζει να επενδύει κάθε έτος το 11%-13% των εσόδων του και το 28%-35% του EBITDA³ χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι απαραίτητες επενδύσεις σε άδειες δικτύων νέας γενιάς. Το 2014 τα ποσοστά αυτά ανήλθαν σε υψηλότερα επίπεδα, καθώς οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 21%, ενώ ο κύκλος εργασιών και το EBITDA συνέχισαν να μειώνονται.

Διάγραμμα 4.12

Επενδύσεις κινητών τηλεπικοινωνιών

Πηγή: ΟΠΑ Μάρτιος 2015

³ Το EBITDA είναι τα αρχικά του Earnings Before Interest, Tax, Depreciation, and Amortization δηλαδή τα κέρδη μίας επιχείρησης πριν αφαιρεθούν τόκοι, φόροι, και απόσβεση. Το κέρδος και κόστος μιας επιχείρησης υπολογίζονται ως εξής: Έσοδα –Κόστος πωλήσεων = Μικτό κέρδος Μικτό κέρδος –Κόστος λειτουργίας =EBITDA EBITDA– Φόρους –Τόκους – Απόσβεση = Λειτουργικό Κέρδος [www. http://logistics.teiste.gr](http://logistics.teiste.gr)

4.8 Εξαγορές και συγχωνεύσεις

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η αγορά των τηλεπικοινωνιών έχει οδηγηθεί σε σημείο κορεσμού με τα επίπεδα διείσδυσης σταθερής και κινητής τηλεφωνίας να αγγίζουν το 100% καθιστώντας τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές των εταιρειών επιτακτική ανάγκη. Σε συνδυασμό με την απώλεια των εισοδημάτων των καταναλωτών λόγω οικονομικής κρίσης η αγορά αποδυναμώνεται ακόμα περισσότερο και επιπρόσθετα η δανειοδότηση των εταιρειών είναι αδύνατον σε πολλές περιπτώσεις να εξυπηρετηθεί. Η ανάγκη σύγκλισης μεταξύ σταθερής και κινητής τηλεφωνίας είναι ιδιαίτερα ελκυστική για μικρούς τηλεπικοινωνιακούς παρόχους που αναζητούν προοπτικές ανάπτυξης. Εντούτοις αποτρεπτικό παράγοντα για τις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις αποτελεί το δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον της Ελλάδας.

Όσον αφορά τον αριθμό των παρόχων κινητής τηλεφωνίας και των κύριων παρόχων στη σταθερή τηλεφωνία 8 δραστηριοποιούνταν στη σταθερή και 4 στην κινητή. (Πίνακας 4.1). Αξίζει να σημειωθεί ότι λόγω οικονομικής συγκυρίας οι τάσεις συγκέντρωσης που εμφανίζει η αγορά, αλλά και οι προσδοκώμενες οικονομίες κλίμακας αναμένεται να ενταθούν τα προσεχή έτη.

Πίνακας 4.1

Ενεργοί πάροχοι σταθερής & κινητής τηλεφωνίας

Πάροχοι	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Σταθερή τηλεφωνία	13	13	14	14	14	11	11	11	9	8	8
Κινητή τηλεφωνία	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	4

Πηγή: EETT

Πηγή: Επισκόπηση Αγορών EETT 2014

Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές τηλεπικοινωνιακών επιχειρήσεων αποτελούν σύνθετο φαινόμενο που εκτυλίσσεται στα πλαίσια του σύνθετου και δυναμικού περιβάλλοντος.

Συγκεκριμένα, ο ΟΤΕ εξαγόρασε την Cosmote έναντι 2,8 δισεκατ. ευρώ, η Wind εξαγόρασε την Tellas και την TIM Hellas έναντι 3,6 δισεκατ. ευρώ και πρόσφατα η Vodafone GR εξαγόρασε την Hellas On Line. Υπό αυτές τις συνθήκες οι συγκεκριμένες εξαγορές δίνουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν συνεργασίες και να αυξήσουν την πελατειακή τους βάση.

Η εξαγορά της Hellas on Line από την Vodafone προσθέτει σοβαρό αριθμό συνδρομητών καθώς και το εξελιγμένο δίκτυο της HOL στην Αττική και ανά την Ελλάδα. Πρόκειται για υποδομή που μπορεί να εξυπηρετήσει τα σχέδια της εταιρείας κινητής τηλεφωνίας για μία ενιαία υπηρεσία, που θα παρέχει εκτός από τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες και ψυχαγωγία. Αυτό αποτελεί μια διεθνή τάση, που καταγράφεται στις δυτικές αγορές, εδώ και αρκετό καιρό, όπου οι μεγαλύτεροι τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι στρέφονται σε αυτήν. Στα πλαίσια αυτού του φαινομένου, οι εταιρείες ενώνουν την τεχνογνωσία και τις εμπειρίες τους και προχωρούν σε στρατηγικές κινήσεις για να βρεθούν μπροστά από τις εξελίξεις. Το φαινόμενο όμως της συγκέντρωσης που παρατηρείται από αυτή την τάση, είναι πολύ πιθανό να επιφέρει στην αγορά συνθήκες ολιγοπωλίου. Κάτι τέτοιο μειώνει τον ανταγωνισμό, σε βάρος του καταναλωτή, μειώνει τις επιλογές, αυξάνει τις τιμές και προκαλεί ανάσχεση της προόδου και της εξέλιξης.

Η πτώση των εσόδων που παρατηρείται δικαιολογεί σε μεγάλο βαθμό και το ενδιαφέρον που υπάρχει για έναν τελικό γύρο συγκέντρωσης των τηλεπικοινωνιακών παικτών, με τη Forthnet αλλά και τη Cyta Ελλάδος να είναι οι δύο εταιρείες που δείχνουν να βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Η Forthnet είναι μία εταιρεία που απασχολεί την αγορά, δεδομένου ότι η μετοχική της σύνθεση απαρτίζεται από την Wind Ελλάς με ποσοστό 33% και από την Vodafone Ελλάδος με ποσοστό 6,51%. Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει και η περίπτωση της Cyta Ελλάδος λόγω της πρόθεσης της Κύπρου να προχωρήσει στην αποκρατικοποίησή της. Επισημώς η Victus Networks ξεκίνησε την λειτουργία της στις 10 Μαρτίου 2014 και σύμφωνα με τη σχετική ανακοίνωση, αυτή η συνεργασία των δύο παρόχων για την μερική κοινή χρήση του δικτύου κινητής επικοινωνίας θα αποφέρει σημαντικά

οφίλη για τη χώρα, την οικονομία και τους συνδρομητές, ως αποτέλεσμα επενδύσεων που θα ξεπεράσουν τα 150 εκατομμύρια ευρώ στους κλάδους κατασκευών και τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού (capital,2014). Το να συνεχίσει ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών να εξελίσσεται ομαλά είναι θέμα δύο παράλληλων παραγόντων: αφενός των θεσμικών φορέων που ρυθμίζουν τον ανταγωνισμό και τις συνθήκες και αφετέρου της ίδιας της αγοράς που θα κρίνει ποιές είναι οι εταιρείες εκείνες που μπορούν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις και έχουν τις προδιαγραφές επενδύσεων, ανάπτυξης και βιωσιμότητας.

4.9 Η εξέλιξη του ανταγωνισμού στις τηλεπικοινωνίες

Σήμερα, στην Ελλάδα οι αγορές της σταθερής τηλεφωνίας και του διαδικτύου, όπως διαπιστώνεται και από την μελέτη των Boyland and Nicoletti (2000) που διεξήχθη σε ένα σύνολο 23 χωρών του ΟΟΣΑ, κυριαρχούνται από τον εθνικό τηλεπικοινωνιακό οργανισμό και τις θυγατρικές του επιχειρήσεις. Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι αυτό παρατηρείται λόγω της ήδη εδραιωμένης πολιτικής του ΟΤΕ, τα πλεονεκτήματα της εκτεταμένης πελατειακής του βάσης, της υποδομής και της επιχειρησιακής του εμπειρίας. Προς αυτή την κατεύθυνση επίσης συμβάλει ουσιαστικά και η έλλειψη ανταγωνισμού στις τηλεπικοινωνιακές υποδομές. Το μικρό μέγεθος της ελληνικής αγοράς, σε συνδυασμό με το μεγάλο κόστος επενδύσεων για εξοπλισμό, για τη δημιουργία τηλεπικοινωνιακού δικτύου και ιδιόκτητου δικτύου πωλήσεων, δυσχεραίνουν την πλήρη ανάπτυξη του ανταγωνισμού. Διαφορετική είναι η κατάσταση στην αγορά της κινητής τηλεφωνίας, η οποία λειτούργησε από την έναρξή της με περισσότερες επιχειρήσεις. Εντούτοις, και αυτή η αγορά σήμερα παρουσιάζει ολιγοπωλιακή δομή, εφόσον δραστηριοποιούνται συνολικά τρεις επιχειρήσεις. Το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς και εδώ το κατέχει η θυγατρική του εθνικού τηλεπικοινωνιακού οργανισμού.

Το σύνολο ευρυζωνικής πρόσβασης στην Ελλάδα βασίζεται στο δίκτυο πρόσβασης του ΟΤΕ. Το δίκτυο αυτό βασίζεται σε δίκτυο χαλκού και σε οπτικές ίνες, οι οποίες σταδιακά αυτές προσπαθούν να αντικαταστήσουν το δίκτυο χαλκού βάσει της επένδυσης NGA (NEXT GENERATION ACCESS NETWORK).

Χαρακτηριστικά από το 2009 έως το 2014 η εταιρεία επένδυσε πάνω από 600 εκατομμύρια σε δίκτυα και τεχνολογικές υποδομές.

4.9.1 Ο ΟΤΕ μία επιχείρηση με Σημαντική Ισχύ στην Αγορά (ΣΙΑ)

Μια επιχείρηση θεωρείται ότι κατέχει σημαντική ισχύ στην αγορά εφόσον, είτε ατομικά είτε σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις, βρίσκεται σε θέση ισοδύναμη προς δεσπόζουσα θέση, δηλαδή σε θέση οικονομικής ισχύος που της επιτρέπει να συμπεριφέρεται, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες, και, τελικά τους καταναλωτές (ΕΕΤΤ, 2013).

Σύμφωνα με την Οδηγία Πλαίσιο, Άρθρο 16(1) τα κριτήρια για την μέτρηση ισχύος που μπορεί να έχει μια επιχείρηση είναι : το συνολικό μέγεθος της επιχείρησης, έλεγχος της υποδομής που δεν είναι εύκολο να αναπαραχθεί, πλεονεκτήματα ή προβάδισμα σε τεχνολογικό επίπεδο, απουσία αντισταθμιστικής αγοραστικής ισχύος, εύκολη προνομιακή πρόσβαση σε κεφαλαιαγορές/χρηματοδοτικούς πόρους, διαφοροποίηση προϊόντων/υπηρεσιών (π.χ. δέσμες προϊόντων ή υπηρεσιών), οικονομίες κλίμακας, οικονομίες φάσματος, κάθετη ολοκλήρωση, ιδιαίτερα αναπτυγμένα δίκτυα διανομής και πωλήσεων, απουσία δυνητικού ανταγωνισμού, φραγμοί στην επέκταση (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2002).

Με το άνοιγμα των αγορών οι νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις προκειμένου να αναπτύξουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα θα πρέπει να πληρώσουν ώστε να έχουν πρόσβαση σε δίκτυα που ανήκουν στην πρώην κρατική επιχείρηση. Ο ιδιοκτήτης των υποδομών αυτών είναι επόμενο να προσπαθήσει να επιβάλλει υψηλές τιμές πρόσβασης για τη χρήση αυτών των υποδομών από τους ανταγωνιστές του. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να αυξήσει τα κέρδη του και, επιπλέον να αποτρέψει την είσοδο ανταγωνιστών ενισχύοντας τη μονοπωλιακή θέση του στον κλάδο (Θεοδωρόπουλος, 2006).

Σύμφωνα με στοιχεία που έχει στην κατοχή της η ΕΕΤΤ, ο ΟΤΕ είναι επί του παρόντος ο μοναδικός χονδρικός πάροχος μεταλλικών (χάλκινων) τοπικών βρόχων και υποβρόχων. Επομένως, ο ΟΤΕ κατέχει μερίδιο 100% στη σχετική αγορά και δεν αναμένεται ουσιαστική μεταβολή του εν λόγω μεριδίου στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης αγοράς.

Σύμφωνα με την ΕΕΤΤ (2016) η είσοδος στη σχετική αγορά στην Ελλάδα για την χονδρική πρόσβαση σε φυσική υποδομή δικτύου θα απαιτούσε πολύ μεγάλες επενδύσεις, πρωτίστως με τη μορφή μη ανακτήσιμου κόστους. Αυτά τα σημαντικά μη ανακτήσιμα κόστη, όταν συνδυάζονται με οικονομίες κλίμακας και σκοπού, αυξάνουν σημαντικά τους φραγμούς εισόδου για μια επιχείρηση που εξετάζει τη δυνατότητα κατασκευής νέου εθνικού δικτύου τοπικής πρόσβασης. Επομένως, η ΕΕΤΤ υιοθετεί την άποψη ότι ρεαλιστικά υπάρχει μικρή πιθανότητα δημιουργίας νέου σταθερού δικτύου για την παροχή υπηρεσιών τοπικής πρόσβασης, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της παρούσας εξέτασης (ΕΕΤΤ,2011). Επίσης ο ΟΤΕ λόγω της εκτεταμένης πελατειακής του βάσης και της υποδομής που διαθέτει έχει μεγαλύτερες οικονομίες σκοπού σε σχέση με τους νεοεισερχόμενους παρόχους. Σύμφωνα με την παρουσία αντισταθμιστικής αγοραστικής ισχύος δεν φαίνεται να ισχύει στην περίπτωση του ΟΤΕ εφόσον δεν υπάρχει αγοραστής που να έχει την δυνατότητα εναλλακτικών όσων αγορά τις παρεχόμενες υπηρεσίες του ΟΤΕ και επιπλέον ο ΟΤΕ έχει υιοθετήσει πρακτικές που βλάπτουν τον ανταγωνισμό.

Οι ρυθμιστικές αρχές, στην συγκεκριμένη περίπτωση η ΕΕΤΤ, έχει την σημαντική αρμοδιότητα όταν για ιστορικούς, ή άλλους λόγους, μια αγορά δεν είναι επαρκώς ανταγωνιστική, και/ ή υπάρχουν υψηλοί μη παροδικοί φραγμοί εισόδου, το δίκαιο του ανταγωνισμού δεν θεωρείται επαρκές για να προωθήσει την ανάπτυξη ανταγωνισμού. Οι *ex ante* υποχρεώσεις που επιβάλλονται από ΕΡΑ σε επιχειρήσεις με ΣΙΑ αποσκοπούν στην εκπλήρωση των συγκεκριμένων στόχων που τίθενται στις σχετικές οδηγίες, ενώ οι ρυθμίσεις που επιβάλλονται βάσει του δικαίου του ανταγωνισμού αποσκοπούν στην επιβολή κυρώσεων για συμφωνίες ή καταχρηστικές συμπεριφορές που περιορίζουν ή στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό στη σχετική αγορά. (ΕΕΤΤ, 2011).

Η υπενοικίαση σε υψηλή τιμή του χάλκινου τοπικού βρόγχου συνθήκη την οποία οι ρυθμιστικές αρχές ανά την Ευρώπη ενθαρρύνονται να αμβλύνουν , καθώς τελικά οι όποιοι εναλλακτικοί πάροχοι δραστηριοποιούνται ή θέλουν δυνητικά να δραστηριοποιηθούν στην ελληνική αγορά, δεν μπορούν να ανταγωνιστούν στην ποιότητα και στις τιμές των υπηρεσιών που παρέχουν προς όφελος των καταναλωτών.

4.10 Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύθηκε η ελληνική αγορά των τηλεπικοινωνιών από το 2010 έως το 2014. Όπως προκύπτει παρατηρήθηκε μεγάλη συρρίκνωση, τόσο σε όρους οικονομικών μεγεθών αλλά και παικτών με πολλές εταιρείες να έχουν κλείσει και πολλές να έχουν απορροφηθεί-συγχωνευτεί. Τα βασικά οικονομικά μεγέθη των παρόχων στην ελληνική αγορά τηλεπικοινωνιών φαίνεται να εισήλθαν σε σταθεροποίηση στα τέλη του 2014. Αντίστοιχα εξετάστηκαν οι εξελίξεις στην ευρυζωνικότητα και ο βαθμός διείσδυσης του ελληνικού πληθυσμού. Αναλύθηκαν επίσης οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην απασχόληση του κλάδου, στις επενδύσεις αλλά και στην υπάρχουσα κατάσταση με τις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις των εταιρειών. Ειδικότερα στον κλάδο της κινητής τηλεφωνίας η ελληνική οικονομία μπορεί να αποκομίσει σημαντικά οφέλη από την ανάπτυξη των υποδομών και την βελτίωση παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Οι δυνατότητες αυτές έχουν σημαντικό αντίκτυπο στους δείκτες οικονομικής ανάπτυξης καθώς 10% αύξηση της διείσδυσης μεταφράζεται σε 0,6% αύξηση του ΑΕΠ, 10% αύξηση των ευρυζωνικών δικτύων οδηγεί σε αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,2% και ο διπλασιασμός της χρήσης δεδομένων οδηγεί σε αύξηση του ΑΕΠ κατά 0,5% (ΕΕΚΤ, 2012). Όσον αφορά την παρουσία του ανταγωνισμού καταλήξαμε ότι ο ΟΤΕ είναι μία επιχείρηση με Σημαντική Ισχύ στην Αγορά (ΣΙΑ) στην αγορά πρόσβασης φυσικής υποδομής δικτύου και συνεπώς προκύπτει η ανάγκη ρύθμισης από την ΕΕΤΤ για την προώθηση και ανάπτυξη του υγιούς ανταγωνισμού.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως προκύπτει από την παρούσα εργασία ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών έχει αναδιαρθρωθεί σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο ως αποτέλεσμα της απελευθέρωσης της αγοράς. Η Ελλάδα σταματά να μένει αμέτοχη στις εξελίξεις και αρχίζει να δρα σύμφωνα με τις Οδηγίες και τις Αποφάσεις που διέπονται από το καινούριο Ευρωπαϊκό Νομικό Πλαίσιο με την 1/1/2001 να αποτελεί για την χώρα ημερομηνία ορόσημο.

Ένα πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει όσον αφορά την περίοδο των πρώτων ετών εφαρμογής της απελευθέρωσης είναι ότι πραγματοποιήθηκε μία έκρηξη στην αγορά με μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων να δραστηριοποιείται στον κλάδο αποσπώντας σημαντικά μερίδια αγοράς από τον ΟΤΕ. Συγκεκριμένα το πρώτο έτος απελευθέρωσης εκχωρούνται 11 άδειες για την «εγκατάσταση λειτουργία και εκμετάλλευση σταθερού δικτύου και παροχή φωνητικής τηλεφωνίας». Δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας, αυξήθηκε το ποσοστό συμμετοχής του κλάδου στο ΑΕΠ φτάνοντας το 2002 σε ποσοστό 4,4% σε σχέση με το 2000 που ήταν της τάξεως του 3,8%. Ακόμα πραγματοποιήθηκαν αξιόλογες επενδύσεις και ειδικότερα στον κλάδο της κινητής τηλεφωνίας γεγονός που επηρέασε σημαντικά την εθνική μας οικονομία. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι οι επενδύσεις σε υποδομές και νέες υπηρεσίες κυμαίνονται στα 6 δις. Ευρώ μέχρι και το 2010 ενώ το 2014 οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 21%. Όσον αφορά τα οφέλη για τους καταναλωτές προκύπτουν από την μείωση των τιμών των παρεχομένων υπηρεσιών και την δυνατότητα επιλογής παρόχου ανάλογα με τις ανάγκες τους. Όσον αφορά την ευρυζωνικότητα τα οφέλη της είναι σημαντικά και πολύπλευρα τόσο στην εργασία, στην εκπαίδευση, στις δημόσιες υπηρεσίες, στις επιχειρήσεις, στην διασκέδαση και στην μετάδοση της πληροφορίας.

Βέβαια για να δημιουργηθεί η αγορά που περιγράφηκε παραπάνω προηγήθηκαν έτη προετοιμασίας της χώρας με μεταρρυθμίσεις στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο. Στα πλαίσια της προετοιμασίας πραγματοποιείται η ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ μετατρέποντας τον σε μία ανταγωνιστική εταιρεία που επεκτείνεται στο εξωτερικό. Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις προκύπτει η ανάγκη δημιουργίας των

Ρυθμιστικών Αρχών προκειμένου να συνεισφέρουν στην μετάβαση από το μονοπωλιακό καθεστώς στον υγιή ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών η ΕΕΤΤ ρυθμίζει την αγορά σύμφωνα με τις Οδηγίες και τους Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύει την αγορά προκειμένου αυτές να τηρηθούν.

Στον αντίποδα αυτής της κατάστασης της αγοράς από το 2009 παρατηρήθηκε αναστροφή της υφιστάμενης κατάστασης. Αυτό εν μέρει οφείλεται στην οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα μας με τα εισοδήματα των καταναλωτών να μειώνονται από την μία πλευρά και από την άλλη οι επιχειρήσεις να είναι αναγκασμένες να ασκούν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα μέσα σε ένα δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον μειώνοντας συνεχώς τις τιμές τους λόγω έντονου ανταγωνισμού. Πιο συγκεκριμένα το ποσοστό συνεισφοράς του κλάδου στο ΑΕΠ παρουσιάζει καθοδική τάση με το 2014 να φτάνει το 2,9% από 4,4% που ήταν το 2002. Ο μεγάλος αριθμός των παρόχων μειώνει τα ποσοστά κερδοφορίας των επιχειρήσεων οι οποίες αναζητούν συμμαχίες που θα τους επιτρέψουν να είναι ανταγωνιστικές στην αγορά. Είναι γεγονός ότι εισήλθαν στην αγορά επιχειρήσεις μικρές και χωρίς ουσιαστικές γνώσεις για τις τηλεπικοινωνίες λειτουργώντας παρασιτικά και οι οποίες στην πορεία δεν μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στις συνεχιζόμενες προκλήσεις της αγοράς και έτσι είτε μπήκαν στο στόχαστρο εξαγοράς από μεγάλους ομίλους είτε κατέρρευσαν. Υπό αυτές τις συνθήκες πραγματοποιούνται κάποιες σημαντικές συγχωνεύσεις και εξαγορές με τις εταιρείες να αυξάνουν την πελατειακή τους βάση, την παραγωγικότητα, την απασχόληση, τις επενδύσεις και την τόνωση της οικονομίας. Οι σημαντικότερες συγχωνεύσεις είναι η Tellas με την Wind, η Hol με την Vodafone και η Cosmote με τον ΟΤΕ. Το τελευταίο διάστημα συζητιέται έντονα να υπάρξουν και άλλες συγχωνεύσεις ενισχύοντας την τάση για συρρίκνωση της αγοράς και εξορθολογισμού της επιβεβαιώνοντας την αρχική προφητεία που διατυπώθηκε στο άνοιγμα της αγοράς που υποστήριζε ότι οι τηλεπικοινωνίες είναι μια δραστηριότητα για ισχυρούς επιχειρηματίες, ενώ οι αδύναμοι καταρρέουν. Μία άλλη τάση που παρατηρείται είναι η συνεργασία με την ταυτόχρονη μεταφορά της τεχνογνωσίας και της εμπειρίας των επιχειρήσεων για την παροχή ενός ολοκληρωμένου πακέτου υπηρεσιών στο καταναλωτή.

Μια άλλη διαπίστωση είναι ότι ενώ αρχικά ο ΟΤΕ φαίνεται να χάνει σημαντικά μερίδια από την αγορά της σταθερής τηλεφωνίας από το 2008 και μετά ανακάμπτει και στην παρούσα στιγμή είναι σε φάση σταθεροποίησης. Σε φάση σταθεροποίησης φαίνεται ότι είναι και τα έσοδα των υπόλοιπων παρόχων αποδεικνύοντας ότι η αγορά των τηλεπικοινωνιών αποτελεί μια ανθεκτική αγορά. Είναι ενδεικτικό ότι το 2014 ο κύκλος εργασιών των παρόχων μειώθηκε μόλις 1,9% ποσοστό μείωσης μικρό σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Ωστόσο στην κινητή τηλεφωνία και ειδικά στην κινητή ευρυζωνικότητα η αγορά εμφανίζεται περισσότερο ανταγωνιστική και παρά την περίοδο ύφεσης ο κλάδος επενδύει σε υποδομές δικτύων και τεχνολογίας και προβαίνει σε κοινή χρήση δικτύων προκειμένου να πραγματοποιήσουν μεγαλύτερες επενδύσεις. Τα σύνολο των επενδύσεων στο τέλος του 2014 παρουσιάζει αύξηση της τάξεως του 18% και αφορά κυρίως επενδύσεις σε αδειοδότηση φάσματος ραδιοσυχνοτήτων το οποίο αποτελεί σημαντικό έσοδο για το κράτος.

Κατόπιν διαπιστώθηκε ότι ο ΟΤΕ είναι μια επιχείρηση με σημαντική ισχύ στην αγορά πρόσβασης φυσικής υποδομής δικτύου και συνεπώς προκύπτει η ανάγκη ρύθμισης από την ΕΕΤΤ για την προώθηση και ανάπτυξη του υγιούς ανταγωνισμού. Οι εταιρείες αυτή τη στιγμή δεν είναι σε θέση να αναπτύξουν δικό τους δίκτυο ώστε να λειτουργήσουν χωρίς περιορισμούς και προσπαθούν να πετύχουν ευνοϊκότερους όρους πρόσβασης στο δίκτυο του ΟΤΕ.

Όλα τα παραπάνω συνθέτουν το νέο επιχειρηματικό περιβάλλον των τηλεπικοινωνιών στην Ελλάδα. Αν και πρόκειται για μία ώριμη αγορά, λόγω της καινοτομίας και των καινούριων τεχνολογιών που μπορεί να αναπτύξει μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές ευκαιρίες ανάκαμψης. Ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών, παρά την βαθειά και παρατεταμένη ύφεση που γνωρίζει τα τελευταία χρόνια η ελληνική οικονομία, παραμένει ένας από τους σημαντικότερους πυλώνες ανάπτυξης και προόδου. Αξίζει επίσης να υπογραμμιστεί πως ο χώρος των τηλεπικοινωνιών αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για την ελληνική οικονομία, με τις εταιρείες που τον αποτελούν, να συνεισφέρουν στην ανάσχεση της ύφεσης κυρίως με τις σημαντικές επενδύσεις, που συνεχίζουν να υλοποιούν στην ελληνική αγορά. Είναι σημαντικό να υφίσταται ένα επαρκές νομικό πλαίσιο που να τηρείται αυστηρά, να υπάρχει επικοινωνιακή συνεργασία με τους συναρμόδιους φορείς και οι

Ρυθμιστικές Αρχές να διατηρούν τις αρμοδιότητες τους και την ανεξαρτησία τους ανεπηρέαστες από κάθε πολιτική ή επιχειρηματική παρέμβαση. Ειδικά σήμερα είναι επιτακτική η ανάγκη ανάπτυξης εθνικής στρατηγικής στο πλαίσιο συνεργασίας όλων των συμμετεχόντων (πάροχοι, αρμόδια Υπουργεία και ΕΕΤΤ) προκειμένου να αναβαθμιστεί η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μετατρέποντας την σχέση όχι σε ανταγωνιστική αλλά σε συμπληρωματική. Εν κατακλείδι σύμφωνα με τον Ρουκανά (2012) το κράτος που συνεχίζει να διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο αντιλαμβάνεται ότι οι δραστηριότητες που αναπτύσσει, ως συνέπεια της ενισχυμένης συνθετότητας στο διεθνές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον, του αποφέρουν οφέλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

ΕΕΤΤ, (2010), *Επισκόπηση Αγορών Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών & Ταχυδρομικών Υπηρεσιών 2009*, ΕΕΤΤ, Αθήνα.

ΕΕΤΤ, (2011, Μάιος), *Δημόσια Διαβούλευση της ΕΕΤΤ για την αγορά χονδρικής τοπικής πρόσβασης σε σταθερή θέση*, ΕΕΤΤ, Αθήνα.

ΕΕΤΤ , (2009, Σεπτέμβριος), *Ευρυζωνικότητα Μάθε τι μπορεί να σου προσφέρει*, ΕΕΤΤ, Αθήνα.

ΕΕΤΤ, (2014), *Έκθεση Πεπραγμένων 2013*, ΕΕΤΤ, Αθήνα.

ΕΕΤΤ, (2016), *Έκθεση Πεπραγμένων 2015*, ΕΕΤΤ , Αθήνα.

Θεοδωρόπουλος, Σ. (2006), *Οικονομικά της Ρύθμισης Θεωρία και Πολιτική των Διαρθρωτικών Αλλαγών και Μεταρρυθμίσεων*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Κιουλάφας, Κ. Ε. (1999), *Η Ψηφιακοποίηση Των Ελληνικών Τηλεπικοινωνιών*, Ινστιτούτο Ερευνών Ανατολικού Αιγαίου Σάμος.

ΟΠΑ, (2015), *Ο Κλάδος της Κινητής, κυρίαρχος πυλώνας της ελληνικής οικονομίας*, ΟΠΑ, Αθήνα.

ΟΠΑ, & ICAP GROUP (2008), *Κοινωνικο-Οικονομική Αποτίμηση του Κλάδου της Κινητής Τηλεφωνίας στην Ελλάδα Επιτελική Σύνοψη*, Αθήνα.

Παρασκευάς, Μ., Ασημακόπουλος, Γ., & Τριανταφύλλου, Β. (2015), *Κοινωνία της Πληροφορίας Υποδομές, Υπηρεσίες και Επιπτώσεις*, ΣΕΑΒ , Αθήνα.

Παπαιωάννου , Γ. Ν. (2003), *Οικονομική Πολιτική και ΟΝΕ*, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκουλάς, Αθήνα.

Σκλιάς, Π., Ρουκανάς, Σ., Μαρής, Γ., (2012), *Η Πολιτική των Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σχέσεων*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Bishop, S., & Walker, M. (2010), *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, Sweet & Maxwell, London.

Boylard O., Nicoletti G. (2000), Summary Indicators Of Product Market Regulation With An Extension To Employment Protection Legislation, OECD , p.1-86.

Constantelou, N. (1993), Liberalizing Telecommunications Markets: Political Externalities in the Greek Case. *Telecommunications Policy*, pp. 431-455.

Constantinou P., Lagoudakis A. (1996), The Greek telecommunications policies and the EU directives. *Telecommunication Policy*, Vol.20, No 4, 261-271.

Goldstein, A.E. (2000), Corporate Governance and Regulation in Privatized Utilities: Telecommunications in Four European Countries. *Business and Politics*, 2(2), 189-223.

Guislain , P. (1997), The privatization Challenge A Strategic, Legal, and Institutional Analysis of International Experience. World Bank, Washington.

Karamanis, K., Zaridis, A. D., Rontigianni, A., & Mousiolis, D. (2015), Public or Private Telecoms? The Effects of Ownership on Greek Telecommunications Market The Effects of Ownerhip on Greek Relecommunications Market. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, pp. 552-558.

Kornelakis, A. (2013, August), Network Services Liberalisation, Competition And Labour Market Governance: The Case Of Greek Telecommunications, *Jerusalem Papers in Regulation & Governance*(54), pp. 1-32.

OECD, (2001), *Regulatory Reform IN The Telecommunications Sector Regulatory Reform in Greece*, OECD, Paris.

Savas, S. E. (1987), *Privatization, the key to better government*, Ghathan House Publishers Inc. N.J., London.

Spanos L.J., Papoulias D.B., (2005). Corporate Governance as an instrument of change state owned companies: The case of the Hellenic Telecommunications

Organization, *Center of Financial Studies, Department of Economics, University of Athens*, pp.1-32.

Διαδικτυακοί τόποι/ Ιστοσελίδες

Capital (22/8/2014,). «Εκλεισε το deal Vodafone – HOL» . Ανακτήθηκε 27 Ιουλίου, 2016 , από www.capital.gr: <http://www.capital.gr/story/2091991>

Cyta (2016). «Εταιρικό Προφίλ _Cyta Ελλάδος 2016». Ανακτήθηκε 27 Ιουλίου, 2016, από www.cyta.gr: http://www.cyta.gr/~media/Files/CYTA/PDF/about_us/cyta_comp_profile.pdf

Commission of the European Communities (1987, June 30). «Towards a dynamic European Economy Green Paper On the development of the common market for telecommunication services and equipment». Ανακτήθηκε 27 Ιουλίου, 2016, από http://ec.europa.eu/green-papers/pdf/green_paper_telecom_services_common_market_com_87_290.pdf

Cosmote (7/3/2006) «Ετήσιος Απολογισμός 2005» . Ανακτήθηκε 27 Ιουλίου, 2016, από https://www.cosmote.gr/fixed/documents/10280/30244/ANNREPGR_2005.pdf/1aa04f0e-d5f6-406f-b5a6-2a224c814a15

Cosmote (2015). Ανακτήθηκε 14 Ιουλίου, 2016, από <https://www.cosmote.gr/fixed/corporate/company/who-we-are/history>:

Fortunegreece (9/12/2015). «Όμιλος ΟΤΕ: Αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας της Ελλάδας». Ανακτήθηκε 14 Ιουλίου, 2016, από <http://www.fortunegreece.com/article/omilos-ote-anapospasto-kommati-tis-istorias-tis-elladas/>

Logistics (2013). «Ερμηνεία Βασικών Οικονομικών Όρων». Ανακτήθηκε 21 Αυγούστου, 2016, από <http://logistics.teiste.gr/wp-content/uploads/2014/01/basicfinanc-terms.pdf>

Manojlovic, R. (2011, Ιανουάριος 7). <http://hrcak.srce.hr>. Ανακτήθηκε Ιούλιος 21, 2016, από http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=194848&lang=e: <http://hrcak.srce.hr/131930>

Waverman, L. and Sirel, E., (1997), *European Telecommunication Markets on the Verge of Full Liberalization*. Pittsburgh: The Journal of Economic Perspectives. Ανακτήθηκε Σεπτέμβριος 1, 2016, από <http://www.academicroom.com/article/european-telecommunications-markets-verge-full-liberalization>

Wind «Ιστορική αναδρομή - Η Πορεία της WIND». Ανακτήθηκε 27 Ιουλίου, 2016, από www.wind.gr: <https://www.wind.gr/gr/wind/gia-tin-etaireia/etairiko-profil/istoriki-anadromi/>

ΕΕΚΤ (2012). «Ελληνική Αγορά ο κλάδος στην Ελλάδα». Ανακτήθηκε 14 Ιουλίου, 2016, από <http://eekt.gr/Market/Greek/tabid/99/language/el-GR>

ΕΕΤΤ (20/7/2016). Ανακτήθηκε 14 Ιουλίου, 2016, από <http://www.eett.gr/opencms/opencms/EETT/EETT/Responsibilities>

Ευρωπαϊκή Ένωση Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (5/6/1992). «Σύσταση του Συμβουλίου της 5ης Ιουνίου 1992 σχετικά με την παροχή εναρμονισμένων διευθετήσεων πρόσβασης στο ψηφιακό δίκτυο ενοποιημένων υπηρεσιών (ISDN) καθώς και ενός ελάχιστου συνόλου προσφορών ISDN σύμφωνα με τις αρχές της παροχής ανοικτού δικτύου (ONP) (92/383/ΕΟΚ)». Ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου, 2016, από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992H0383&qid=1472800904026&from=EN>

Ευρωπαϊκή Ένωση Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (11/7/2011). « Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών

ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2002/C165/03)». Ανακτήθηκε 2 Αυγούστου, 2016, από <http://eur-lex.europa.eu>:

[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52002XC0711\(02\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52002XC0711(02))

Ευρωπαϊκή Ένωση (20/11/14). « Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια: Ανταγωνισμός». Ανακτήθηκε 14 Ιουλίου, 2016, από

http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/el/competition_el.pdf.

Καθημερινή (25/2/2014). «Συστάθηκε η κοινή εταιρεία Vodafone – Wind».

Ανακτήθηκε 14 Ιουλίου, 2016, από

<http://www.kathimerini.gr/755440/article/oikonomia/epixeirhseis/systa8hke-h-koinh-etaireia-vodafone---wind>

KANTOP (2002). «Εξελίξεις του κλάδου των τηλεπικοινωνιών». Ανακτήθηκε 25

Ιουλίου, 2016, από www.euro2day.gr/dm_documents/kantor_telec_241002.doc.doc

Μαλλάς, Δ. (2015). «Σε πτωτική πορεία οι τηλεπικοινωνίες στην Ελλάδα».

Ανακτήθηκε 29 Ιουλίου, 2016, από

<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26519&subid=2&pubid=113510271>

Παπαδημητρίου, (2002) «Σημειώσεις Ελληνικές Τηλεπικοινωνίες - Θεσμικό Πλαίσιο». Ανακτήθηκε 5 Αυγούστου, 2016 από

[oa.gr/modules/document/file.php/D327/Σημειώσεις/Παπαδημητρίου/02.Ελληνικές Τηλεπικοινωνίες - Θεσμικό Πλαίσιο.pdf](http://www.oa.gr/modules/document/file.php/D327/Σημειώσεις/Παπαδημητρίου/02.Ελληνικές_Τηλεπικοινωνίες_-_Θεσμικό_Πλαίσιο.pdf)

Χαραμίδης, Γ. (2013). Τηλεπικοινωνίες-marketing: Ο πελάτης στο επίκεντρο

.Ανακτήθηκε 24 Αυγούστου, 2016, από

<http://www.advertising.gr/marketing/tilepikoinonies-marketing-o-pelatis-sto-epikentro-58205/>